

W służbie Wiekuistej Prawdzie

Polskie Towarzystwo Teologiczne 1924-2014

Księga jubileuszowa pod redakcją ks. Kazimierza Panusia

Wydawnictwo UNUM
Kraków 2015

METROPOLITA KRAKOWSKI

Kard. Stanisław Dziwisz, doktor teologii, sekretarz i kapelan arcybiskupa metropolity krakowskiego Karola Wojtyły w latach 1966–1978, osobisty sekretarz papieża Jana Pawła II w latach 1978–2005, arcybiskup metropolita krakowski od 2005, kardynał prezbiter od 2006.

„Poszukiwanie prawdy [...] zawsze odsyła ku czemuś, co jest ponad bezpośrednim przedmiotem badań, ku pytaniom otwierającym dostęp do Tajemnicy. Jak ważne jest, by ludzka myśl nie zamykała się na rzeczywistość Tajemnicy, by człowiekowi nie brakowało wrażliwości na Tajemnicę, by nie brakowało mu odwagi pójścia w głąb!”. Te piękne słowa św. Jana Pawła II, wypowiedziane do ludzi nauki w uniwersyteckiej kolegiacie św. Anny w Krakowie 8 czerwca 1997 roku, pragnę odnieść do Polskiego Towarzystwa Teologicznego, które ma już 90 lat. Powołane do życia w 1924 roku przez profesorów Wydziału Teologicznego Uniwersytetu im. Jana Kazimierza we Lwowie starało się – jak zapisano w statucie – „służyć Wiekuistej Prawdzie”. Czyniło to na wiele sposobów. W okresie międzywojennym ożywiało obumarły w czasie zaborów ruch naukowy, roztaczało opiekę nad rozwojem nauk teologicznych i rozbudzało zainteresowanie nimi wśród duchowieństwa. Sięgając do chlubnych dziejów Kościoła w Polsce, teologowie zrzeszeni w towarzystwie obrali sobie za patrona profesora Akademii Krakowskiej – św. Jana Kantego, w którego życiu tak wyraźnie „wiedza i mądrość szukały przymierza ze świętością” (św. Jan Paweł II).

O zapotrzebowaniu na działalność Polskiego Towarzystwa Teologicznego świadczył jego wspaniały rozwój w okresie międzywojennym. W ciągu kilku lat powstały bowiem oddziały towarzystwa niemal we wszystkich diecezjach polskich. Po II wojnie światowej chlubne tradycje Polskiego Towarzystwa Teologicznego kontynuował oddział krakowski, który jako jedyny uzyskał zatwierdzenie przez władze komunistyczne. Działając w trudnych warunkach, Polskie Towarzystwo Teologiczne wydawało kwartalnik

„Ruch Biblijny i Liturgiczny” i umożliwiało publikację wielu cennych książek. Wystarczy wspomnieć, że to właśnie w wydawnictwie towarzystwa w 1972 roku ukazało się po raz dzieło kard. Karola Wojtyły zatytułowane: *U podstaw odnowy. Studium o realizacji Vaticanum II*.

Po roku 1989 Polskie Towarzystwo Teologiczne podjęło na nowo szeroką działalność. Jest ono publicznym stowarzyszeniem wiernych, to jest kościelną osobą prawną. Jego aktualny statut zatwierdzono na 327. zebraniu plenarnym Konferencji Episkopatu Polski w dniu 1 maja 2004 roku. Pozwala on także osobom świeckim włączyć się w prace towarzystwa. W świecie coraz bardziej zdechrystianizowanym Polskie Towarzystwo Teologiczne stara się, „by człowiekowi nie brakowało wrażliwości na Tajemnicę, by nie brakowało mu odwagi pójścia w głąb!”; uwrażliwia na problematykę wiary i życia chrześcijańskiego poprzez odczyty, sympozja, spotkania z teologami i wydawnictwa. Aktualnie Polskie Towarzystwo Teologiczne liczy ponad 900 członków, działających w 16 oddziałach terenowych i 16 sekcjach specjalistycznych w Krakowie.

Jubileusz 90-lecia istnienia Polskiego Towarzystwa Teologicznego stanowi doskonałą okazję do podziękowania Bogu za wspaniałych ludzi, którzy je tworzyli. Członkiem towarzystwa był kard. Karol Wojtyła. Wiele dobra wnieśli też kolejni prezesi. W okresie lwowskim byli nimi księża profesorowie Kazimierz Wais i Szczepan Szydelski, zaś w okresie krakowskim księża profesorowie Władysław Wicher, Eugeniusz Florkowski, Kazimierz Kłósak, Hieronim Wyczawski, Władysław Smereka, Bolesław Przybyszewski, Jerzy Chmiel, Kazimierz Hoła, Tomasz Jelonek, Jan Wal i aktualnie sprawujący tę funkcję Kazimierz Panuś.

Cieszę się z jubileuszu 90-lecia istnienia Polskiego Towarzystwa Teologicznego. Niech to jedno z najstarszych towarzystw naukowych, spadkobierca wielkich tradycji dalej się rozwija, „służąc Wiekuistej Prawdzie” i uwrażliwiając człowieka na tajemnicę Boga.

Z serca błogosławię

Stanisław kard. Dziwisz
Kraków, 4 listopada 2014 roku

BP STEFAN CICHY

Bp Stefan Cichy, doktor nauk teologicznych w zakresie liturgiki, w latach 1998–2005 biskup pomocniczy archidiecezji katowickiej, w latach 2005–2014 biskup diecezjalny legnicki; wielokrotny przewodniczący walnego zebrania PTT, laureat medalu *Bene Merenti* w 1999 roku.

23 lutego 1924 roku grono profesorów Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie założyło Polskie Towarzystwo Teologiczne. Po zakończeniu II wojny światowej towarzystwo to działa w Krakowie; aktualnie także w 16 oddziałach terenowych. W tym roku obchodzi ono 90-lecie swego istnienia i działania.

Wydana z okazji jubileuszu księga pamiątkowa zawiera dane z historii Polskiego Towarzystwa Teologicznego, refleksje o istniejącej w nim współpracy duchownych ze świeckimi, podjęte programy badawcze, jego działalność wydawniczą oraz wyróżnienia i medale przyznawane przez Polskie Towarzystwo Teologiczne.

Księga zawiera także informacje z życia niektórych oddziałów terenowych i sekcji specjalistycznych oraz wspomnienia członków towarzystwa. W dodatku znajdują się laudacje wygłoszone z okazji nadawania wyróżnień i medali.

Z działalnością Polskiego Towarzystwa Teologicznego zapoznałem się jako alumn Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego w Krakowie, uczestnicząc w niektórych ciekawych zebraniach tego towarzystwa. Także po święceniach prezbiteratu udawałem się z Katowic do Krakowa, by dowiedzieć się czegoś więcej o interesujących mnie zagadnieniach. Po przeniesieniu Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego z Krakowa do Katowic w 1980 roku czyniłem starania o powstanie oddziału terenowego

Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Katowicach i po jego powstaniu przez szereg lat kierowałem nim. Jako biskup pomocniczy katowicki (1998–2006), a także jako biskup legnicki, kiedy to tylko było możliwe, udawałem się na walne zebrania Polskiego Towarzystwa Teologicznego do Krakowa. Nieraz wybierano mnie na przewodniczącego tych zebrań. 23 lutego 1999 roku otrzymałem medal Zasłużony dla Polskiego Towarzystwa Teologicznego.

Władzom Polskiego Towarzystwa Teologicznego życzę, aby nadal prężnie rozwijało ono swoją działalność w służbie Wiekuistej Prawdzie. Niech rośnie liczba członków zaangażowanych w jego działalność. Życzę udanych sympozjów i ciekawych publikacji. Na lata pracy ku setnej rocznicy niech Pan Bóg błogosławi. Szczęść Boże!

+ Stefan Cichy

bp Stefan Cichy
emerytowany biskup legnicki
Legnica, 8 listopada 2014 roku

O Polskim Towarzystwie Teologicznym

Ks. Kazimierz Panuś, ur. 1955, prof. zw. dr hab., homileta, pracownik Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, prezes Polskiego Towarzystwa Teologicznego.

KS. KAZIMIERZ PANUŚ

90 lat historii

Polskie Towarzystwo Teologiczne jest jednym z najstarszych towarzystw naukowych działających w Polsce. Powstało ono we Lwowie. Pokróćce przedstawione zostaną jego lwowski rodowód, między- i powojenne losy oraz ich krakowska kontynuacja.

1. Lwowski rodowód towarzystwa

Pomysł powołania do życia Polskiego Towarzystwa Teologicznego zrodził się na początku lat dwudziestych ubiegłego stulecia wśród profesorów Wydziału Teologicznego Uniwersytetu im. Jana Kazimierza we Lwowie. Postulowali oni potrzebę powstania w odrodzonej Polsce organizacji skupiającej przedstawicieli nauk teologicznych. W tym celu utworzono komitet organizacyjny, który opracował statut towarzystwa i zwrócił się do Rady Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie o poparcie starań mających na celu powołanie do życia Polskiego Towarzystwa Teologicznego. 16 maja 1922 roku Rada Wydziału wyraziła swą aprobatę dla tych wysiłków. Z dokumentów zachowanych w Lwowskich Aktach Konsystorskich wynika, iż już 7 czerwca 1922 roku zwrócono się z prośbą o zatwierdzenie statutu do Najprzewielebniejszego Konsystorza Metropolitalnego we Lwowie¹. Z upoważnienia komitetu organizacyjnego

¹ Lwowskie Akta Konsystorskie, numer 5079.

uczynili to ks. prof. dr hab. Szczepan Szydelski (1872–1967) – apologeta², dziekan Wydziału Teologicznego, ks. prof. dr hab. Mieczysław Tarnawski (1886–1928) – historyk Kościoła, ks. dr Teofil Długosz (1887–1971) – historyk Kościoła³ oraz ks. Ignacy Chwirut (1887–1973)⁴. Po przyjeździe do Lwowa w 1923 roku w prace organizacyjne nad powołaniem do życia Polskiego Towarzystwa Teologicznego żywo włączył się ks. dr Aleksy Klawek (1890–1969)⁵. Jednym ze współorganizatorów towarzystwa był

² Pod dokumentem tym ks. Szczepan Szydelski widnieje jako doktor. Niemniej jednak już w 1911 roku uzyskał on habilitację, w 1912 roku został profesorem nadzwyczajnym, a w 1919 roku profesorem zwyczajnym Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie. Zob. J. Mandziuk, *Szydelski Szczepan*, [w:] *Słownik polskich teologów katolickich* (dalej: SPTK), t. 7, red. L. Grzebień, Warszawa 1983, s. 253. Podobnie jest z ks. Mieczysławem Tarnawskim, który doktorem został w Innsbrucku w 1912 roku, a habilitował się w 1913 roku w Uniwersytecie Lwowskim. Tam też został w 1916 roku mianowany profesorem nadzwyczajnym, a w 1919 roku profesorem zwyczajnym. Zob. L. Grzebień, *Tarnawski Mieczysław*, SPTK, t. 7, dz. cyt., s. 306–307.

³ Ks. Teofil Długosz (1887–1971) urodził się w Świdówce w parafii Niegowic k. Bochni. Wyświęcony na kapłana został we Lwowie w 1912 roku. W 1915 roku podjął specjalistyczne studia z historii Kościoła w Wiedniu. 17 czerwca 1919 roku został promowany na doktora teologii na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego przez znakomitego profesora historii kościelnej, ks. Jana Fijałka. Założyciel „Przeglądu Teologicznego” i wielu innych czasopism. W latach 1931–1939 był zastępcą profesora przy Katedrze Historii Kościoła Powszechnego na lwowskim Wydziale, na którym się też habilitował w 1937 roku. Po II wojnie światowej pracował w Kalwarii Zebrzydowskiej, był profesorem historii Kościoła na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego, a po jego zamknięciu przez władze komunistyczne przeniósł się do Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, gdzie wykładał do 1958 roku jako profesor nadzwyczajny. W latach 1954–1968 wykładał nadto historię Kościoła w Seminarium Duchownym w Krakowie. Zob. H. E. Wyczawski, *Długosz Teofil*, SPTK, t. 5, red. L. Grzebień, Warszawa 1983, s. 302–303.

⁴ Ks. Ignacy Chwirut (1887–1973) został wyświęcony na kapłana w 1912 roku we Lwowie, po krótkim okresie pracy jako wikariusz w Zaleszczykach (1912–1913) pełnił w latach 1913–1923 funkcję sekretarza abp. Józefa Bilczewskiego, a w latach 1923–1929 abp. Bolesława Twardowskiego; kanonik gremialny Kapituły Metropolitalnej we Lwowie, dyrektor Towarzystwa „Biblioteka Religijna”. W latach 1918–1939 redaktor odpowiedzialny „Gazety Niedzielnej”, 1926–1939 – „Głosu Eucharystycznego”, 1931–1939 – „Lwowskich Wiadomości Parafialnych”, 1934–1939 – „Roli Katolickiej”, w 1938/1939 redaktor „Wiadomości Katolickich”. W latach 1946–1948 więziony w łagrach sowieckich, po zwolnieniu zaś był proboszczem parafii św. Antoniego we Lwowie. Zmarł w 1973 roku. Spoczywa w grobowcu ojców jezuitów na Cmentarzu Janowskim we Lwowie.

⁵ Ks. Aleksy Klawek uzyskał stopień doktora teologii w 1917 roku po studiach teologicznych w Münster, Monachium, Berlinie i Wrocławiu. Od 1918 roku wykładał

także Antonin Stanisław Franciszek Górniewicz (1871–1948), dominikanin, popularyzator teologii i filozofii, który w 1898 roku założył we Lwowie miesięcznik różańcowy „Róża Duchowna”⁶.

Sprawy proceduralne trwały jednak dość długo. Przedłużyła je dodatkowo śmierć abp. Józefa Bilczewskiego (zm. 20 marca 1923). Ostatecznie statut Polskiego Towarzystwa Teologicznego wraz z dołączonym do niego protokołem został zatwierdzony przez Kurię Metropolitalną we Lwowie 12 listopada 1923 roku i przedstawiony do akceptacji następcy Józefa Bilczewskiego – abp. Bolesławowi Twardowskiemu (1864–1944), metropolicie lwowskiemu obrządku łacińskiego⁷. 24 grudnia 1923 roku złożył on pod nim podpis, wyrażając tym samym zgodę na powołanie Polskiego Towarzystwa Teologicznego służącego rozwojowi nauk teologicznych.

Pismo św. w Gnieźnie i w Poznaniu. W 1923–1939 był profesorem Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie. Na początku II wojny światowej ks. Klawek został aresztowany i uwięziony w Poznaniu (do 1941). W latach 1945–1954 kierował Katedrą Egzegezy Starego Testamentu na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego, którego w latach 1948–1952 był także dziekanem. Po likwidacji Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego i przeniesieniu go w 1954 roku do Warszawy wykładał Stary Testament w krakowskim, śląskim i częstochowskim seminarium duchownym. Klawek był także założycielem i redaktorem wielu czasopism teologicznych; w okresie lwowskim współpracował przy wydawaniu „Rocznika Orientalistycznego”, w 1923 roku objął redakcję „Przeglądu Teologicznego” (od 1931 „Collectanea Theologica”); następnie w Krakowie wznowił „Polonię Sacre”, czasopismo redagowane przez profesorów Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego. W 1948 roku założył dwumiesięcznik „Ruch Biblijny i Liturgiczny”, zostając jego redaktorem naczelnym do 1954 roku (później stale z nim współpracował), a także Wydawnictwo Mariackie. Jako sekretarz generalny Polskiego Towarzystwa Teologicznego zakładał jego filie prawie we wszystkich diecezjach. Ks. Klawek był wychowawcą wielu pokoleń egzegetów; jego prekursorskie idee biblijne, m.in. wskazywanie na nowe kierunki badań literackich nad Biblią, znalazły odbicie w nauczaniu Soboru Watykańskiego II, zwłaszcza w konstytucji o Objawieniu Bożym. Był jednym z promotorów powstania *Biblii Tysiąclecia*. Zob. W. Smereka, *Wybitny polski biblista – ksiądz Aleksy Klawek*, „Analecta Cracoviensia” 3 (1971), s. 7–19; B. Szier-Kramarek, *Klawek Aleksy*, [w:] *Encyklopedia katolicka*, t. 9, Lublin 2002, s. 88–89.

⁶ Z. Mazur, *Antonin Stanisław Franciszek Górniewicz*, SPTK, t. 5, dz. cyt., s. 487–488.

⁷ Bolesław Twardowski (1864–1944) został biskupem sufraganem lwowskim 11 września 1918 roku (sakrę biskupią przyjął 12 września 1919 roku). Po śmierci abp. Józefa Bilczewskiego (23 marca 1923) został 3 sierpnia t.r. mianowany arcybiskupem metropolitą lwowskim. Rządy w archidiecezji objął 11 listopada 1923 roku. Przyjęcie statutu Polskiego Towarzystwa Teologicznego było zatem jedną z pierwszych decyzji nowego arcybiskupa.

Najmnieńszemu Konsystorzowi
Metropolitalny!

Niżej podpisani z upoważnienia komitetu
organizacyjnego przedkładają Statut Polskiego
Towarzystwa Teologicznego dla rozwoju nauk
teologicznych z prośbą o zatwierdzenie.

we Lwowie 7 czerwca 1923

Ks. Sztybelski
Mieczysław Tarnowski
M. Tępił Sędziwa
X Ignacy Chwiniński

Statut P. Tow. Teologicznego
i Chirolocum i protokolary
myjencyjny.

4 Kurji Metr. Lw.
Lwów 12/21 23
21/11. 1923

Bolesław
Abp

Zebranie konstytutywne odbyło się 23 lutego 1924 roku w sali posiedzeń Wydziału Teologicznego. Wzięło w nim udział 32 uczestników. W oparciu o statut wybrało zarząd towarzystwa. Pierwszym prezesem Polskiego Towarzystwa Teologicznego został wybrany ks. prof. Kazimierz Wais (1865–1934)⁸, rektor Uniwersytetu im. Jana Kazimierza w roku akademickim 1917/1918, osobowość ceniona w lwowskim środowisku uniwersyteckim. Natomiast stanowisko sekretarza generalnego powierzono ks. dr. Aleksemu Klawkowi⁹. Patronem towarzystwa został święty

⁸ Ks. prałat Kazimierz Wais (1865–1934), doktor filozofii i profesor zwyczajny Uniwersytetu im. Jana Kazimierza we Lwowie w latach 1909–1929.

⁹ *Pamiętnik pierwszego zjazdu naukowego Polskiego Towarzystwa Teologicznego we Lwowie roku 1928*, [w:] *Nasza Myśl Teologiczna*, t. I, red. A. Klawek, Lwów 1930, s. 260.

profesor Jan Kanty. Pierwsze posiedzenie naukowe obradowało w dniu 11 maja 1924 roku Poświęcono je pamięci św. Tomasza z Akwinu. Uchwalono też na nim, że „Przegląd Teologiczny” będzie organem naukowym Polskiego Towarzystwa Teologicznego¹⁰.

2. Rozwój towarzystwa w Polsce międzywojennej

Pragnąc nadać towarzystwu charakter ogólnopolski zwrócono się o pomoc do kardynałów Edmunda Dalbora i Aleksandra Kakowskiego. Negocjacje zakończyły się sukcesem i Episkopat Polski zaaprobował istnienie Polskiego Towarzystwa Teologicznego z możliwością działania na terenie całego kraju. Po uzyskaniu akceptacji ze strony Episkopatu wysłano zawiadomienia o tym do wszystkich diecezji, wydziałów teologicznych i seminariów duchownych. Inicjatywa powołania tego typu organizacji padła na podatny grunt, gdyż wkrótce zaczęły powstawać oddziały towarzystwa w Poznaniu, Przemyślu, Katowicach, Tarnowie, Lublinie (1924), Warszawie (1926)¹¹, Wilnie (1927), w Pelplinie i w Płocku (1930), w Krakowie, Częstochowie, Kielcach, Łucku i Sandomierzu. Po roku 1933 powstały jeszcze oddziały w Łodzi, Pińsku i Włocławku¹². Zważywszy, iż swoim zasięgiem Polskie Towarzystwo Teologiczne objęło prawie wszystkie diecezje w Polsce, inicjatywę lwowskiego środowiska naukowego należy uznać za duży sukces

¹⁰ B. Przybyszewski, *Skład osobowy Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Krakowie*, Kraków 1976, mps Biblioteka Papieskiej Akademii Teologicznej, s. 2; R. Zimny, *Całe życie z Biblią. Aleksy Klawek (1890–1969)*, Poznań 2004, s. 96.

¹¹ Oddział warszawski Polskiego Towarzystwa Teologicznego powołano do życia 26 stycznia 1926 roku. W jego skład weszli profesorowie Wydziału Teologii Katolickiej przy Uniwersytecie oraz profesorowie seminarium duchownego. Prezesem został ks. prof. Antoni Szlagowski, skarbnikiem ks. rektor seminarium Henryk Fiatowski, a sekretarzem – ks. dr Stanisław Mysłkowski. Staraniem tego oddziału ukazało się przed wojną 20 tomów „Warszawskich Studiów Teologicznych”. Zob. „Wiadomości Archidiecezji Warszawskiej” 3 (1926), s. 128; J. Warzeszak, *Kronika, „Warszawskie Studia Teologiczne” XV (2002)*, s. 319.

¹² Kolejność i daty powstawania poszczególnych oddziałów Polskiego Towarzystwa Teologicznego podają za Bolesławem Przybyszewskim. Co zaś dotyczy oddziału krakowskiego, podają za J. Kowalski, *Sprawozdanie z działalności Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Krakowie w roku 1974*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 6 (1975), s. 281. Artykuł wskazuje, że istniał on od samego początku. Rozbieżność ta bierze się stąd, iż oddział ten od samego początku istniał nieformalnie, legalizację prawną uzyskując nieco później.

organizacyjny. Podsumowując pierwszy okres działalności, ks. Aleksy Klawek zauważał: „Położono już fundament, na którym należy dalej budować. Da Bóg, ukończymy ostoję dla polskiej teologii i wspólnymi siłami przygotowujemy lepszą przyszłość naszej myśli teologicznej, świetniejszej od terażniejszości, a dorównującą niektórym epokom w naszej przeszłości”¹³.

Głównymi celami powstałego towarzystwa miały być ożywienie obumarłego w czasie zaborów ruchu naukowego, roztoczenie opieki nad rozwojem nauk teologicznych w Polsce oraz dokształcanie zawodowe i rozbudzanie zainteresowań dyscyplinami teologicznymi wśród duchowieństwa¹⁴. Zadania te skupiały się niczym w soczewce w zawołaniu: „Służycy Wiekuistej Prawdzie”. Cele postawione przed towarzystwem realizowano, korzystając ze „współpracy profesorów z poszczególnych wydziałów teologicznych uniwersytetów: im. Jana Kazimierza we Lwowie, Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie i Uniwersytetu Warszawskiego”¹⁵. Były to w owym czasie naukowo najbardziej prężne środowiska teologiczne w Polsce. Zamierzonym celem miały z początku służyć między innymi takie formy działania, jak cykliczne odczyty członków, własne wydawnictwa i powstająca biblioteka.

W okresie lwowskim, tj. do wybuchu II wojny światowej, prezesami Polskiego Towarzystwa Teologicznego byli profesorowie ks. Kazimierz Wais (1924–1927) i wspomniany już wyżej ks. Szczepan Szydelski (1927–1939). Funkcję sekretarza generalnego oraz stałego delegata do zarządu Polskich Towarzystw Naukowych we Lwowie pełnił nieprzerwanie ks. Aleksy Klawek¹⁶.

Jak już wspomniano, organem Polskiego Towarzystwa Teologicznego został kwartalnik „Przegląd Teologiczny” wydawany już od 1920 roku przez spółkę wydawniczą Biblioteka Religijna we Lwowie. W 1931 roku zmieniono nazwę tego czasopisma na łacińską „Collectanea Theologica”,

¹³ *Pamiętnik pierwszego zjazdu naukowego...*, dz. cyt., s. 262.

¹⁴ J. A. Kabata, *Brylantowy jubileusz Polskiego Towarzystwa Teologicznego (1924–1999)*, [w:] *Felix Saeculum Cracoviae – krakowscy święci XV wieku. Materiały z sesji naukowej. Kraków, 24 kwietnia 1997*, red. K. Panuś, K. R. Prokop, Kraków 1998, s. 161; tenże, *Polskie Towarzystwo Teologiczne. 70 lat istnienia (1924–1994)*, „Analecta Cracoviensia” 26 (1994), s. 315–323.

¹⁵ *Uroczyste posiedzenie Polskiego Towarzystwa Teologicznego*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 3 (1962), s. 187.

¹⁶ B. Przybyszewski, *Skład osobowy Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Krakowie*, dz. cyt., s. 2; R. Zimny, *Całe życie z Biblią*, dz. cyt., s. 88.

a zarząd Polskiego Towarzystwa Teologicznego rozpoczął publikowanie w nim rozpraw w językach angielskim, francuskim, niemieckim i włoskim, dodając jednocześnie do artykułów polskich streszczenia obcojęzyczne. W 1934 roku zarząd wydawnictwa Biblioteka Religijna bezinteresownie przekazał pismo na własność Polskiemu Towarzystwu Teologicznemu¹⁷. Redaktorem kwartalnika był w tym czasie ks. Teofil Długosz, który skutecznie propagował wśród czytelników wyniki prac naukowych teologów polskich. Do każdego zeszytu „Przeglądu Teologicznego”, a później pisma „Collectanea Theologica” dodawany był biuletyn informacyjny „Ruch Teologiczny” zawierający dokładniejsze informacje o stanie współczesnej teologii. Do 1939 roku wyszło 20 tomów organu Polskiego Towarzystwa Teologicznego, wznowionego po przerwie wojennej w 1949 roku przez zarząd Polskiego Towarzystwa Teologicznego, działający nieformalnie od 1946 roku w Warszawie. Rozpoczęto również wydawanie serii „Nasza Myśl Teologiczna”, która miała zawierać materiały zjazdów Polskiego Towarzystwa Teologicznego. Ukazały się tylko dwa tomy wydane we Lwowie w 1930 roku i w Warszawie w 1935 roku. W 1935 roku towarzystwu udało się zorganizować podróż naukową do Ziemi Świętej dla 54 uczestników¹⁸.

Szczególnie zasłużonym dla towarzystwa nadawano tytuł członka honorowego. Otrzymali go: pierwszy prezes Polskiego Towarzystwa Teologicznego ks. Kazimierz Wais i jego następca ks. Szczepan Szydelski, bp Antoni Szlagowski z Warszawy, ks. Władysław Hozakowski z Poznania, ks. Jan Fijałek z Krakowa¹⁹.

Powstanie wielu oddziałów Polskiego Towarzystwa Teologicznego spowodowało konieczność zharmonizowania działań. Służąc temu miały ogólnopolskie zjazdy teologów polskich. Pierwszy zjazd naukowy Polskiego Towarzystwa Teologicznego odbył się we Lwowie w dniach 11 i 12 kwietnia 1928 roku. Honorowy patronat objął nad nim metropolita Bolesław Twardowski, arcybiskup lwowski obrządku łacińskiego²⁰. Po

¹⁷ Tamże, s. 87–88.

¹⁸ Jej opis: zob. P. Stach, *Pierwsza naukowa podróż księży do Ziemi Świętej*, „Gazeta Kościelna” nr 45 z 10 XI 1935; R. Zimny, *Całe życie z Biblią*, dz. cyt., s. 78–82.

¹⁹ K. Panuś, *Wkład Polskiego Towarzystwa Teologicznego w ruch naukowo-teologiczny*, [w:] *Kościół w życiu publicznym. Teologia polska i europejska wobec nowych wyzwań*, t. III, Lublin 2005, s. 660–662.

²⁰ *Pierwszy zjazd naukowy Polskiego Towarzystwa Teologicznego we Lwowie*, „Wiadomości dla Duchowieństwa” 7–9 (1928), s. 276–278.

mszy św. odprawionej w intencji zjazdu przez arcybiskupa nastąpiło uroczyste posiedzenie inauguracyjne w auli Uniwersytetu im. Jana Kazimierza. Oprócz licznego duchowieństwa, na którego czele stali przedstawiciele trzech obrządków: łacińskiego (abp Twardowski), unickiego (abp Teodorowicz) i ormiańskiego (abp Szeptycki), w zjeździe udział wzięło wielu świeckich.

Zebranych powitał rektor uniwersytetu ks. Adam Gerstmann. Następnie zabrał głos ks. Szczepan Szydelski, prezes Polskiego Towarzystwa Teologicznego. Wskazawszy na liczne spotkania w najrozmaitszych dziedzinach nauki, podkreślał konieczność analogicznego zjazdu teologów, zwłaszcza w Polsce, gdzie długoletnia niewola narodowa hamowała normalny postęp naukowy, nie tylko w teologii, ale i w innych przedmiotach. Z chwilą odzyskania wolności trzeba zatem – podkreślał mówca – wyłommy te naprawić. Widoczne są już liczne znaki ożywienia w naukach teologicznych: nowe czasopisma teologiczne, młodzież skwapliwie szukająca za granicą wiedzy fachowej, liczni powracający stamtąd absolwenci z dyplomami uczelni teologicznych. Należy zatem skupić wszystkie siły, ujednostajnić pracę, wzajemnie się poznać i zachęcić do pracy. Ksiądz prezes zapewnił także, iż zjazd pragnie zawsze stać na gruncie posłuszeństwa wobec Stolicy Świętej, a w swych wykładach trzymać się tradycyjnej nauki Kościoła katolickiego²¹.

Następnie zabrał głos abp Bolesław Twardowski. Wskazał on na częste spory między wiarą a wiedzą. Zadaniem więc teologów winno być godzenie jednego czynnika poznania z drugim. Uroczyste posiedzenie inauguracyjne zamknął wykład ks. Konstantego Michalskiego z Krakowa. Podjął on temat: *Augustynizm i tomizm w myśli chrześcijańskiej*. Wykład był bardzo dobrze opracowany, ale – jak zauważył uczestnik zjazdu – słuchaczom wydał się „zbyt długi i za głęboki” jak na zebranie plenarne²².

Po tej części oficjalnej odbyło się walne zebranie Polskiego Towarzystwa Teologicznego, na którym poza sprawozdaniem z działalności towarzystwa i załatwieniem spraw bieżących dokonano wyboru członków honorowych. Zostali nimi – jak wspomniano już wyżej – księży profesorowie: Władysław Hozakowski z Poznania i Jan Fijałek z Krakowa.

Dalsza część obrad odbywała się w 5 sekcjach: filozoficznej, dogmatycznej, biblijnej, historycznej i liturgicznej. Poruszono tam

²¹ Tamże, s. 276–277.

²² Tamże, s. 277.

i przedyskutowano ciekawe i aktualne zagadnienia. W ramach każdej sekcji wygłoszono aż siedem wykładów. Podjęto także uchwałę, by wykłady te wydać drukiem.

W dniu 12 kwietnia, na zakończenie zjazdu, odbyło się jeszcze jedno zebranie plenarne, na którym ks. Henryk Likowski z Warszawy omówił temat: *Zadanie teologii w Polsce*. Referent podał wiele uwag mających na celu podniesienie poziomu teologii w Polsce. Na ten temat wywiązała się żywa dyskusja. I tak, ks. prof. Aleksy Klawek wskazywał na konieczność wymiany między uczelniami książek naukowych i potrzebie wydania polskiej encyklopedii obejmującej całokształt nauk teologicznych, a ks. prof. Konstanty Michalski z Krakowa zachęcał naukowców władających językami obcymi, by zechcieli informować zagranicę o pracach teologów w Polsce. Poza tymi naukowymi posiedzeniami odbyło się szereg spotkań towarzyskich i raut u arcybiskupa.

Na zjazd przybyło z wszystkich stron Polski około 70 księży. Najliczniej reprezentowane było Poznańskie. Przybyli więc księża wykładający tam teologię bądź na różny sposób ją popularyzujący: Kazimierz Kowalski, Seweryn Kowalski, Aleksander Kubik, Bronisław Hieronim Gładysz, Czesław Piotrowski, Leon Rankowski, Jan Ściesiński, Władysław Śpikowski. Do tego grona należy doliczyć nadto, choć pracujących poza diecezją, ks. prof. Klawka i ks. prof. Likowskiego. Zapowiedzieli swą obecność, lecz nie przyjechali księża Władysław Hozakowski, Aleksander Żychliński i Stefan Abt.

W sprawozdaniu oceniającym zjazd podkreślano wielką sprawność organizacyjną, serdeczną gościnność, jaką okazali inicjatorzy tegoż zjazdu, oraz uprzejmość, z jaką zjazd spotkał się ze strony abp. Twardowskiego. Podstawowe znaczenie tego pierwszego zjazdu naukowego teologów polskich polegało na dokonaniu przeglądu sił naukowych. Oprócz profesorów, dobrze już zaprawionych w pracy naukowej, pojawiło się liczne grono młodych doktorów, gorliwych i chętnych do rozwijania nauk teologicznych w Polsce. Poza tym zjazd ten dodał zachętę i był nowym bodźcem do wytrwania w pracy naukowej mimo licznych przeszkód, na które trafiała z natury rzecz teologia w Polsce. Ustalono także, że podobne zjazdy odbywać się będą co pięć lat²³.

²³ Tamże, s. 277–278; K. Panuś, *Wkład Polskiego Towarzystwa Teologicznego*, dz. cyt., s. 665–667.

W okresie międzywojennym zarząd zorganizował trzy takie zjazdy członków towarzystwa: 11–12 kwietnia 1928 roku we Lwowie, 18–20 sierpnia 1933 roku w Warszawie i 31 sierpnia do 1 września 1938 roku w Krakowie (ten ostatni odbył się wspólnie ze Związkiem Zakładów Teologicznych w Polsce)²⁴. Ważną rolę odegrał powojenny zjazd Polskiego Towarzystwa Teologicznego połączony z jubileuszem 550-lecia istnienia Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego. Odbył się on w Krakowie w dniach od 6 do 8 kwietnia 1948 roku. Do tradycji tych zjazdów nawiązywał wyraźnie VII Kongres Teologów Polskich, który odbył się w dniach 12–15 września 2004 roku w Lublinie pod hasłem: „Kościół w życiu publicznym. Teologia polska i europejska wobec nowych wyzwań”.

3. Krakowska kontynuacja Polskiego Towarzystwa Teologicznego po II wojnie światowej

Lata 1939–1945 były strasliwym czasem męczeństwa narodu i Kościoła zarówno pod okupacją niemiecką, jak i sowiecką. W żadnym okresie tysiącletnich dziejów naród i Kościół nie złożyły tak wielkiej daniny krwi i cierpienia oraz życia dla Boga i Ojczyzny. Prześladowania okupantów uderzyły mocno w inteligencję polską, a w szczególności w duchowieństwo. Wielu członków Polskiego Towarzystwa Teologicznego poniosło śmierć.

Okres Polski Ludowej, a więc lata 1945–1989, był czasem dalszego prześladowania Kościoła. Władze komunistyczne wznowiły kasaty zakonów i zgromadzeń, ograniczenia działalności Kościoła, uzależniły państwo politycznie, ideologicznie i gospodarczo od Związku Radzieckiego. Represje te dotknęły również Polskie Towarzystwo Teologiczne.

W 1946 roku sekretarz generalny, ks. Aleksy Klawek, oraz prezes oddziału krakowskiego, moralista ks. prof. Władysław Wicher (1888–1969), urządzili ogólnopolski zjazd Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Lublinie, na którym doszło do jego połączenia ze Związkiem Polskich Zakładów Teologicznych. Tak powstała organizacja przyjęła nazwę Towarzystwa Polskich Teologów im. św. Jana Kantego z siedzibą w Warszawie. Prezesem zarządu nowo powstałego towarzystwa wybrano ks. Ignacego Grabowskiego, profesora Uniwersytetu Warszawskiego, a na jego

²⁴ B. Przybyszewski, *Skład osobowy Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Krakowie*, dz. cyt., s. 2.

zastępcę ks. Aleksego Klawka. Pomimo wysiłków Towarzystwo Polskich Teologów nie otrzymało jednak od władz komunistycznych zatwierdzenia państwowego²⁵. W dniu 12 listopada 1946 roku uzyskał ją natomiast oddział krakowski. Został on zarejestrowany jako Polskie Towarzystwo Teologiczne z siedzibą w Krakowie. Tak rozpoczął się okres krakowski w dziejach towarzystwa.

Kolejnym krokiem na drodze odrodzenia Polskiego Towarzystwa Teologicznego była inicjatywa zwołania w dniach 6–8 kwietnia 1948 roku ogólnopolskiego zjazdu w Krakowie, podjęta przez prezesa zarządu ks. Ignacego Grabowskiego, prezesa oddziału krakowskiego ks. Władysława Wichra i dziekana Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego – ks. Aleksego Klawka. Inspiracją były równoczesne obchody 550-lecia istnienia Wydziału Teologicznego na Uniwersytecie Jagiellońskim i 25-lecie Polskiego Towarzystwa Teologicznego. Zarząd obrał za swą siedzibę Kraków²⁶. Tym samym najstarsze środowisko teologiczne w Polsce stało się naturalnym zapleczem intelektualnym dla działalności towarzystwa.

W 1956 roku ks. prof. Władysław Wicher po dziesięciu latach pełnienia obowiązków prezesa w oddziale krakowskim ustąpił z tej funkcji. Na jego miejsce wybrano na jeden rok ks. Eugeniusza Florkowskiego (1956–1957). W 1957 roku jego następcą ks. prof. Kazimierz Kłósak usiłował doprowadzić do trzeciego po wojnie ogólnopolskiego zjazdu towarzystwa²⁷. Podjęte starania spotkały się jednak z kategoryczną odmową władz państwowych, którą umotywowano brakiem formalności rejestracyjnych o charakterze ogólnopolskim. Odtąd zarząd, obejmujący obszar całej Polski, przestał istnieć. Formalnie działalność Polskiego Towarzystwa Teologicznego musiała ograniczyć się do terenu województwa krakowskiego²⁸.

Prezesami Polskiego Towarzystwa Teologicznego byli profesory: ks. Hieronim Wyczawski (1958–1960), ks. Władysław Smereka w latach 1960–1962 i 1967–1973, ks. Stanisław Grzybek (1962–1967), ks. Bolesław Przybyszewski (1973–1978), ks. Jerzy Chmiel (1978–1987), ks. Kazimierz Hoła (1987–1988), ks. Jan Wal w latach 1988–1990 i 1991–1996, ks. Tomasz

²⁵ B. Przybyszewski, *Skład osobowy Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Krakowie*, dz. cyt., s. 2–3.

²⁶ Tamże, s. 3.

²⁷ Tamże.

²⁸ Statut Polskiego Towarzystwa Teologicznego (zatwierdzony przez Prezydium Rady Narodowej w Krakowie, 12 XI 1946), roz. 1 art. 3.

Jelonek (1990–1991). Od 1996 roku funkcję tę pełni ks. Kazimierz Panuś²⁹. Ożywioną działalność naukową w latach pięćdziesiątych, sześćdziesiątych i siedemdziesiątych w ramach towarzystwa prowadzili szczególnie: kard. Karol Wojtyła, któremu w 1974 roku przyznano – nawiązując do tradycji przedwojennej – tytuł członka honorowego, ks. Ignacy Różycki, Andrzej Bober SJ, Kazimierz Drzymała SJ, Cyprian Jan Wichrowicz OP, ks. Tadeusz Wojciechowski, ks. Jan Kowalski i ks. Bolesław Przybyszewski. Upowszechnianie nauki odbywało się głównie na comiesięcznych zebraniach członków i na zebraniach sekcji specjalistycznych, w których uczestniczyli na równych prawach członkowie zwyczajni, wspierający i honorowi towarzystwa³⁰.

Odbudowując swoje struktury, Polskie Towarzystwo Teologiczne nie zapomniało o działalności wydawniczej. Zarząd Polskiego Towarzystwa Teologicznego powołał Kolegium Redakcyjne wznowionego czasopisma „Collectanea Theologica”. Tom 1 ukazał się w 1949 roku. Po likwidacji Wydziału Teologicznego w Krakowie w 1954 roku czasopismo to przejęła Warszawa. W 1948 roku powołany został do istnienia w Krakowie dwumiesięcznik „Ruch Biblijny i Liturgiczny”. Założył go ks. prof. Aleksy Klawek i z ogromnym poświęceniem prowadził do 1954 roku³¹. Czasopismo to, dzisiaj wydawane jako kwartalnik, jest oficjalnym pismem Polskiego Towarzystwa Teologicznego. Na jego łamach publikowane są też coroczne sprawozdania prezesa z działalności towarzystwa. W 1969 roku powstał rocznik „Analecta Cracoviensia”, redagowany przez ks. prof. Kazimierza Kłósaka. Było to drugie pismo towarzystwa. Po erygowaniu przez papieża Jana Pawła II w 1981 roku Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie „Analecta Cracoviensia” zostały przekazane uczelni i stały się jej oficjalnym periodykiem. 15 marca 1993 roku podpisano umowę między Polskim

²⁹ *Słownik polskich towarzystw naukowych*, t. 1: *Towarzystwa naukowe działające obecnie w Polsce*, red. L. Łoś, Warszawa 2004, s. 300–303.

³⁰ Zob. sprawozdania roczne Polskiego Towarzystwa Teologicznego drukowane w „Ruchu Biblijnym i Liturgicznym” oraz sprawozdania roczne Polskiego Towarzystwa Teologicznego za lata 1978–1993 znajdujące się w archiwum Towarzystwa.

³¹ Jak podkreśla Robert Zimny, niewątpliwą zasługą Aleksego Klawka był wzrost nakładu z początkowych 800 do około 3000. Udało się to osiągnąć dzięki temu, że przez lata utrzymano stały profil czasopisma. Biorąc pod uwagę problemy z urzędową cenzurą, ograniczony dostęp do rynku wydawniczego i szczupłe źródła finansowania, bilans działalności redaktorów i współpracowników „Ruchu Biblijnego i Liturgicznego” przedstawiał się imponująco. Por. R. Zimny, *Całe życie z Biblią*, dz. cyt., s. 157.

Towarzystwem Teologicznym a Papieską Akademią Teologiczną, w myśl której „*Analecta Cracoviensia*”, począwszy od tomu 25, stawały się własnością Papieskiej Akademii Teologicznej.

4. Najnowsze dzieje towarzystwa

Niemal równocześnie ze zmianami społeczno-politycznymi w Polsce po 1989 roku rozpoczęto prace nad zmianą statutu Polskiego Towarzystwa Teologicznego³². Poprzedni z 1946 roku, wymuszony przez władze komunistyczne, wprowadzał wiele ograniczeń do działalności towarzystwa. Nową wersję statutu uchwaliło walne zebranie Polskiego Towarzystwa Teologicznego w dniu 29 stycznia 1990 roku. Zarząd towarzystwa zwrócił się następnie do Konferencji Episkopatu Polski z prośbą o zatwierdzenie nowego statutu, w tym o zmianę osobowości prawnej:

W nowej sytuacji prawnej Polskie Towarzystwo Teologiczne jako towarzystwo naukowe chce być publicznym stowarzyszeniem wiernych w ujęciu Kodeksu Prawa Kanonicznego (kan. 301) i organizacją kościelną w rozumieniu Ustawy o stosunku państwa do Kościoła katolickiego z dnia 17 V 1989 r. art. 34 (Dziennik Ustaw nr 29 z 23 V 1989, s. 461–462).

W tym samym piśmie zarząd Polskiego Towarzystwa Teologicznego zwracał się również do Konferencji Episkopatu Polski o rozszerzenie działalności na obszar całej Polski.

21 lutego 1992 roku kard. Józef Glemp, prymas Polski, powiadomił prezesa Polskiego Towarzystwa Teologicznego iż „Konferencja Biskupów Diecezjalnych (252 Konferencja Episkopatu Polski), która odbyła się w dniu 29 stycznia 1992 roku w Warszawie, przyjęła statut Polskiego Towarzystwa Teologicznego i wyraziła zgodę na rozciągnięcie jego działalności na cały obszar Polski”³³.

Mimo zatwierdzenia zarówno nowego statutu, jak i ogólnopolskiego charakteru Polskiego Towarzystwa Teologicznego nie doprowadzono do końca sprawy nabycia nowej osobowości prawnej. Wbrew statutowi

³² J. Wal, *Sprawozdanie prezesa Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Krakowie za rok 1988*, s. 1 (mps).

³³ J. Kabata, *Dwa powojenne statuty Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Krakowie*, „*Nasza Przeszłość*” t. 87 (1997), s. 407–415.

nakazującym rejestrację Polskiego Towarzystwa Teologicznego jako organizacji kościelnej zostało ono zarejestrowane jako stowarzyszenie i jako takie wpisane 24 października 2001 roku przez Sąd Rejonowy dla Krakowa Śródmieścia do Rejestru Stowarzyszeń.

Dlatego też zarząd Polskiego Towarzystwa Teologicznego podjął kolejne starania mające na celu uporządkowanie statusu prawnego Polskiego Towarzystwa Teologicznego. W ich efekcie przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski abp Józef Michalik wydał 7 kwietnia 2004 roku dekret stwierdzający, iż w myśl obowiązującego Kodeksu Prawa Kanonicznego Polskie Towarzystwo Teologiczne w Krakowie jest publicznym stowarzyszeniem wiernych, to jest kościelną osobą prawną. Do tej sytuacji kanonicznej towarzystwa Konferencja Episkopatu Polski dostosowała

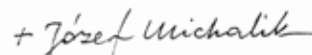
SEP - 3.4.2.2-26

Warszawa, dnia 7. 04. 2004 r.

D e k r e t

Na podstawie kan. 114 § 1 i kan. 116 § 2 Kodeksu Prawa Kanonicznego, przyznaję "Polskiemu Towarzystwu Teologicznemu", zatwierdzonemu przez władze kościelne w 1924 r. we Lwowie, działającemu nieprzerwanie do chwili obecnej - status publicznego stowarzyszenia wiernych o zasięgu działania krajowym, w rozumieniu Kodeksu Prawa Kanonicznego, a organizacji kościelnej, w rozumieniu prawa polskiego.

Dziękując Bogu za owocną dotychczasową działalność "Polskiego Towarzystwa Teologicznego", z serca udzielam błogosławieństwa na dalsze lata jego służby myśli teologicznej i misji duszpasterskiej Kościoła katolickiego.

Arcebiskup Józef Michalik
Przewodniczący
Konferencji Episkopatu Polski

– w zakresie koniecznym – dotychczasowy statut towarzystwa i zatwierdziła go na 327. zebraniu plenarnym w dniu 1 maja 2004 roku. Osobowość prawną w Rzeczypospolitej Polskiej towarzystwo otrzymało na mocy rozporządzenia ministra spraw wewnętrznych i administracji (Dziennik Ustaw nr 167 z 12 VII 2004, poz. 1756).

Nowy statut rozszerza teren działalności towarzystwa na obszar całego kraju, przywracając tam, gdzie to możliwe, stan prawny sprzed II wojny światowej. Nowością jest wprowadzenie osób świeckich jako pełnoprawnych członków do towarzystwa, gdyż dotychczas mogli oni uczestniczyć w pracach Polskiego Towarzystwa Teologicznego tylko jako członkowie wspierający. Władze towarzystwa wybierane są przez walne zebranie na okres trzech lat, a nie jak dotąd co roku. W skład zarządu wchodzi: prezes, wiceprezes, sekretarz, skarbnik i bibliotekarz. Ponadto funkcjonują również z wyboru: Komisja Kontrolująca i Sąd Koleżeński w składzie przewodniczący i po dwóch członków³⁴.

31 grudnia 2014 Polskie Towarzystwo Teologiczne liczyło 959 członków. W jego w ramach działało 16 sekcji specjalistycznych w Krakowie i 16 oddziałów terenowych w całej Polsce: w Katowicach, Przemyślu, Częstochowie, Kalwarii Zebrzydowskiej, Tarnowie, Tuchowie, Rzeszowie, Kielcach, Sandomierzu, Bielsku-Białej, Radomiu, Sosnowcu, Szczecinie, Toruniu, Włocławku i Pelplinie³⁵, a także Sekcja Wydawnicza prowadząca Wydawnictwa UNUM.

Warto jeszcze podkreślić, iż Polskie Towarzystwo Teologiczne było jednym z głównych inicjatorów powołanego przy Polskiej Akademii Nauk w grudniu 2002 roku Komitetu Nauk Teologicznych.

Już w tym świetle widać, iż Polskie Towarzystwo Teologiczne, spadkobierca wielkich tradycji kilku pokoleń uczonych, podejmuje nowe inicjatywy i stara się służyć Wiekuistej Prawdzie, uwrażliwiając na nią współczesnego człowieka.

³⁴ K. Panuś, „Służyć Wiekuistej Prawdzie”. *Polskie Towarzystwo Teologiczne*, [w:] *Scire Deum. Księga pamiątkowa* wydana z okazji 25-lecia Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie dedykowana jej pierwszemu rektorowi J. Em. kard. Marianowi Jaworskiemu, Kraków 2006, s. 407–410.

³⁵ Tenże, *Sprawozdanie prezesa Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Krakowie za rok 2013*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 67 (2014).

Ks. Jan Maciej Dyduch, ur. 1940, prof. zw. dr hab., rektor Papieskiej Akademii Teologicznej (Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie) w latach 2004–2010, profesor prawa kanonicznego.

KS. JAN MACIEJ DYDUCH

Współpraca duchownych ze świeckimi

Zasłużone Polskie Towarzystwo Teologiczne w ciągu 90 lat swego istnienia wielorako ubogacało naukę i kulturę polską. W niniejszym artykule ukazana zostanie współpraca duchownych i świeckich w jego długoletniej działalności. Współpraca ta jawi się od początku istnienia towarzystwa i trwa przez całe jego dzieje. Istotny wpływ na pogłębienie tej współpracy miało dowartościowanie świeckich przez nauczanie Soboru Watykańskiego II. Ta pogłębiona współpraca jest charakterystyczną cechą współczesnej aktywności Polskiego Towarzystwa Teologicznego.

1. Geneza i rozwój Polskiego Towarzystwa Teologicznego

Polskie Towarzystwo Teologiczne powstało w niezwykle trudnych warunkach historycznych, społecznych i politycznych. Po ponad wiekowej niewoli Polska odzyskała niepodległość w 1918 roku. Brak własnego państwa, dyskryminujące działania zaborców, germanizacja i rusyfikacja społeczeństwa niekorzystnie wpływały na rozwój nauki, w szczególności na rozwój nauk teologicznych. W nowej sytuacji odradzającego się państwa polskiego zaistniała potrzeba odrodzenia, organizacji i rozwoju polskiej nauki teologicznej oraz integracji działań i współpracy teologów polskich¹. Problem ten dostrzegli uczeni z Wydziału Teologicznego Uniwersytetu im. Jana Ka-

¹ Szerzej na ten temat zob. J. Dyduch, *Polskie Towarzystwo Teologiczne w Krakowie*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 40 (1987), s. 437–445.

zimierza we Lwowie. Podjęli oni starania o utworzenie organizacji ogólnopolskiej, której celem byłoby propagowanie i rozwój teologii katolickiej na terytorium całego odrodzonego państwa polskiego. Do tego zamierzali zaangażować nie tylko wszystkich polskich teologów, lecz także wszystkich polskich kapłanów. Chodziło o zainteresowanie ich naukami teologicznymi i wykorzystanie teologii w pracy duszpasterskiej. Plany twórców stowarzyszenia teologicznego były szersze, bowiem zagadnieniami teologicznymi chcieli zainteresować także szerokie rzesze katolików świeckich. Odnotowuje to statut Polskiego Towarzystwa Teologicznego: „Celem towarzystwa jest rozwój katolickich nauk teologicznych i budowanie zainteresowania nimi wśród ogółu społeczeństwa katolickiego”².

Biorąc pod uwagę wyżej przywołane założenia, pracownicy naukowcy Wydziału Teologicznego Uniwersytetu im. Jana Kazimierza we Lwowie założyli w 1924 roku Polskie Towarzystwo Teologiczne z siedzibą we Lwowie. O zatwierdzenie jego statutu postarano się zarówno u władz kościelnych, jak i państwowych. Po zatwierdzeniu statutu odbyło się zebranie konstytucyjne 23 lutego 1924 roku i tę datę przyjmuje się jako początek istnienia Polskiego Towarzystwa Teologicznego. Uroczyste, inauguracyjne zebranie towarzystwa urządzono 11 maja 1924 roku. Pierwszym jego prezesem został wybrany ks. prof. Kazimierz Wais – wybitny uczony filozof, który tę funkcję pełnił od 1924 do 1927 roku. Kolejnym prezesem był ks. prof. Szczepan Szydelski, który kierował towarzystwem od 1927 roku aż do wybuchu II wojny światowej³. Warto dodać, że zgodnie ze statutem prezes był wybierany na jeden rok⁴.

W pierwszym okresie swojej działalności do wybuchu II wojny światowej Polskie Towarzystwo Teologiczne szybko rozszerzało się w wielu miastach Polski. Były tam tworzone jego oddziały: w Poznaniu, w Katowicach, w Przemyślu, w Tarnowie, w Lublinie (1924 rok), w Warszawie (1926 rok), w Wilnie (1927 rok), w Pelplinie i w Płocku (1930 rok), do 1933 roku w Krakowie, w Częstochowie, w Kielcach, w Łucku i w Sandomierzu⁵. Do rozwoju Polskie Towarzystwo Teologiczne przyczyniły się

² Statut Polskiego Towarzystwa Teologicznego, 12 XI 1946 (dalej skrót: Statut 1946), art. 5, archiwum Polskiego Towarzystwa Teologicznego.

³ Por. B. Przybyszewski, *Polskie Towarzystwo Teologiczne w Krakowie*, [w:] *Słownik towarzystw naukowych*, t. I, *Towarzystwa naukowe działające obecnie w Polsce*, red. L. Łoś, Wrocław 1978, s. 164.

⁴ Statut 1946, art. 17.

⁵ Por. B. Przybyszewski, *Polskie Towarzystwo Teologiczne w Krakowie*, s. 164.

wydatnie także jego publikacje. Od samego początku istnienia towarzystwa jego organem stał się kwartalnik „Przegląd Teologiczny”, wydawany we Lwowie od 1920 roku. W 1931 roku zmieniono tytuł czasopisma na „Collectanea Theologica”, zamieszczano w nim odtąd również artykuły w językach obcych, a do polskich dodawano streszczenia obcojęzyczne. Taka formuła czasopisma nie tylko służyła rozwojowi nauk teologicznych, lecz także promowała polską teologię na forum ogólnokościelnym. Była także narzędziem współpracy z teologami z innych krajów.

W miarę rozwoju Polskie Towarzystwo Teologiczne rozpoczęło wydawać serię „Nasza Myśl Teologiczna”, która miała zamieszczać materiały z ogólnopolskich zjazdów Polskiego Towarzystwa Teologicznego. W tej serii ukazały się tylko dwa tomy, które zawierały materiały ze zjazdów 1928 roku we Lwowie i ze zjazdu 1933 roku w Warszawie. Trzeci kolejny zjazd okresu

międzywojennego odbył się w Krakowie w 1938 roku, jednak jego materiałów nie udało się opublikować ze względu na wybuch II wojny światowej. Delegacja Polskiego Towarzystwa Teologicznego uczestniczyła także w Międzynarodowym Kongresie Prawników w Rzymie w 1934 roku⁶.

Okres II wojny światowej to czas prześladowania i niszczenia polskiej nauki przez okupanta niemieckiego. Ten kataklizm dziejowy dotknął boleśnie Polskie Towarzystwo Teologiczne, którego działalność została zabroniona. Wielu jego członków – uczonych teologów – zginęło w obozach koncentracyjnych, w więzieniach i w zawierusze wojennej. Nie zdołało to jednakże zniweczyć polskiej nauki teologicznej. Przerzedzone szeregi towarzystwa, wielkie straty personalne i rzeczowe nie przeszkodziły we wszczęciu pracy naukowej tuż po zakończeniu działań wojennych – podjęli ją ci członkowie Polskiego Towarzystwa Teologicznego, którzy ocalili z pożogi wojennej. Już w 1946 roku, w dniach od 25 do 26 września, zorganizowano pierwszy powojenny ogólnopolski zjazd towarzystwa. Jego organizatorami byli profesorowie: ks. Aleksy Klawek – biblista i ks. Władysław Wicher – moralista. 12 listopada 1946 roku oddział krakowski towarzystwa otrzymał rejestrację państwową. W 1948 roku, w dniach 6–8 kwietnia, zorganizowano w Krakowie ogólnopolski zjazd Polskiego Towarzystwa Teologicznego połączony z obchodem 550-lecia istnienia Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego. Jest to jeszcze okres spokojnej działalności Polskiego Towarzystwa Teologicznego, który miał się już ku końcowi. Władze komunistyczne prowadziły prześladowanie towarzystwa, podobnie jak i innych stowarzyszeń i organizacji katolickich. Gdy w 1957 roku przystąpiono do zorganizowania trzeciego powojennego ogólnopolskiego zjazdu Polskiego Towarzystwa Teologicznego, okazało się to niemożliwe, gdyż zdaniem władz nie uzyskało ono rejestracji państwowej jako stowarzyszenie ogólnopolskie⁷. Odtąd Polskie Towarzystwo Teologiczne będzie działać jako Polskie Towarzystwo Teologiczne w Krakowie na podstawie przywołanej wyżej rejestracji i statutu zatwierdzonego 12 listopada 1946 roku. Dopiero przemiany polityczno-społeczne 1989 roku, dzięki którym Polska uzyskała pełną niepodległość, stworzyły warunki w poszerzeniu działalności towarzystwa na cały

⁶ Por. tenże, *Krótki zarys dziejów Polskiego Towarzystwa Teologicznego*, mps 1976, Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie (dalej skrót: AKMK).

⁷ Por. tenże, *Polskie Towarzystwo Teologiczne w Krakowie*, dz. cyt., s. 165 oraz *Krótki zarys dziejów Polskiego Towarzystwa Teologicznego*, dz. cyt.

obszar Rzeczypospolitej Polskiej. Ten trudny, kilkudziesięcioletni okres jego istnienia i działania wymaga odrębnego omówienia.

2. Nauczanie Soboru Watykańskiego II o współpracy świeckich i duchowieństwa

W przywołanym okresie trudnej działalności Polskiego Towarzystwa Teologicznego, szykanowanego przez władze komunistyczne, w Kościele powszechnym dokonywały się równoległe ważne, historyczne, poniekąd przełomowe wydarzenia. Wśród nich trzeba wymienić Sobór Watykański II, zwołany przez papieża Jana XXIII, i znamienity pontyfikat papieża Pawła VI, który kontynuował Sobór, a potem wprowadzał posoborową odnowę Kościoła. Wreszcie niezwykle pontyfikat Jana Pawła II, który – po bardzo krótkim pontyfikacie Jana Pawła I – był nie tylko wielki ze względu na długi okres jego trwania, ale przede wszystkim obfitujący w wydarzenia, które zmieniały świat i dokonywały odnowy Kościoła. Trzeba dodać, że Karol Wojtyła jako profesor, biskup, a potem arcybiskup krakowski i kardynał był bardzo aktywnym członkiem Polskiego Towarzystwa Teologicznego. Publikował artykuły w periodykach wydawanych przez towarzystwo, zaś w jego wydawnictwie wydał drukiem wybitne dzieło poświęcone realizacji postanowień Soboru Watykańskiego II⁸.

Sobór Watykański II wyznaczył sobie jako cel wiodący odnowę Kościoła – *accomodata renovatio*. Zamierzano dokonać odnowy wszystkich dziedzin życia i działalności Kościoła. Wśród nich Sobór zajął się wiernymi świeckimi. Soborowa nauka o Kościele dowartościowała świeckich, uznając ich za Lud Boży:

Chrystus ustanowił to Nowe Przymierze, [...] powołując spośród Żydów i pogan lud, który nie według ciała, lecz dzięki Duchowi miał się zrosnąć w jedno i być nowym Ludem Bożym. Albowiem wierzący w Chrystusa odrodzeni [...] z wody i Ducha Świętego, ustanowieni są w końcu jako wybrane plemię, królewskie kapłaństwo, naród święty [...] który był nie ludem, teraz zaś jest Ludem Bożym

– stwierdza konstytucja soborowa o Kościele *Lumen gentium* (KK 9).

⁸ K. Wojtyła, *U podstaw odnowy. Studium o realizacji Vaticanum II*, Kraków 1972.

Ten Lud Boży jest wspólnotą wiary, nadziei i miłości, stanowiąc jednocześnie rzeczywistość widzialną, sprawdzalną – byt społeczny. Jest on empirycznie uchwytnym kształtem tajemnicy Kościoła⁹.

Rozdział II konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium* pt. *Lud Boży* zawiera najbardziej podstawowe i najgłębsze prawdy o wiernych świeckich. Dlatego został nazwany „wielką kartą świeckich w Kościele”¹⁰. Chcąc poznać całą i kompletną naukę soborową o świeckich, trzeba rozdział ten studiować i rozważać łącznie z IV rozdziałem konstytucji *Lumen gentium*, który nosi tytuł *Katolicy świeccy*, jak również łącznie z dekretem o apostołstwie świeckich *Apostolicam actuositatem* i konstytucją duszpasterską o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes*¹¹.

Ważnym elementem dowartościowania świeckich w doktrynie soborowej jest nauczanie o kapłaństwie wspólnym, zwanym inaczej powszechnym albo chrzcielnym:

Ochrzczeni bowiem stanowią przez odrodzenie i namaszczenie Duchem Świętym dom duchowy i święte kapłaństwo, aby przez wszystkie uczynki właściwe chrześcijaninowi składać duchowe ofiary i głosić moc Tego, który wezwał ich z ciemności do przedziwnego swego światła (KK 10).

Kapłaństwo wspólne wiernych pozostaje w pełnej i doskonałej harmonii z kapłaństwem służebnym, czyli hierarchicznym, chociaż różnią się one nie tylko stopniem, ale istotą. Są sobie wzajemnie przyporządkowane. Źródłem tej harmonii jest fakt, że jedno i drugie, czyli kapłaństwo wspólne i służebne, uczestniczą – we właściwy sobie sposób – w jednym, najwyższym kapłaństwie Jezusa Chrystusa (por KK 10).

Wśród wszystkich członków wspólnoty Ludu Bożego naznaczonych wspólnym kapłaństwem, a więc duchownych i świeckich, panuje podstawowa równość pod względem godności. Naucza Vaticanum II: „Jeden jest zatem wybrany Lud Boży: jeden jest Pan, jedna wiara, jeden chrzest: wspólna jest godność członków wynikająca z ich odrodzenia w Chrystusie, wspólna łaska synów, wspólne powołanie do doskonałości, jedno zbawienie, jedna nadzieja i niepodzielna miłość” (KK 32). Ta fundamentalna

⁹ R. Sobański, *Kościół – jego konstytucja i prawo w tajemnicy zbawienia*, „Analecta Cracoviensia” 8 (1976), s. 220.

¹⁰ A. Skowronek, *Soborowa promocja świeckich w Kościele*, „Znak” 20 (1968), s. 64.

¹¹ K. Wojtyła, *Apostołstwo świeckich*, „Ateneum Kapłańskie” 71 (1968), s. 275.

równość nie wyklucza, ale wprost przeciwnie zakłada różnorodność funkcji, zadań i powołań. W tę różnorodność wyposażył Kościół jego Boski Założyciel Jezus Chrystus (por. KK 32).

Różnorodność stanów, posług, darów i zadań, jaka istnieje w Kościele, wzmacnia uporządkowanej i skoordynowanej współpracy świeckich i pasterzy. Naucza Vaticanum II:

Po tym zażyłym obcowaniu ze sobą świeckich i pasterzy należy się spodziewać rozlicznych dóbr dla Kościoła: dzięki temu bowiem w świeckich umacnia się poczucie własnej odpowiedzialności, wzmacnia się zapał i siły ludzi świeckich łączyć się z pracą pasterzy. Ci zaś, wsparci doświadczeniem świeckich, mogą zdobyć celniejszy i odpowiedniejszy osąd zarówno w sprawach duchowych, jak i doczesnych, tak aby cały Kościół umocniony przez wszystkich swoich członków skutecznie pełnił swe posłannictwo dla życia świata (KK 37).

Wszyscy członkowie wspólnoty Ludu Bożego mają prawo i obowiązek współpracować w działalności apostołskiej:

Biskupi, proboszczowie i pozostali kapłani obu grup (diecezjalni i zakonni) niech mają przed oczyma, że prawo i obowiązek pełnienia apostołstwa są wspólne wszystkim wiernym, czy to duchownym, czy świeckim, oraz że w budowaniu Kościoła także świeccy mają swój udział. Dlatego niech po bratersku współpracują w Kościele i dla Kościoła ze świeckimi

– stwierdza dekret soborowy *Apostolica actuositatem* (DA 25).

Narzędziem współpracy duchowieństwa ze świeckimi winien być dialog. Można go scharakteryzować jako różnorodne formy spotkania i porozumienia między osobami, grupami czy wspólnotami dla lepszego zrozumienia prawdy lub poprawienia stosunków wewnątrz wspólnoty kościelnej, kierowane wzajemną szczerością, poszanowaniem i zaufaniem¹². Współpraca pasterzy z wiernymi świeckimi była zawsze przedmiotem troski Kościoła docenianym w jego działalności duszpasterskiej. Sobór Watykański II, pogłębiając naukę o Kościele i dowartościowując świeckich, podkreślił potrzebę poszerzenia różnorodnych form tego współdziałania. Wezwał także do tworzenia instytucji, które by ułatwiały tę

¹² T. Pieronek, *Aspekty prawne dialogu między hierarchią a katolikami świeckimi*, „Prawo Kanoniczne” 13 (1970) nr 1–2, s. 206.

współpracę: „Powinno się to odbywać, jeśli zachodzi potrzeba, za pośrednictwem instytucji ustanowionych w tym celu przez Kościół, zawsze w prawdzie, z odwagą i roztropnością, z szacunkiem i miłością wobec tych, którzy ze względu na swe święte posłannictwo reprezentują Chrystusa” (KK 37).

Zgodnie z tym wskazaniem w Kościele posoborowym powstały liczne nowe instytucje o zasięgu ogólnokościelnym, krajowym, diecezjalnym i parafialnym, w których odbywa się współpraca pasterzy i świeckich. Wśród nich są papieskie rady, komisje i rady krajowe przy konferencjach biskupich, duszpasterskie rady diecezjalne i parafialne. Dobrym przykładem instytucjonalnej współpracy duchowieństwa i wiernych świeckich jest Polskie Towarzystwo Teologiczne. W stowarzyszeniu tym spotykali się i nadal spotykają duchowni i świeccy, pogłębiając i rozwijając wiedzę teologiczną¹³.

3. Działalność Polskiego Towarzystwa Teologicznego

Jak już zaznaczyliśmy, Polskie Towarzystwo Teologiczne rozpoczęło swoją działalność w 1924 roku, mając na uwadze rozwój nauk teologicznych i szerzenie wiedzy teologicznej wśród społeczeństwa katolickiego¹⁴. Ten cel towarzystwa został następująco poszerzony w odnowionych statutach z 1992 i 2004 roku: „b) współpraca z innymi towarzystwami naukowymi oraz uczelniami kościelnymi w Polsce, a zwłaszcza z Papieską Akademią Teologiczną w Krakowie, stanowiącą kontynuację tradycji najstarszego w Polsce Wydziału Teologicznego”¹⁵. Cele te towarzystwo urzeczywistnia głównie przez: a) urządzenie dyskusyjnych zebrań naukowych, b) prelekcje i odczyty, c) prowadzenie bibliotek i czytelní, d) tworzenie funduszu naukowego, e) wydawanie czasopism naukowych, f) publikowanie prac naukowych, popularnonaukowych i pomocy duszpasterskich, g) organizowanie zjazdów naukowych, h) przyznawanie nagród naukowych¹⁶. Uchwalony

¹³ Szerzej na ten temat, por. J. Dyduch, *Papieska Rada Świeckich i Papieska Komisja „Iustitia et Pax”*, „Prawo Kanoniczne” 25 (1982), nr 1–2, s. 197–222; tenże, *Współdziałanie hierarchii z laikatem w instytucjach o zasięgu krajowym i regionalnym*, „Analecta Cracoviensia” 13 (1981), s. 397–424.

¹⁴ Por. Statut 1946, art. 5.

¹⁵ Statut Polskiego Towarzystwa Teologicznego, 29 I 1992 (dalej skrót: Statut 1992), art. 6; Statut Polskiego Towarzystwa Teologicznego, 1 V 2004 (dalej skrót Statut 2004), art. 6.

¹⁶ Por. Statut 1946, art. 6; Statut 1992, art. 7; Statut 2004, art. 7.

w nowej rzeczywistości politycznej statut z 1992 roku pozwolił Polskiemu Towarzystwu Teologicznemu stać się organizacją ogólnopolską i umożliwił mu zakładanie oddziałów terenowych na terytorium całego kraju.

Działalność naukowo-odczytową, organizowanie zebrań naukowych, sympozjów naukowych i tym podobnych wydarzeń naukowych Polskie Towarzystwo Teologiczne realizowało w latach powojennych w sekcjach naukowych. Były to sekcje tematyczne, na przykład: filozoficzna, biblijna, liturgiczna, apologetyczna, dogmatyczna, moralna, historyczna, kanonistyczna, misjologiczna, socjologiczna itd. Szczególnie zasłużona dla nauki i kultury polskiej jest Sekcja Wydawnicza Polskiego Towarzystwa Teologicznego. Dzięki rejestracji państwowej Polskiego Towarzystwa Teologicznego ostała się wśród prześladowań komunistycznych jako jedno z nielicznych wydawnictw katolickich w Polsce i mogła wydawać naukowe czasopisma teologiczne i książki katolickie zarówno naukowe, jak i popularnonaukowe¹⁷.

W okresie powojennym Wydawnictwo Polskiego Towarzystwa Teologicznego wydawało dwa czasopisma: „Ruch Biblijny i Liturgiczny” oraz „Analecta Cracoviensia”. „Ruch Biblijny i Liturgiczny” jest wydawany od roku 1948, a jego założycielem był ks. prof. Aleksy Klawek. Jest to kwartalnik o charakterze popularnonaukowym. Popularyzuje on aktualne osiągnięcia nauk biblijnych oraz wyjaśnia przepisy oraz wydarzenia liturgiczne. Zawarte w nim publikacje są inspirowane nauczaniem Soboru Watykańskiego II i teologii posoborowej oraz posoborową odnową liturgii. Drugim czasopismem wydawanym przez Polskie Towarzystwo Teologiczne był rocznik „Analecta Cracoviensia”. Został założony przez pracowników Wydziału Teologicznego w Krakowie, istniejącego i działającego od 1954 roku niezależnie, pod zwierzchnictwem władzy kościelnej. Jego pierwszy numer ukazał się w 1969 roku. Jest to periodyk naukowy, odzwierciedlający nauczanie Vaticanum II i posoborową odnowę nauk kościelnych. Wyznaczając program dla „Analecta Cracoviensia”, kard. Karol Wojtyła napisał we wstępie do pierwszego numeru: „Pozwala się w tym zauważyć znaczną wrażliwość na problemy, którymi żyje współczesny posoborowy Kościół. Wystarczy rzucić okiem na niektóre tytuły, ażeby się przekonać, że krakowskie środowisko teologiczne ma czynny udział w tej problematyce”¹⁸. Warto dodać, że kard. Wojtyła umieścił w przywołanym

¹⁷ B. Przybyszewski, *Polskie Towarzystwo Teologiczne w Krakowie*, dz. cyt., s. 164-165.

¹⁸ K. Wojtyła, *Słowo wstępne*, „Analecta Cracoviensia” 1 (1969), s. 6.

numerze artykuł *Nauka encykliki „Humanae vitae” o miłości*, zawierający komentarz do posoborowego nauczania papieża Pawła VI¹⁹.

Reasumując, trzeba powiedzieć, że doktryna głoszona w prelekcjach, referatach, dyskusjach urzędowych Polskiego Towarzystwa Teologicznego i zawarta w publikacjach przezeń wydawanych była odzwierciedleniem nauczania Vaticanum II oraz była inspirowana teologią kształtowaną w duchu soborowym, owszem, także tę teologię kształtowała. Jednak długo trzeba było czekać na odnowę strukturalną towarzystwa, zwłaszcza na dowartościowanie świeckich i zintensyfikowanie ich współpracy z duchowieństwem. Wynikało to nie z braku staranności władz towarzystwa i jego członków, ale z sytuacji politycznej, która krępowała i utrudniała, a czasem – jak to już zostało zaznaczone – wręcz uniemożliwiała jego rozwój. Sytuacja zmieniła się na skutek wydarzeń politycznych i społecznych w roku 1989. Wówczas to przystąpiono do zmian strukturalnych Polskiego Towarzystwa Teologicznego w duchu Vaticanum II.

Zgodnie ze statutem z 1946 roku członkiem zwyczajnym Polskiego Towarzystwa Teologicznego mógł być tylko kapłan katolicki, który został przyjęty przez zarząd, uiścił wpisowe i zobowiązał się do przestrzegania statutu i Regulaminu Polskiego Towarzystwa Teologicznego²⁰. Członkowie zwyczajni, czyli kapłani katolicy, mieli wszystkie prawa w towarzystwie. Drugą kategorią byli członkowie wspierający. Statut stwierdzał: „Członkiem wspierającym może być każdy katolik narodowości polskiej, który chce popierać cele towarzystwa i zobowiązuje się do płacenia składki rocznej oznaczonej przez walne zebranie, względnie przez zarząd, a przez zarząd zostanie przyjęty zwyczajną większością głosów”²¹. Członek wspierający miał prawo wstępu na posiedzenia naukowe towarzystwa oraz do korzystania z jego wydawnictw i zbiorów²². Nie miał natomiast prawa wyborczego do władz Polskiego Towarzystwa Teologicznego – ani czynnego, ani biernego, jak również do zabierania głosu na walnym zebraniu.

Ta sytuacja zmieniła się. Odnowiony statut towarzystwa postanawia: „Członkami zwyczajnymi towarzystwa mogą zostać katolicy duchowni lub świeccy, posiadający odpowiednie wykształcenie w zakresie nauk

¹⁹ Tenże, *Nauka encykliki „Humanae vitae” o miłości*, „Analecta Cracoviensia” 1 (1969), s. 341-356.

²⁰ Statut 1946, art. 8-9.

²¹ Statut 1946, art. 13a.

²² Por. tamże, art. 13 b.

kościelnych, jeśli zostali przyjęci przez zarząd, poddając się tym samym wymaganiom statutu towarzystwa²³. Tak więc warunkiem zostania członkiem zwyczajnym towarzystwa nie są już święcenia, ale odpowiednie wykształcenie w dziedzinie nauk kościelnych. Członkowie zwyczajni, a więc duchowni i katolicy świeccy, mają te same prawa. Są one następujące:

Członek towarzystwa ma prawo: a) brać udział w zebraniach dyskusyjnych i odczytach organizowanych przez towarzystwo; b) korzystać ze wszystkich instytucji towarzystwa; c) brać czynny udział w walnych zebraniach towarzystwa z głosem decydującym; d) korzystać ze zbiorów i wydawnictw towarzystwa na prawach określonych przez zarząd; e) czynnego i biernego wyboru władz towarzystwa²⁴.

Wydaje się, że takie ustawienie członkostwa Polskiego Towarzystwa Teologicznego odpowiada nauczaniu Vaticanum II o dowartościowaniu świeckich i może przyczynić się do pogłębienia ich współpracy z pasterzami w ważnej dziedzinie rozwoju nauk kościelnych. W kontekście nauczania Vaticanum II o ekumenizmie można zapytać o możliwość włączenia odpowiednio przygotowanych braci odłączonych do działalności towarzystwa.

4. Zakończenie

Nauczanie Vaticanum II wpłynęło na odnowę działalności Polskiego Towarzystwa Teologicznego istniejącego od 1924 roku. W szczególniejszy sposób dokonało tego dowartościowanie wiernych świeckich w Kościele i wskazania dotyczące współpracy duchowieństwa i świeckich. Nauczanie soborowe znalazło odzwierciedlenie w programie spotkań i publikacji towarzystwa oraz w odnowie jego struktury. Świeccy stali się pełnoprawnymi uczestnikami działalności Polskiego Towarzystwa Teologicznego, co owocuje ożywieniem jego aktywności.

²³ Statut 1992, art. 9; Statut 2004, art. 9.

²⁴ Statut 1992, art. 11; Statut 2004, art. 11.

KS. ROMAN KULIGOWSKI
KS. KAZIMIERZ PANUŚ

Sesje naukowe i programy badawcze

Do celów statutowych Polskiego Towarzystwa Teologicznego należy upowszechnianie wiedzy teologicznej, m.in. przez organizowanie sympozjów i prowadzenie programów badawczych. Wywiązując się z tego zadania, towarzystwo podjęło szereg ciekawych inicjatyw. Poniżej zostaną przypomniane najważniejsze z nich z ostatnich 20 lat jego działalności.

1. Program badawczy „O świętych i świętości”

Ważnym programem badawczym realizowanym przez wiele lat przez Polskie Towarzystwo Teologiczne było upowszechnienie znajomości polskich świętych i błogosławionych. Ważnym przejawem realizacji tego programu była sesja naukowa pt. „*Felix saeculum Cracoviae*” – *krakowscy święci XV wieku*. Odbędzie się ona 24 kwietnia 1997 roku w gościnnych murach Wyższego Seminarium Duchownego Ojców Kapucynów w Krakowie i spotkała się z żywym zainteresowaniem w środowiskach teologicznych i historycznych, zyskując oddźwięk w prasie katolickiej i na kartach periodyków naukowych. Konferencja ta przypominała, iż w historii naszego kraju mieliśmy wiek zwany „szczęśliwym” (*felix saeculum*) łączony z życiem Krakowa i z sylwetkami sześciu świętobliwych mężów żyjących w latach 1390–1490. Byli to: Jan Kanty, Szymon z Lipnicy, Stanisław z Kazimierza, Izajasz Boner, Michał Giedroyc i Świętosław Milczący. Podczas konferencji referaty na te tematy wygłosili wybitni znawcy problematyki: prof. Jerzy Wyrozumski nakreślił obraz Krakowa w XV

Ks. Roman Kuligowski, ur. 1948, kapłan diecezji kieleckiej, dr hab. prof. UKSW, moralista, wiceprezes Polskiego Towarzystwa Teologicznego.

Ks. Kazimierz Panuś, ur. 1955, prof. zw. dr hab., homileta, pracownik Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, prezes Polskiego Towarzystwa Teologicznego.

wieku, ks. prof. Jan Związek wizerunek świętego w XV wieku w świetle kazań, prof. Roman M. Zawadzki przedstawił Mistrza Jana z Kęt i „szczęśliwy wiek Krakowa”, dr hab. Wiesław F. Murawiec OFM Szymona z Lipnicy i jego środowisko krakowskie, dr hab. Stefan Ryłko CRL Stanisława z Kazimierza i jego miasto, prof. Wacława Szelińska Izajasza Bonera i krakowskie środowisko uniwersyteckie jego czasów, ks. dr hab. Andrzej Bruzdziński Michała Giedroycia na tle duchowości Zakonu Kanoników Regularnych od Pokuty, dr Paweł Szczaniecki OSB wraz z dr Krystyną Jelonek-Litewką przybliżyli postać Świętosława Milczącego, a dr Wacław Kolak i prof. Jan Samek podjęli temat *Felix saeculum Cracoviae* w ikonografii. Sesja ta uświadomiła uczestnikom, iż poza Krakowem nie ma drugiego takiego miejsca w naszej części Europy, w którym można by znaleźć tyle osób uznanych przez Kościół katolicki za świętych lub błogosławionych. Nie bez powodu Jan Mucante, mistrz ceremonii w delegacji legata papieskiego kard. Gaetano, napisał w 1596 roku: „Gdyby nie było Rzymu, wtedy by Kraków był Rzymem”. Rzecz jasna, materiały z tej konferencji ukazały się drukiem¹.

Polskie Towarzystwo Teologiczne nie poprzestało na tym jednym sympozjum. Kontynuacją programu upowszechniającego znajomość polskich świętych i błogosławionych była kolejna sesja naukowa zorganizowana 18 listopada 2004 roku w sanktuarium Ecce Homo św. Brata Alberta w Krakowie przy ul. Woronicza 10. Była ona poświęcona świętym i błogosławionym związanym z Krakowem i w tym mieście spoczywającym, wyniesionym do chwały ołtarzy przez papieża Jana Pawła II. Okazuje się bowiem, że drugim – oprócz *felix saeculum* – okresem „kumulacji świętości” w Krakowie był przełom XIX i XX wieku. W podwawelskim grodzie działali wtedy – dziś wyniesieni na ołtarze – Brat Albert i s. Bernardyna Jabłońska, matka Angela Truszkowska, Aniela Salawa i s. Faustyna Kowalska. To właśnie tym świętym Polskie Towarzystwo Teologiczne poświęciło kolejną sesję naukową. O jej znaczeniu dobrze mówią poruszone w trakcie obrad tematy przedstawione przez wybitnych znawców problematyki: *Kraków kościelny w okresie końca niewoli i początku niepodległości narodu* (Józef Marecki OFM Cap.), *Hagiografia staropolska i problemy jej oddziaływania we współczesnej kulturze religijnej* (Andrzej Borowski), *Święty w kaznodziejstwie polskim okresie niewoli narodowej*

¹ Zob. *Felix Saeculum Cracoviae – krakowscy święci XV wieku. Materiały z sesji naukowej. Kraków, 24 kwietnia 1997*, red. K. Panuś, K. R. Prokop, Kraków 1998, ss. 186.

(ks. Kazimierz Panuś), *Specyfika polskiej świętości przełomu XIX i XX wieku* (Wiesław Jerzy Gogola OCD), *Odkrywanie Boga – święci Krakowa przełomu XIX i XX wieku* (ks. Jan Machniak), *Model świętości z przełomu wieków XIX i XX a praktyka życia prezentowanych postaci* (Wacława Szelińska), *Święty Brat Albert i jego działalność charytatywna w środowisku krakowskim* (Rafał Bogdan Siwiec), *Eucharystia w życiu błogosławionej Bernardyny Jabłońskiej i jej wpływ na realizację charyzmatu świętego Brata Alberta* (Kamila Laskowska), *Środowisko błogosławionej Marii Angeli Zofii Truszkowskiej (1825–1899)* (M. Paschalisa Lenart CSSF), *Powołanie do służby – szczególny charyzmat błogosławionej Anieli Salawy* (Zdzisław Gogola OFM Conv.), *Krakowscy święci XIX i XX wieku w tekstach liturgicznych* (bp Stefan Cichy), *Wizerunek świętych i błogosławionych w tekstach Jana Pawła II* (bp Jan Kopiec), *Problemy współczesnej ikonografii sakralnej – między nieporadnością kontynuacji a dramatem współczesności* (Stanisław Rodziński), *Współczesne formy kultu krakowskich świętych i błogosławionych przełomu XIX i XX stulecia* (ks. Jacek Urban). Owoce tej konferencji ukazały się drukiem w osobnej publikacji².

W ramach programu upowszechnienia znajomości polskich świętych i błogosławionych oraz wzmożenia ich kultu prowadzonego przez Polskie Towarzystwo Teologiczne należy umieścić także konferencję zatytułowaną *Dziedzictwo polskich świętych przełomu XIX i XX wieku. Modele świętości wyniesionych na ołtarze przez Jana Pawła II polskich świętych i błogosławionych*. W bogatej działalności papieża troska o świętych zajmowała zawsze wyjątkowe miejsce. Imponująca jest liczba osób przez niego beatyfikowanych i kanonizowanych. W swoje postudze głowy Kościoła Jan Paweł II wyniósł do chwały ołtarzy więcej sług Bożych aniżeli wszyscy jego poprzednicy. Dotyczy to również polskich świętych i błogosławionych. Wspomniana konferencja naukowa zorganizowana została w dniu 10 listopada 2005 roku w krakowskim Instytucie Jana Pawła II przy ul. Kanoniczej 18. Prelegenci starali się spojrzeć na grono mieszkańców nieba, wskazując różne prezentowane przez nich modele świętości wynikłe z pełnionej społecznie funkcji, przeżywanego powołania i wykonywanego zawodu. Już św. Augustyn pod koniec IV wieku starał się

² Zob. *Cracovia sacra. Krakowscy święci i błogosławieni przełomu XIX i XX wieku*, praca zbiorowa pod red. J. Mareckiego i K. Panusia, Wydawnictwo UNUM, Kraków 2004, ss. 269.

wyróżnić różne grupy świętych i mówił w *Kazaniu 304* w sposób niezwykle obrazowy, nawiązując do ogrodu pełnego kwiatów: „W ogrodzie Pana są nie tylko róże męczenników, ale i lilie dziewic, bluszcze małżonków, fiołki wdowieństwa”.

W ramach konferencji *Modele świętości wyniesionych na ołtarze przez Jana Pawła II polskich świętych i błogosławionych* ks. prof. Jan Dyduch, ówczesny rektor Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, ukazał troskę papieża Jana Pawła II o kanonizację i beatyfikację Polaków. W następnym wykładzie bp dr Jan Szkodoń przedstawił model świętego biskupa, zatroskanego o owczarnię powierzoną jego pasterskiej trosce. W kolejnej odsłonie ks. dr hab. Roman Kuligowski przybliżył polskich męczenników – świadków prawdy o Bogu i człowieku, a następnie ks. prof.

Kazimierz Panuś wskazał modele świętości prezentowane przez świętych polskich władców: księżną Kingę i królową Jadwigę. W dalszej kolejności uczestnicy sympozjum zapoznali się z nakreślonym przez ks. prof. Mariana Wolickiego modelem świętości kapłańskiej i zakonnej oraz z przesłaniem świętości polskich zakonodawców wyniesionych na ołtarze przez Jana Pawła II przedstawionym przez o. prof. Marcina M. Łobozka. Rozwijając zasadniczy wątek konferencji, o. prof. Józef Marecki ukazał miłość Boga i Ojczyzny jako drogę uświęcenia, a prof. dr hab. Roman Zawadzki podjął świecką refleksję o świętości świeckich.

„Święci nie przemijają. Święci wołają o świętość” – przypominał Jan Paweł II wiernym zebrany podczas kanonizacji św. Kingi. Także ta krakowska konferencja naukowa, przybliżając modele świętości polskich świętych i błogosławionych wyniesionych na ołtarze przez papieża Polaka, pragnęła zainspirować licznych uczestników sympozjum: kapłanów, siostry zakonne, studentów i młodzież do wchodzenia w ślady tych wielkich bohaterów wiary i kształtowania w sobie łaski świętości. Materiały z tej konferencji ukazały się drukiem staraniem Wydawnictwa UNUM Polskiego Towarzystwa Teologicznego³. Powstałe w ten sposób dzieło służy tym wszystkim, którym bliska jest problematyka hagiograficzna; także tym, którzy z różnych powodów nie mogli wziąć udziału w krakowskiej konferencji.

Kontynuując program upowszechnienia znajomości polskich świętych i błogosławionych, Polskie Towarzystwo Teologiczne podjęło także refleksję o świętości jako programie osób świeckich, stanowiących przecież największą grupę członków Kościoła. Historia beatyfikacji i kanonizacji uświadamia, że na ołtarze wynoszono przede wszystkim świadków wiary bądź to odzianych w szaty zakonne, bądź to przyozdobionych biskupią infułą. Takie księgi, jak *Żywoty świętych* czy *Kalendarze liturgiczne* zawierają niewiele imion osób świeckich. Istnieje zatem potrzeba podjęcia studium ukazującego ewangeliczną doskonałość jako drogę życia ludzi świeckich.

Od czasów średniowiecza przyjęło się przekonanie, że chcąc zostać świętym, trzeba „porzucić świat” i wejść w przestrzeń zamkniętą murami klasztorными. Rzecz jasna taki styl życia był niemożliwy dla wiernych

³ Zob. *Dziedzictwo polskich świętych przełomu XIX i XX wieku. Modele świętości wyniesionych na ołtarze przez Jana Pawła II polskich świętych i błogosławionych*, red. J. Marecki, K. Panuś, Kraków 2005, ss. 123.

świeckich. Czy więc wierni świeccy nie mogą zostać świętymi? Impuls do rewizji takiego rozumienia świętości oraz urzeczywistnienia doskonałości ewangelicznej w świecie dało nauczanie Soboru Watykańskiego II. W konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium* i w deklaracji o apostołstwie świeckich sobór wzywa wszystkich ochrzczonych do pełnej realizacji doskonałości ewangelicznej i podkreśla, że powołanie do świętości obejmuje wszystkich chrześcijan.

Tematykę tę podjęła sesja naukowa Polskiego Towarzystwa Teologicznego zorganizowana 12 grudnia 2006 roku. Starła się ona pomóc odkryć prawdę o tym, jakie jest aktualne rozumienie problematyki świętości wiernych świeckich, a dokładniej świadomości teologicznej o wezwaniu do doskonałości urzeczywistnianej w życiu tego świata. Dobrze oddaje to hasło towarzyszące sesji *Świętość świeckich – rzeczywistość bliska czy daleka*. W jej ramach wygłoszone zostały następujące referaty: *Dlaczego o świętości wiernych świeckich? Soborowa nauka nt. powszechnego powołania do świętości* (prof. Andrzej Napiórkowski OSPPE), *Wzór wszelkiej świętości – Matka naszego Pana* (ks. dr hab. Janusz Królikowski), *Zmiany w kulturze a modele świętości* (ks. dr hab. Roman Kuligowski), *Święci w ikonografii współczesnej* (prof. Stanisław Rodziński), *Święci świeccy Kościoła krakowskiego* (prof. Zdzisław Kijas OFMConv.), *Świętość świeckich – wyzwanie dla duszpasterstwa* (ks. dr Andrzej Nowicki), *Jak wychowywać do świętości dzieci i młodzież? – świętość w katechezie* (ks. dr hab. Tadeusz Panuś) i *Święty świecki w historii Kościoła* (ks. dr hab. Andrzej Żądło). Materiały z tej sesji naukowej ukazały się drukiem⁴.

Problematyka świętości, szeroko propagowana przez Polskie Towarzystwo Teologiczne, znalazła odbicie w jeszcze jednej konferencji naukowej zatytułowanej *Świętość a dobro*. Otrzymała się ona 20 listopada 2008 roku. W jej trakcie, w referatach i dyskusji, zastanawiano się nad następującymi kwestiami: *Świętość dana czy zadana w świetle ideałów człowieka głoszonych w starożytności* (ks. dr hab. Arkadiusz Baron), *Gnoza i świętość* (ks. prof. Wincenty Myszor), *Kościół jako wspólnota zbawionych* (prof. Henryk Pietras SJ). Materiały z tej sesji naukowej ukazały się również w osobnej publikacji⁵.

⁴ Zob. *Świętość świeckich – rzeczywistość bliska czy daleka*, pod red. R. Kuligowskiego i T. Panusia, Wydawnictwo UNUM, Kraków 2006.

⁵ Zob. *Świętość a dobro – materiały z konferencji naukowej*, red. J. Żelazny, Wydawnictwo UNUM, Kraków 2008, ss. 92.

2. Program badawczy „Wokół teologii słowa, obrazu i kształtu”

Kolejny program badawczy Polskiego Towarzystwa Teologicznego dotyczył teologii słowa, obrazu i kształtu. Jego owoce zbierało sympozjum naukowe na temat: *Teologia wykładana, teologia celebrowana, teologia malowana: teologia słowa, obrazu, kształtu*. Otrzymało się ono 7 grudnia 1999 roku w Krakowie w auli Wyższego Seminarium Duchownego przy ul. Podzamcze 8. Było ono jedną z form uczczenia brylantowego jubileuszu istnienia Polskiego Towarzystwa Teologicznego. W trakcie tej sesji naukowej poruszono następujące zagadnienia: *Związek piękna i prawdy jako klucz zrozumienia roli liturgii i sztuki w przekazie teologicznym* (ks. prof. Edward Staniek), *Biblia pauperum katechezą średniowiecza* (ks. prof. Tomasz Jelonek), *Św. Efreń jako przedstawiciel „mariologii śpiewanej”* (ks. prof. Wincenty Myszor). Rozwijając zasadniczy wątek sympozjum, przedstawiono impresje na temat prawdy i piękna w muzyce kościelnej, sztuce i liturgii: *Hymnodia – teologia dźwięku* (ks. dr Antoni Reginek, *Architektura kościoła pod wezwaniem 10 tysięcy Męczenników w Niepołomicach* (mgr inż. Jerzy Boruta) oraz *Teksty modlitw liturgicznych katechezą Kościoła prawosławnego* (ks. Wasyl Tuchapets)⁶.

3. Program badawczy „Przebaczenie i pojednanie”

W latach 2008–2011 Polskie Towarzystwo Teologiczne podjęło program badawczy skupiony na problematyce przebaczenia i pojednania. Nawiązuje on do słynnego listu biskupów polskich do episkopatu niemieckiego wystosowanego 18 listopada 1965 roku, a więc w ostatnich tygodniach odbywającego się w Rzymie Soboru Watykańskiego II i na kilka miesięcy przed uroczystościami Tysiąclecia Chrztu Polski, w którym znalazło się słynne zdanie: „przebaczymy i prosimy o przebaczenie”. Słowa te wyznaczyły w pewnym stopniu bieg historii w najnowszych relacjach między Polakami i Niemcami. Zapadły one też głęboko w świadomości kard. Karola Wojtyły, jednego z sygnatariuszy listu z 1965 roku.

⁶ Wymienione referaty zamieszczone zostały w „Ruchu Biblijnym i Liturgicznym” nr 1 (2002), s. 1–49.

Jako papież Jan Paweł II podjął w ramach przygotowania do Wielkiego Jubileuszu Roku 2000 wysiłki na rzecz „oczyszczenia pamięci”. Dla Polskiego Towarzystwa Teologicznego mądrość autorów listu adresowanego do biskupów Kościoła katolickiego w Niemczech i wielkość przedsięwzięć Jana Pawła II na rzecz „oczyszczenia pamięci” stały się inspiracją do podjęcia prac naukowo-badawczych nad zagadnieniem przebaczenia i pojednania.

Istniał jeszcze jeden motyw zachęcający do zajęcia się tą tematyką. Po 4 czerwca 1989 roku pojawił się w Polsce problem rozliczenia z przeszłością. Różnie próbowano uporać się z podłością „starego systemu”. Funkcjonariusze komunistyczni proponowali bądź to zapomnienie przeszłości, bądź wybieranie tylko przyszłości. Problem uznania i przebaczenia przeszłych win chciano załatwić jednym krótkim: „przepraszam”. W praktyce zacierano różnicę pomiędzy ofiarą a katem, zamazując tym samym rozumienie winy. Pojęcie przebaczenia i pojednania wypadło ze słownictwa tych, którzy decydowali o obliczu III Rzeczypospolitej. W tym kontekście teologowie zrzeszeni w Polskim Towarzystwie Teologicznym pragnęli przypomnieć potrzebę przywrócenia pełnego blasku takim słowom jak „przebaczenie”, „pojednanie” i „nawrócenie”. W ramach prac naukowo-badawczych Polskie Towarzystwo Teologiczne nakreśliło trzyletni program poświęcony tematyce przebaczenia i pojednania. W pierwszym roku podjęto próbę odpowiedzi na pytanie: jaka jest istota przebaczenia i pojednania oraz dlaczego są one ważne w życiu chrześcijanina? Wokół tych pytań koncentrowała się konferencja naukowa zorganizowana przez Polskie Towarzystwo Teologiczne 14 maja 2008 roku.

Wierzący w Chrystusa szukają prawdy o przebaczeniu i pojednaniu przede wszystkim w Piśmie Świętym. Z refleksji nad prawdą objawioną powstaje teologia przebaczenia i pojednania. Dla ucznia Chrystusa ważna jest nie tylko myśl, ale także czyny tworzące historię ludzką. Przebaczenie i pojednanie odnajdują swój ślad w kulturze, zwłaszcza w kulturze słowa i w literaturze. Całe to dziedzictwo staje się bogactwem, które ostatecznie służy (samo)wychowaniu i odgrywa ważną rolę w wychowaniu religijnym. Wszystkie te wątki stały się przedmiotem naukowych dociekań w wygłoszonych wówczas referatach: *Przebaczenie w Piśmie Świętym* (ks. Z. Nemirski), *Miłosierdzie a przebaczenie* (ks. Tomasz Jelonok), *Religijny wymiar przebaczenia a dojrzałość moralna chrześcijanina* (ks. Roman Kuligowski), *„Wybaczamy i prosimy o wybaczenie”. Orędzie biskupów polskich do niemieckich z 18 listopada 1965* (ks. Jerzy

Myszor), *Jana Pawła II przebaczenie adresowane do Mehmeta Alego Agcy* (ks. Kazimierz Panuś), *Pomniki miłosierdzia – refleksje nad motywem przebaczenia w literaturze polskiej* (E. Wiczorek), *Jak w katechezie uczy się dzieci i młodzież przebaczenia?* (ks. Tadeusz Panuś). Warto dodać, że materiały z tej konferencji naukowej ukazały się również w osobnej publikacji⁷.

Drugą konferencją poświęconą realizacji programu „Przebaczenie i pojednanie” była ogólnopolska sesja naukowa pt. *„Trwali oni w nauce Apostołów i we wspólnocie, w łamaniu chleba i w modlitwach” (Dz 2, 42). Ideał pierwszej wspólnoty wobec rozbitej jedności. Perspektywy pojednania*, która odbyła się 25 stycznia 2011 roku w Krakowie w Instytucie Dialogu Międzykulturowego przy ul. Kanoniczej 18. W jej trakcie wygłoszono następujące referaty: *Dz 2, 42 w świetle egzegezy. Podstawowe wymiary biblijnego przesłania* (ks. prof. dr hab. Roman Pindel), *Ideał wspólnoty chrześcijańskiej w świetle tradycji prawosławnej* (dr Jerzy Ostapczuk), *Ideał wspólnoty chrześcijańskiej w tradycji protestanckiej (luteranckiej)* (ks. dr Dariusz Chwastek), *Ideał wspólnoty chrześcijańskiej w oczach katolików* (ks. dr hab. Przemysław Kantyka, prof. KUL). Konferencją tą zamknięto trzyletni program badawczy na temat pojednania podejmowany przez towarzystwo.

4. Program badawczy „Teologia kultury”

Podejmując ten nowy program badawczy, Polskie Towarzystwo Teologiczne skupiło się najpierw na Biblii i jej odbiciu w literaturze i kulturze polskiej. Przyświecała temu piękna myśl wybitnego biblisty kard. Gianfranca Ravasio: „Spróbujmy odnaleźć literackie piękno Biblii, aby wierzyć i śpiewać Bogu radośniej i piękniej, mocniej i intensywniej”. W czasie konferencji naukowej *Via pulchritudinis. Wątki biblijne w literaturze i kulturze polskiej* zorganizowanej w Krakowie w dniach 16–18 listopada 2010 roku przez Komitet Nauk Teologicznych przy Polskiej Akademii Nauk, a której współorganizatorem wraz z Wydziałem Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego było Polskie Towarzystwo Teologiczne, specjaliści z kilku uniwersytetów i odrębnych dyscyplin humanistycznych podzielili się

⁷ Zob. *Przebaczamy i prosimy o przebaczenie. Materiały z konferencji naukowej*, red. R. Kuligowski i T. Panuś, Kraków 2008, ss. 112.

swoimi przemyśleniami na temat funkcjonowania określonych wątków biblijnych w różnorodnych polskojęzycznych dokonaniach literackich. Są one bogate zarówno ze względu na wyzyskane sposoby inwencji, jak i formy gatunkowe, rodzaje kompozycji i stylistyczne rejestry. Podjęto zatem analizę ofiary Abrahama (motyw *aqedah*), recepcji psalmów, ewangelicznego obrazu zwiastowania NMP i jego echa w rozmaitych gatunkach literatury, perykopy Mt 27, 45–50 „Eli, Eli lema sabachthani” oraz biblijnego obrazu zmartwychwstania Chrystusa, rozważając jego literackie odniesienia i nawiązania. Owocem tych wysiłków jest cenne opracowanie dobrze służące kulturze polskiej⁸.

Kolejnym przejawem prac nad programem badawczym na temat teologii kultury była sesja naukowa Polskiego Towarzystwa Teologicznego pt. *Przyszłość człowieka zależy od kultury*. Odbędzie się ona w Krakowie 9 grudnia 2011 roku. W jej trakcie wygłoszono następujące referaty: *Kultura w przesłaniu papieża Jana Pawła II* (ks. prof. Janusz Królikowski), *O sztuce kształtującej tożsamość narodu* (dr hab. Tomasz Węclawowicz), *Znaczenie inspiracji religijnej w malarstwie* (dr hab. Tadeusz Boruta, prof.

⁸ Zob. *Via pulchritudinis. Wątki biblijne w literaturze i kulturze polskiej*. Materiały konferencji naukowej zorganizowanej przez Komitet Nauk Teologicznych Polskiej Akademii Nauk, Wydział Teologiczny Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II, Polskie Towarzystwo Teologiczne i Wydział Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego (Kraków, 16–18 listopada 2010), pod redakcją A. Gorzkowskiego, ks. Ł. Kamykowskiego i ks. K. Panusia, Kraków 2010, ss. 275.

UR), *Znaczenie inspiracji religijnej w rzeźbie* (dr hab. Jacek Kucaba, prezes Związku Polskich Artystów Plastyków) i *Znaczenie inspiracji religijnej w muzyce* (ks. dr Stanisław Garncarski).

Warto dodać, że program badawczy nt. teologii kultury spotkał się z zainteresowaniem Sacro-Expo w Kielcach. Dzięki nawiązaniu współpracy z Polskim Towarzystwem Teologicznym podczas targów odbywają się interesujące konferencje naukowe, m.in. *Sacrum w kulturze* (Kielce, 18 czerwca 2012).

5. Program Polskiego Towarzystwa Teologicznego na lata 2014–2016: „Chrześcijaństwo jutra. Nadzieje i obawy”

Program Polskiego Towarzystwa Teologicznego realizowany w latach 2014–2016 skupia się wokół tematu: *Chrześcijaństwo jutra. Nadzieje i obawy*. Ma on ścisły związek z cywilizacyjnymi i kulturowymi przemianami, jakie dokonują się na naszych oczach w Europie. Dla chrześcijan przemiany te stanowią ogromne wyzwanie. Spoglądając w przyszłość, nie sposób nie dostrzec niepokojących zjawisk. Zastanawiają puste kościoły na Zachodzie Europy, wypieranie chrześcijaństwa poza horyzont życia publicznego i tym podobne. Rodzi to pytanie: jakie chrześcijaństwo umiera? Na pewno nie to, którego wyznacznikiem jest żywa wiara. Umiera jakaś forma kulturowa, którą jeszcze określa się chrześcijaństwem. Są to zwyczaje, które mają swoje źródło w wierze, ale we współczesnej kulturze jawią się już tylko jako pobożny relikwiarz przeszłości. Tak przeżywane chrześcijaństwo przypomina garnitur, który wkłada się na siebie w niedzielę, idąc do kościoła, a po przyjeździe do domu wieszka się go w szafie, po czym od poniedziałku do soboty żyje się tak, jakby Boga nie było.

Czasem mówi się, że kryzys religijny, jaki dotyka chrześcijaństwo w Europie Zachodniej, ma charakter tzw. kryzysu wzrostu. Wskazuje się na pewne przejawy odnowy życia z wiary, widoczne w nowych ruchach, stowarzyszeniach, we wspólnotach, np. we wspólnotach jerozolimskich. Pobieżne spostrzeżenia mogą być mylne. Dlatego pojawiła się propozycja, by Polskie Towarzystwo Teologiczne podjęło się trudu pogłębionej analizy *status quo* życia chrześcijańskiego dzisiaj i odpowiedzi na pytanie, jak może ono wyglądać w przyszłości. Nasza refleksja skupiać się będzie na chrześcijaństwie Europejczyków, bo to w Europie lokują się nasze obawy co do przyszłości. Do niedawna czymś oczywistym było mówienie

o Europie chrześcijańskiej. Dzisiaj jest to raczej termin określający przeszłość Europy. W jakiej zatem rzeczywistości będą żyć chrześcijanie jutra? W diasporze? A jeśli proces islamizacji Europy pogłębi się, to może chrześcijan tutaj żyjących czeka los podobny do braci z krajów Bliskiego Wschodu, Syrii, Iraku? Nie można pominąć faktu, że w ramach tzw. *political correctness* wprowadza się w Europie pod pokrywką nowoczesnej świeckości państwa nową formę totalitaryzmu.

Marsz w kierunku totalitaryzmu rozkłada się na trzy etapy. Pierwszym jest negacja istnienia prawa i prawdy obiektywnej, czego konsekwencją stanowi zrównanie dobra i zła, grzechu i cnoty. Drugim – instytucjonalizacja dewiacji moralnych objawiająca się w przemianie prywatnej niegodziwości w publiczną cnotę. Trzecim wreszcie – wprowadzenie ostracyzmu społecznego i prawnej karalności dobra. Żyjemy w społeczeństwie hołdującym swoistemu antydekalogowi, w którym dozwolone jest wszystko poza publicznym deklaramentem wierności zasadom porządku naturalnego i chrześcijańskiego. Jest to ostatni moment, aby przeciwstawić się dyktaturze relatywizmu⁹.

Powstała już dość bogata literatura na temat przyszłości chrześcijaństwa w Europie. Oczywiście ważne dla nas są wypowiedzi papieży z czasów po Soborze Watykańskim II, nauczanie zawarte w synodach diecezjalnych i krajowych. Warto zwrócić szczególną uwagę na teksty, które wyszły spod pióra Josepha Ratzingera/Benedykta XVI na temat Europy i roli w niej Kościoła.

Z literatury poświęconej przyszłości chrześcijaństwa można wydobyć pewne problemy, które – tak przynajmniej się wydaje – są kluczowe dla zrozumienia tego, jaka może być ewentualna przyszłość chrześcijan w Europie. Odbywający się w Rzymie w latach 2014–2015 synod biskupów poświęcony rodzinie skłania, by najpierw przyjrzeć się związkom, jakie zachodzą pomiędzy wiarą religijną a rodziną, i jakie zadania pastoralne wynikają z tego dla Kościoła. Z pewnością dyskusje synodalne i relacje z nich oraz pojawiające się komentarze okażą się dla nas bardzo pomocne. Proponuje się, by każdy z ośrodków Polskiego Towarzystwa Teologicznego samodzielnie bądź we współpracy z innym przygotował u siebie sesję lub sesje poświęcone przyszłości życia i wiary rodziny chrześcijańskiej.

⁹ R. de Mattei, *Dyktatura relatywizmu*, Warszawa 2009, s. 44.

Twórcami tego programu, prawdopodobnie trwającego kilka lat, stają się wszyscy członkowie Polskiego Towarzystwa Teologicznego, którzy włączą się w naukowe i popularnonaukowe poszukiwanie odpowiedzi na pytania o przyszłość chrześcijaństwa w Europie.

* * *

Przedstawione wyżej sesje naukowe i programy podejmowane przez Polskie Towarzystwo Teologiczne pozwalają jednoznacznie stwierdzić, że towarzystwo to cierpliwie i konsekwentnie służy Wiekuistej Prawdzie i społeczności wierzących w Polsce, a więc tym realizuje priorytetowe cele postawione w statucie przez jego założycieli.

KS. KAZIMIERZ PANUŚ

Wyróżnienia i medale

Ks. Kazimierz Panuś, ur. 1955, prof. zw. dr hab., homileta, pracownik Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, prezes Polskiego Towarzystwa Teologicznego.

Już w okresie międzywojennym w rozwijającym się dynamicznie Polskie Towarzystwie Teologicznym pomyślano o specjalnym wyróżnieniu dla wybitnych członków. Osobom szczególnie zasłużonym dla towarzystwa nadawano tytuł członka honorowego. W latach 1924–1939 otrzymali go: pierwszy prezes Polskiego Towarzystwa Teologicznego ks. Kazimierz Wais i jego następcę ks. Szczepan Szydelski, bp Antoni Szlagowski z Warszawy, ks. Władysław Hozakowski z Poznania i ks. Jan Fijałek z Krakowa¹. W okresie powojennym chlubne tradycje Polskiego Towarzystwa Teologicznego kontynuował oddział krakowski, który jako jedyny w dniu 12 listopada 1946 roku uzyskał zatwierdzenie przez władze komunistyczne, a tym samym osobowość prawną. Został on zarejestrowany jako Polskie Towarzystwo Teologiczne. Nawiązując do tradycji przedwojennej, nadawało ono także wyróżnienia. W 1974 roku tytuł członka honorowego Polskiego Towarzystwa Teologicznego otrzymał kard. Karol Wojtyła. Był to szczególny wyraz uznania dla tej niezwyklej postaci. Karol Wojtyła bowiem jako profesor, biskup, a potem arcybiskup krakowski i kardynał był bardzo aktywnym członkiem Polskiego Towarzystwa Teologicznego. Publikował artykuły w periodykach wydawanych przez towarzystwo, zaś w jego wydawnictwie

¹ K. Panuś, *Wkład Polskiego Towarzystwa Teologicznego w ruch naukowo-teologiczny*, [w:] *Kościół w życiu publicznym. Teologia polska i europejska wobec nowych wyzwań*, t. III, Lublin 2005, s. 660–662.

wydał w 1972 roku wybitne dzieło: *U podstaw odnowy. Studium o realizacji Vaticanum II*².

W latach osiemdziesiątych XX stulecia zarząd Polskiego Towarzystwa Teologicznego podjął myśl przyznawania medalu wybitnym osobom zasłużonym dla Polskiego Towarzystwa Teologicznego. Projekt medalu opracował artysta rzeźbiarz prof. Czesław Dźwigaj we współpracy z kierownikiem Sekcji Sztuki Sakralnej Polskiego Towarzystwa Teologicznego – ks. prof. Zdzisławem Klisim (zm. w 2009 roku).

Medal został odlany w brązie. Awers przedstawia wizerunek św. Jana Kantego, profesora Akademii Krakowskiej i patrona towarzystwa. W otoku zamieszczono napis „Polskie Towarzystwo Teologiczne w Krakowie”, natomiast na rewersie przedstawiona jest panorama miasta Krakowa z dominującymi wieżami kolegiaty św. Anny, katedry na Wawelu, bazyliki Mariackiej i kościołka św. Wojciecha. Na planie pierwszym widoczny jest dom Długosza. W otoku wokół odcisniętej w brązie

² Tenże, *„Służyć Wiekuistej Prawdzie”*. *Polskie Towarzystwo Teologiczne*, [w:] *Scire Deum. Księga pamiątkowa wydana z okazji 25-lecia Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie dedykowana jej pierwszemu rektorowi J. Em. kard. Marianowi Jaworskiemu*, Kraków 2006, s. 407.

panoramy miasta widnieje łaciński napis: „Deum et animam cupio scire”. Słowa te napisał św. Augustyn w *Soliloquia*, dziele powstałym w roku 386/387. Pełny cytat brzmi: „Deum et animam scire cupio. Nihilne plus? Nihil omnino”³, co w tłumaczeniu polskim można oddać: „Boga chcę poznać i duszę. Czy nic więcej? Absolutnie nic więcej”. W słowach tych wyraża się znamienne dla biskupa Hippony pragnienie wszechstronnego poznania Boga i człowieka. Poznawać duszę to poznawać człowieka w integralnej pełni jego natury, na którą składają się: ciało i duch, rozumność, wolność, miłość, sumienie; życie przyrodzone i nadprzyrodzone; życie biologiczne, psychiczne i duchowe. Taka chrześcijańska antropologia i takie integralne spojrzenie na człowieka rozwijane są i postulowane w wielu dokumentach Kościoła współczesnego, takich jak encykliki papieża Jana Pawła II *Veritatis splendor*, *Evangelium vitae* oraz w *Katechizmie Kościoła Katolickiego*. To przekonanie św. Augustyna i tę naukę Kościoła podejmuje także poprzez różne swe prace Polskie Towarzystwo Teologiczne.

Medal ten otrzymali w roku:

- 1983: Ojciec Święty Jan Paweł II;
- 1989: dr Norbert Höslinger CRSA, biblista, dyr. Österreichischen Katholischen Bibelwerks (ÖKB);
- 1998: ks. prof. Tadeusz Wojciechowski i ks. dyr. Rudolf Brom, dyrektor Wydawnictwa św. Jacka w Katowicach;
- 1999: JE bp Stefan Cichy, biskup pomocniczy archidiecezji katowickiej, od 2005 biskup legnicki, i JE. bp Stanisław Smoleński, biskup pomocniczy archidiecezji krakowskiej;
- 2000: JEm. kard. Franciszek Macharski, arcybiskup metropolita krakowski;
- 2001: ks. prof. dr hab. Jan Kowalski, prof. Wydziału Teologicznego Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie;
- 2002: ks. doc. dr hab. Jerzy Chmiel, prezes Polskiego Towarzystwa Teologicznego w latach 1978–1987 i wieloletni redaktor naczelny „Ruchu Biblijnego i Liturgicznego”;
- 2003: prof. dr hab. Augustyn Jankowski OSB, opat tyniecki, biblista, i ks. inf. Janusz Bielański, proboszcz katedry na Wawelu;

³ Augustinus, *Soliloquia*, liber 1, 2, 7 (PL 32, 872).

- 2004: ks. inf. Jan Zając, od 2005 biskup pomocniczy archidiecezji krakowskiej, i ks. dr hab. Edward Staniek, prof. PAT, rektor Krakowskiego Seminarium Duchownego w latach 1993–2001;
- 2005: JE abp dr Stanisław Nowak, arcybiskup metropolita częstochowski;
- 2006: JM ks. prof. Jan Maciej Dyduch, rektor Papieskiej Akademii Teologicznej;
- 2007: JE bp Tadeusz Rakoczy, biskup diecezji bielsko-żywieckiej;
- 2008: ks. prof. dr hab. Stefan Koperek CR, kierownik Wydawnictwa UNUM, dziekan Wydziału Teologicznego Papieskiej Akademii Teologicznej, i dr Franciszek Małaczyński OSB, sekretarz Komisji Liturgicznej Konferencji Episkopatu Polski;
- 2009: JEm. kard. Marian Jaworski, arcybiskup metropolita lwowski;
- 2010: ks. prał. dr Tomasz Chmura;
- 2011: ks. prof. dr hab. Jan Wal, prezes Polskiego Towarzystwa Teologicznego w latach 1988–1990 i 1991–1996, oraz prałaci duszpasterze młodzieży: Franciszek Chowaniec i Antoni Sołtysik;
- 2012: JE abp Zygmunt Zimowski, przewodniczący Papieskiej Rady ds. Duszpasterstwa Służby Zdrowia;
- 2013: ks. prof. dr hab. Adam Kubiś i prof. dr hab. Franciszek Adamski;
- 2014: JE bp dr Jan Szkodoń, biskup pomocniczy archidiecezji krakowskiej;
- 2015: JEm. kard. Stanisław Dziwisz, arcybiskup metropolita krakowski.

Wręczenie medalu dokonuje się najczęściej w czasie specjalnej uroczystości w drugiej części walnego zebrania Polskiego Towarzystwa Teologicznego. Na program składają się laudacja, podkreślająca zasługi wyróżnionej osoby, samo wręczenie medalu i słowo laureata⁴. Uroczystość ta umożliwia środowisku teologicznemu wyrażenie wielkiego dziękczynienia Bogu za wybitnych ludzi, których postawił na naszej drodze, oraz utrwalenie w pamięci ich dokonań i przykładu budującego życia opartego na umiłowaniu prawdy.

⁴ Niektóre z laudacji publikowane były w „Ruchu Biblijnym i Liturgicznym”, kwartalniku Polskiego Towarzystwa Teologicznego. Zob. W. Depo, *Non ministrari, sed ministrare! Laudacja dla abpa Zygmunta Zimowskiego z okazji wręczenia medalu Bene Merenti Polskiego Towarzystwa Teologicznego*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 3 (2012), s. 275–279; E. Staniek, *Bogu i księdzu Tomaszowi dzięki! Laudacja wygłoszona z okazji wręczenia medalu Bene Merenti Polskiego Towarzystwa Teologicznego ks. prał. dr. Tomaszowi Chmurze*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 2 (2010), s. 179–185.

Ks. Stanisław Wronka, ur. 1953, dr hab., biblista, redaktor naczelny kwartalnika „Ruch Biblijny i Liturgiczny”, pracownik Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.

KS. STANISŁAW WRONKA

Czasopismo naukowe „Ruch Biblijny i Liturgiczny”

Polskie Towarzystwo Teologiczne wydawało w ciągu swej historii kilka czasopism teologicznych. Kiedy powstało w 1924 roku, przejęło wychodzący od 1920 roku na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu im. Jana Kazimierza we Lwowie kwartalnik „Przegląd Teologiczny”, który w 1931 roku przyjął nazwę „Collectanea Theologica” (w latach 1929–1932 z dodatkiem informacyjnym „Ruch Teologiczny”) i ukazywał się do 1939 roku we Lwowie. Został wznowiony w roku 1949 i był wydawany w Warszawie przez towarzystwo do numeru 2 roku 1974, od numeru 3 stał się czasopismem Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie przemianowanej w roku 1999 na Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego¹. W latach 1930 i 1935 również we Lwowie towarzystwo opublikowało dwa tomy z serii „Nasza Myśl Teologiczna”. Od roku 1969 towarzystwo zaczęło wydawać w Krakowie rocznik „Analecta Cracoviensia”, który w 1993 roku przejęła jednak Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie, przekształcona w roku 2009 w Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie².

Jedynym czasopismem towarzystwa pozostaje obecnie „Ruch Biblijny i Liturgiczny” (RBL). Założony w Krakowie w roku 1948 jako dwumiesięcznik

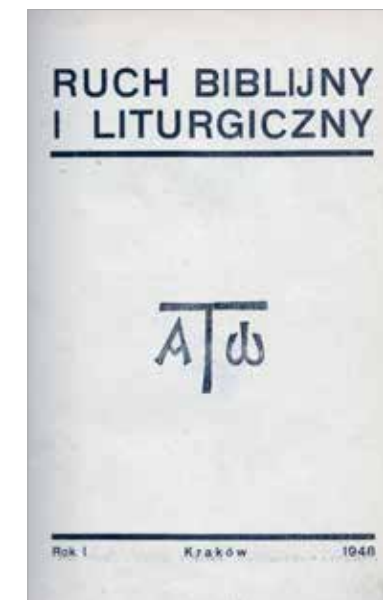
¹ Por. H. Bogacki, „Collectanea Theologica”, [w:] *Encyklopedia katolicka*, red. R. Łukaszuk, L. Bieńkowski, F. Gryglewicz, t. 3, Lublin 1979, kol. 540; S. Wronka, *Perspektywy na przyszłość „Ruchu Biblijnego i Liturgicznego”*, [w:] *Sześćdziesiąt lat „Ruchu Biblijnego i Liturgicznego” w służbie odnowy biblijnej i liturgicznej w Polsce*, red. S. Wronka, Kraków 2007, s. 156.

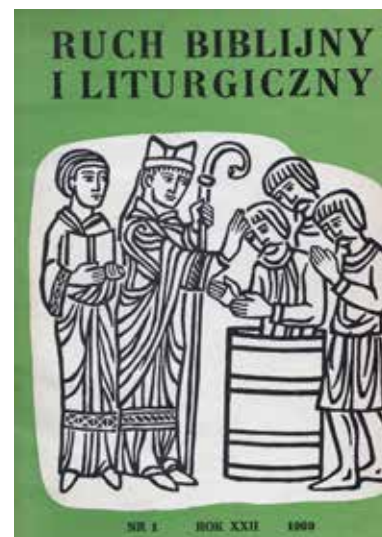
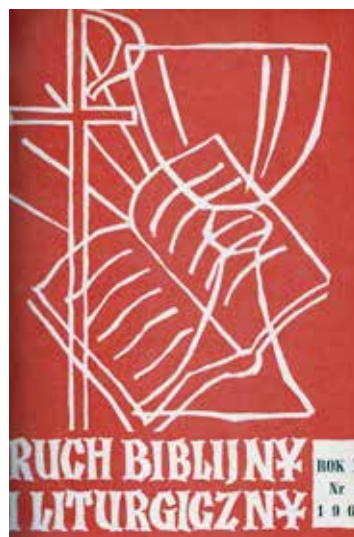
² Por. S. Wronka, *Perspektywy na przyszłość „Ruchu Biblijnego i Liturgicznego”*, art. cyt., s. 162.

i wychodzący nieprzerwanie do dzisiaj, był od początku organem Sekcji Biblijno-Liturgicznej Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Krakowie, chociaż związany był także z Wydziałem Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego, który w rocznikach 1950–1952 widnieje jako jego wydawca. Po zamknięciu tego wydziału w roku 1954 czasopismo prowadzi od 1955 roku Polskie Towarzystwo Teologiczne, od 2000 roku Polskie Towarzystwo Teologiczne (w latach 1991–2003 jego Sekcja Biblijno-Liturgiczna).

Założycielem RBL był ks. Aleksy Klawek³, ceniony biblista wykładający we Lwowie, a po II wojnie światowej w Krakowie, przy współpracy liturgisty Jana Wierusza-Kowalskiego OSB i przy poparciu biskupów, w pierwszym rządzie abp. Adama Stefana Sapiehy. Periodyk był kontynuacją pism teologicznych ukazujących się w Krakowie przed II wojną światową: „Przeglądu Biblijnego” ks. Józefa Archutowskiego (1937–1939), „Mysterium Christi” ks. Michała Kordela (1929–1939, od rocznika 1935/1936 ukazywało się w Poznaniu, a jego redaktorem naczelnym był ks. Stanisław Bross) i poniekąd „Głosu Ziemi Świętej” Komisariatu Ziemi Świętej (1909–1939), które po zakończeniu wojny nie mogły zostać wznowione. Redaktorami naczelnymi kwartalnika byli: ks. Aleksy Klawek wespół z Janem Wieruszem-Kowalskim OSB (1948–1951), ks. Władysławem Smereką (1952–1954) oraz z ks. Stanisławem Grzybkiem i ks. Ludwikiem Stefaniakiem (1956); ks. Stanisław Grzybek razem z ks. Ludwikiem Stefaniakiem CM i ks. Brunonem Magottem (1955), którego w roku 1957 zastąpił Franciszek Małaczyński OSB; oraz samodzielnie (1958–1981) ks. Jerzy Chmiel (1982–2006), a obecnie jest nim ks. Stanisław Wronka (2007-). W latach 1958–1966 zastępcą redaktora naczelnego był Franciszek Małaczyński OSB, w latach 1967–1978 dołączył do niego ks. Jan Kowalski. Natomiast funkcję sekretarza redakcji pełnili: ks. Władysław Smereka (1948–1951), ks. Jerzy Chmiel (1970–1978), ks. Tadeusz Matras (1979–2003), ks. Stanisław Wronka (2004–2006), obecnie pełni ją Sylwester Jędrzejewski SDB (2007-). W kolegium redakcyjnym zasiadali ponadto znani bibliści (Augustyn Janowski OSB, Ludwik Stefaniak CM, ks. Feliks Gryglewicz, ks. Stanisław

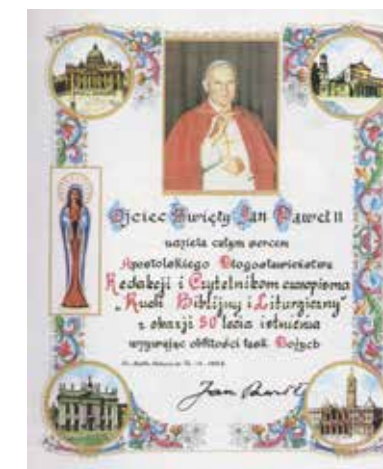
³ Por. S. Grzybek, *Śp. ks. prof. Aleksy Klawek (1890–1969)*, RBL 23 (1970), s. 259–266; Tenże, *Ks. prof. Aleksy Klawek – założyciel i pierwszy naczelny redaktor „Ruchu Biblijnego i Liturgicznego”*, RBL 33 (1980), s. 182–191; Z. Kapera, *Curriculum vitae ks. Aleksego Klawka* RBL 33 (1980), s. 221–227; J. Chmiel, *Ks. Profesor Aleksy Klawek (1890–1969), biblista i orientalista*, RBL 48 (1995), s. 52–55; R. Zimny, *Cale życie z Biblią. Aleksy Klawek (1890–1969)*, Poznań 2004, s. 154–157.

Łach) i liturgiści (ks. Brunon Magott, ks. Romuald Rak, ks. Stefan Kopek), a także przedstawiciele innych dyscyplin teologicznych (ks. Tadeusz Szwagrzyk, ks. Julian Wojtkowski, późniejsi biskupi). Obecnie oprócz wymienionych redaktora naczelnego i sekretarza redakcję czasopisma tworzą: ks. Kazimierz Panuś, Jarosław A. Superson SAC, Adelajda Sielepin CHR i Sebastian Wojnowski. Autorzy tekstów pochodzą z całej Polski i sporadycznie także z zagranicy. W 2004 roku zaproszono do ściślejszej współpracy recenzentów z różnych środowisk, w tym również zagranicznych. W roku 2012 poszerzono krąg recenzentów i dołączono radę naukową, w której znaleźli się również eksperci spoza Polski.

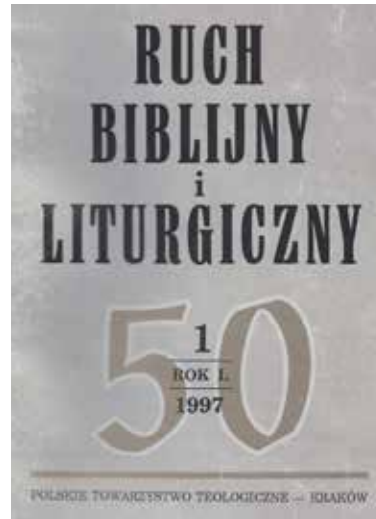
RBL jest zasadniczo redagowany w języku polskim, jednak od początku nosił też tytuł łaciński „De Actione Biblica et Liturgica”, a w roku 1951 dodano spis treści w tym języku. Od 2004 roku artykuły zawierały streszczenie w jednym z języków zachodnich (angielski, włoski, niemiecki, francuski), a ich tytuły w spisie treści podawane były również w tym języku. W 2008 roku wprowadzono język angielski, który zdominował także dyscypliny teologiczne. Odtąd angielską wersję mają: tytuł czasopisma („The Biblical and Liturgical Movement”), spis treści, streszczenia artykułów i dodane słowa kluczowe. Zdarzały się w RBL całe teksty obcojęzyczne (francuskie, niemieckie, słowackie), obecnie niemal wyłącznie angielskie. Czasopismo ma stronę internetową <http://rbl.ptt.net.pl>, która zawiera bibliografię roczników

1948–1998⁴, a od 1999 roku spis treści kolejnych numerów, z ostatnich lat także w wersji angielskiej z dodanymi streszczeniami artykułów i słowami kluczowymi w języku polskim i angielskim. Pełne teksty biblijne publikowane we wcześniejszych rocznikach RBL można znaleźć w bazie artykułów biblistyki polskiej tworzonej na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu (biblistyka.umk.pl).

RBL poświęcony jest dwóm źródłom wiary, teologii i życia chrześcijańskiego: Biblii i liturgii. Redaktorom chodziło o przybliżenie bogactwa słowa Bożego i kultu chrześcijańskiego oraz ułatwienie spotkania z obecnym i działającym w nich Chrystusem Zbawicielem. Od samego początku periodyk włączył się w odnowę biblijną i liturgiczną, która dokonywała się w Kościele w XX wieku, i znalazła swe ukoronowanie na Soborze

⁴ Zob. także *Bibliografia 1948–1998*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 53 (2000), s. 1–131.

Watykańskim II. Połączenie tych dwóch dziedzin w jednym czasopiśmie, wymuszone w pewnym sensie trudną sytuacją powojenną, okazało się płodne i antycypowało soborową naukę o dwóch stołach: „Bożego słowa i Ciała Chrystusowego” (KO 21). RBL podejmuje naukową refleksję na tematy biblijne i liturgiczne, uwzględniając szeroki kontekst teologiczny i dyscypliny pokrewne, jak: archeologia, historia, geografia, filozofia, językoznawstwo, literatura, sztuki plastyczne i muzyczne, o ile pozwalają lepiej zrozumieć Biblię i liturgię oraz wyrazić ich rzeczywistość i przesłanie. Informuje o wypowiedziach kościelnych, o metodach, wynikach badań i odkryciach naukowych, o sympozjach, inicjatywach, publikacjach, pomocach biblijnych i liturgicznych, głównie polskich, ale także i obcych. Czyni to z perspektywy katolickiej, ale jest też otwarty na inne wyznania chrześcijańskie i na impulsy płynące z kultury świeckiej. Obok tekstów rozwijających opinie podzielane przez większość zamieszczane są czasem teksty polemiczne, będące wyrazem poszukiwań i eksperymentów w dziedzinie egzegezy i liturgiki czy zastosowań praktycznych. W pierwszym okresie istnienia RBL podejmował więcej zagadnień teologicznych i pastoralnych, bo brakowało w Polsce czasopism tego typu. Jako organ Polskiego Towarzystwa Teologicznego przynosi informacje o jego działalności, głównie w postaci rocznego sprawozdania prezesa towarzystwa.

Szeroka tematyka i różne jej ujęcia znajdują odzwierciedlenie w działach czasopisma. Obecnie zawiera ono „Artykuły” omawiające gruntownie

ważne problemy, „Refleksje – komentarze” podejmujące tematy w sposób przystępniejszy i odnoszące się do aktualnych spraw, „Wiadomości – sprawozdania” informujące o wydarzeniach w Polsce i za granicą, „Sylwetki” prezentujące wybitnych biblistów i liturgistów zmarłych i żyjących, „Recenzje” omawiające publikacje naukowe polskie i zagraniczne. Wymienione działy istniały od początku, choć zmieniały się nieco ich nazwy i zakres. Zrezygnowano zupełnie z działu „Dokumenty”, który przynosił pełne teksty papieży (Pius XII, Jan XXIII, Paweł VI, Jan Paweł II), watykańskich kongregacji i komisji, Episkopatu Polski, Katolickiej Federacji Biblijnej i Towarzystwa Biblijnego w Polsce, z działu „Polonica” ukazującego wątki biblijne w kulturze polskiej oraz z działu „Varia”. Nie ma też „Słów Bożych”, czyli tłumaczeń wybranych tekstów biblijnych z krótkim komentarzem, które w pierwszych latach rozpoczynały każdy numer RBL, „Materiałów homiletycznych”, „Materiałów duszpasterskich” zawierających formularze liturgiczne, nabożeństwa (np. Godziny biblijne), modlitwy ani „Przeglądów bibliograficznych” z dołączonymi wykazami książek nadesłanych czy rankingami najlepszych publikacji biblijnych w Polsce. Istnieją bowiem dzisiaj możliwości publikowania tych rzeczy gdzie indziej. Obok numerów o różnorodnej tematyce istnieją zeszyty skoncentrowane wokół jednego problemu czy postaci (np. odkrycia nad Morzem Martwym, pokuta, encyklika *Redemptor hominis* Jana Pawła II, kapłaństwo, ks. Aleksy Klawek). Dawniej zamieszczano w RBL-u także materiały z sympozjów biblijnych i liturgicznych, a nawet z kongresów teologicznych, obecnie publikowane są sprawozdania z tych wydarzeń i pojedyncze referaty.

Od początku czasopismo było kierowane do biblistów, liturgistów, teologów, duszpasterzy, ale także do wiernych świeckich i każdego zainteresowanego Biblią, liturgią, teologią, życiem Kościoła. Obecnie z racji jego bardziej specjalistycznego i teoretycznego profilu trafia przede wszystkim do znawców biblistyki i liturgiki, wykładowców i studentów, zarówno duchownych, jak i świeckich różnych wyznań¹.

¹ Por. S. Jędrzejewski, *Powstanie i rozwój „Ruchu Biblijnego i Liturgicznego”*, [w:] *Sześćdziesiąt lat „Ruchu Biblijnego i Liturgicznego” w służbie odnowy biblijnej i liturgicznej w Polsce*, red. S. Wronka, Kraków 2007, s. 55–69; S. Wronka, „Ruch Biblijny i Liturgiczny”, [w:] *Encyklopedia katolicka*, red. E. Gigilewicz, t. 17, Lublin 2012, kol. 530–531.

SEBASTIAN WOJNOWSKI

Działalność wydawnicza

Sebastian Wojnowski, ur. 1975, absolwent Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, od 2002 roku dyrektor Wydawnictwa UNUM, a od 2005 roku kierownik Sekcji Wydawniczej Polskiego Towarzystwa Teologicznego; od 2011 roku dyrektor Wydawnictwa Naukowego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.

Działalność wydawnicza każdej organizacji jest naturalnym efektem dążenia do upowszechnienia efektów jej funkcjonowania. Podstawowymi formami działalności towarzystwa naukowego są spotkania naukowe: odczyty, sympozja, konferencje. Podczas tych spotkań prezentowane są wyniki badań naukowych, których utrwalenie i upublicznienie umożliwiają publikacje: książki i czasopisma. Z kolei prowadzenie działalności wydawniczej, szczególnie publikowanie czasopism naukowych, umożliwia prowadzenie dyskusji naukowej na szerszym forum. Polskie Towarzystwo Teologiczne w ciągu 90 lat swojego istnienia podejmowało liczne inicjatywy wydawnicze: publikowało kilka czasopism naukowych i setki książek.

Przeanalizowanie wpływu, jaki wywarła działalność wydawnicza Polskiego Towarzystwa Teologicznego na rozwój nauk kościelnych, nie jest możliwe w krótkiej prezentacji rocznicowej. Spostrzeżenia zawarte poniżej mają raczej zachęcić do jej gruntownego przebadania, a obchodzącemu swoją rocznicę Towarzystwu mają pomóc w określeniu własnej tożsamości i wyznaczeniu celów na kolejne lata działalności. Warto pamiętać, że te ostatnie są zazwyczaj dobrze określone, ale ich osiągnięcie wymaga zmierzania się ze stanem obecnym. Zanim zapytamy, dokąd chcemy zmierzać, trzeba zapytać, gdzie jesteśmy i czym dysponujemy,

Statut Polskiego Towarzystwa Teologicznego w artykule 33 rozróżnia dwa rodzaje sekcji: wydawniczą i naukowe. W dalszej części tego artykułu warte podkreślenia są dwie podstawowe regulacje dotyczące Sekcji Wydawniczej. Po pierwsze prowadzi ona Wydawnictwo UNUM

Towarzystwa zgodnie z regulaminem zatwierdzonym przez zarząd oraz pozostaje na własnym rozrachunku finansowym. Z kolei z artykuł 32 stanowi, że kierownik Sekcji Wydawniczej odpowiada za całokształt działalności wydawnictwa Polskiego Towarzystwa Teologicznego. Jest on wybierany na trzyletnią kadencję wraz z pozostałymi członkami zarządu przez walne zebranie (artykuł 18) i jest jedynym stałym członkiem komitetu wykonawczego powoływanego przez zarząd do załatwiania bieżących spraw Towarzystwa (artykuł 20). W sprawach Sekcji Wydawniczej jej kierownik sam reprezentuje Towarzystwo na zewnątrz (podpisuje pisma) i dokonuje wypłat bez kontrasygnaty prezesa. Nie może on natomiast powoływać redaktorów naczelnych czasopism naukowych wydawanych przez Towarzystwo i obsadzać stanowiska kierownika zakładów poligraficznych – te prerogatywy posiada zarząd. Funkcjonowanie Sekcji Wydawniczej podlega corocznej kontroli Komisji Rewizyjnej.

Utworzenie w ramach Polskiego Towarzystwa Teologicznego Wydawnictwa UNUM stanowi nowość w jego 90-letniej historii, bowiem do 1990 roku publikacje wydawane przez Towarzystwo oznaczane były imprintem „Polskie Towarzystwo Teologiczne”. 17 maja 1989 roku sejm uchwalił Ustawę o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej. W artykule 12 ustawy znalazł się zapis, iż kościelne wydawnictwa nieposiadające osobowości prawnej działają w ramach kościelnych osób prawnych, które je powołały. Z kolei artykuł 55 ustęp 8 stanowi, iż kościelne jednostki organizacyjne, o których mowa w artykule 12, mogą być na wniosek kościelnej osoby prawnej uznane przez właściwą izbę skarbową za odrębne podmioty podatkowe, jeśli są organizacyjnie wyodrębnione. Polskie Towarzystwo Teologiczne skorzystało z zapisów nowej ustawy niemal natychmiast, uchwalając nowy statut 29 stycznia 1990 roku, w którym do prowadzenia Wydawnictwa UNUM powołano organizacyjnie wyodrębnioną Sekcję Wydawniczą.

Wydawnictwo UNUM działało początkowo na podstawie Ustawy z dnia 8 stycznia 1993 r. o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym, gdyż Polskie Towarzystwo Teologiczne pozostawało nadal stowarzyszeniem w rozumieniu Ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach, a nie organizacją kościelną w rozumieniu artykułu 34 Ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej. Wejście w życie Ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług, która w artykule 160 ustęp 3 stanowi, iż osoba prawna, której zakłady (oddziały)

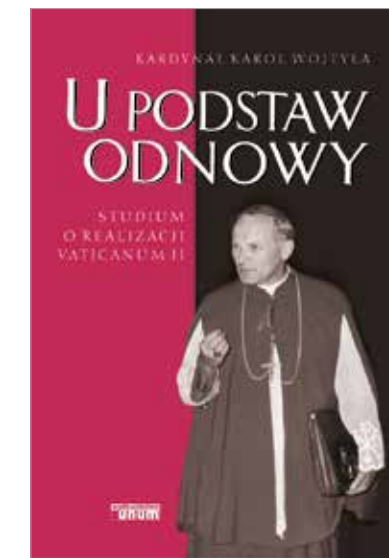
Sześćdziesiąt lat
„Ruchu Biblijnego
i Liturgicznego”

w służbie odnowy
biblijnej i liturgicznej
w Polsce

rozliczały się jako odrębni podatnicy, wstępuje z dniem 1 maja 2004 r. we wszystkie przewidziane w przepisach prawa podatkowego prawa i obowiązki swojego zakładu (oddziału), który przestał być wyodrębnionym podatnikiem – w zakresie, w jakim dotyczą podatku od towarów i usług, spowodowało konieczność pilnej zmiany formy prawnej Polskiego Towarzystwa Teologicznego na przewidzianą w statucie, by umożliwić Sekcji Wydawniczej funkcjonowanie jako odrębnego podatnika. W związku z tym 7 kwietnia 2004 roku przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski abp Józef Michalik wydał dekret przyznający Polskiemu Towarzystwu Teologicznemu status publicznego stowarzyszenia wiernych o zasięgu działania krajowym w rozumieniu Kodeksu prawa kanonicznego, a organizacji kościelnej w rozumieniu prawa polskiego. Następnie zarząd Polskiego Towarzystwa Teologicznego uchwalił 27 kwietnia 2004 roku regulamin Sekcji Wydawniczej, a 327. zebranie plenarne Konferencji Episkopatu Polski zatwierdziło w dniu 1 maja 2004 statut Polskiego Towarzystwa Teologicznego. Osobowość prawna organizacji kościelnej Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej pod nazwą „Polskie Towarzystwo Teologiczne” z siedzibą w Krakowie została nadana w drodze Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 12 lipca 2004 r. w sprawie nadania osobowości prawnej Polskiemu Towarzystwu Teologicznemu. Na koniec dyrektor Izby Skarbowej w Krakowie, działając na podstawie artykułu 55 ustęp 8 Ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, w związku z art. 207 Ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa, po rozpatrzeniu wniosku Polskiego Towarzystwa Teologicznego z 16 kwietnia 2004 roku uznał wyodrębnioną organizacyjnie Sekcję Wydawniczą Polskiego Towarzystwa Teologicznego za odrębny podmiot podatkowy decyzją wydaną 24 sierpnia 2004 roku.

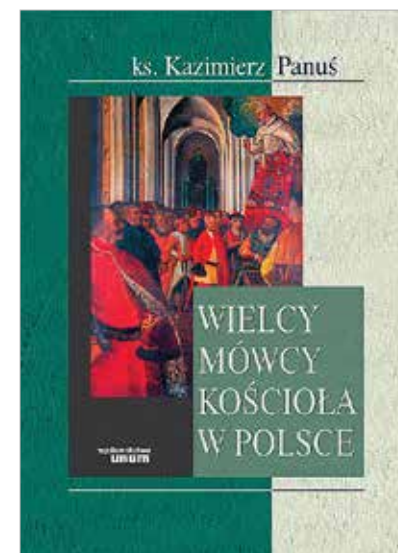
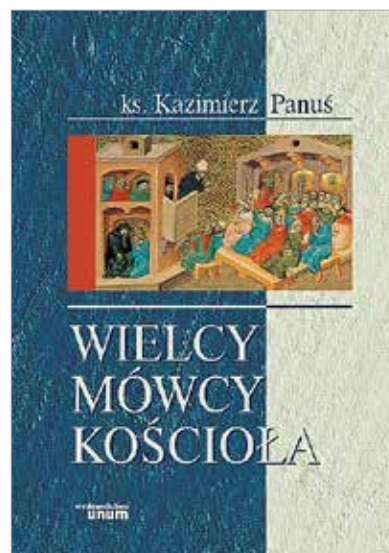
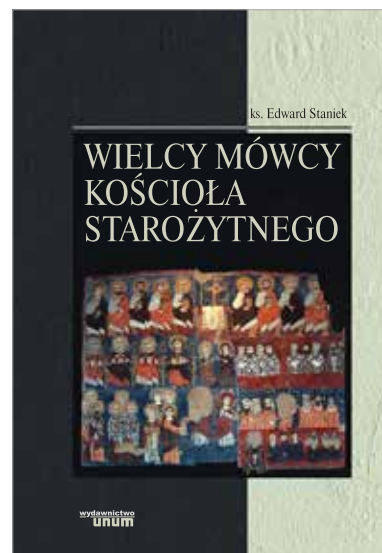
Erygowanie Polskiego Towarzystwa Teologicznego przez kompetentną władzę kościelną uczyniło z niego publiczne stowarzyszenie wiernych zgodnie z normą kanonu 301 § 3 Kodeksu prawa kanonicznego. Oznacza to między innymi, że misja, którą Towarzystwo sobie wyznaczyło, realizowana jest w imieniu Kościoła. Dotyczy to także działalności Sekcji Wydawniczej i prowadzonego przez nią Wydawnictwa UNUM, które nie tylko jest wydawnictwem kościelnym, tzn. działa w ramach kościelnej osoby prawnej, ale działa też w imieniu Kościoła. Polskie Towarzystwo Teologiczne jest także podmiotem działającym na rzecz nauki,

co powoduje, że prowadzone przez nie wydawnictwo jest wydawnictwem naukowym.

Najważniejszym zadaniem Wydawnictwa UNUM od momentu jego wyodrębnienia w ramach Polskiego Towarzystwa Teologicznego jest wydawanie kwartalnika „Ruch Biblijny i Liturgiczny”, któremu w tej publikacji został poświęcony osobny tekst. Od chwili powstania w 1924 roku we Lwowie Polskie Towarzystwo Teologiczne wydawało przejęty od Spółki Wydawniczej Biblioteka Religijna we Lwowie kwartalnik „Przegląd Teologiczny”, w którym od 1931 do 1946 roku pod zmienionym tytułem „Collectanea Theologica” ukazywały się teksty w językach obcych, a do polskich tekstów dodawano obcojęzyczne abstrakty – fakt warty podkreślenia w kontekście aktualnej dyskusji nad umiędzynarodowieniem kwartalnika „Ruch Biblijny i Liturgiczny”. Po II wojnie światowej wydawanie „Collectanea Theologica” zostało wznowione w Warszawie. W 1969 roku Polskie Towarzystwo Teologiczne rozpoczęło wydawanie rocznika „Analecta Cracoviensia”, który 15 marca 1993 został przekazany Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie i od tomu XXV jest wydawany przez tę uczelnię.

Od 1954 roku Sekcja Wydawnicza wydająca dotąd wyłącznie czasopismo „Ruch Biblijny i Liturgiczny” rozpoczęła publikowanie książek. Jak wspomniano we wstępie, nie jest możliwe podsumowanie działalności

wydawniczej Polskiego Towarzystwa Teologicznego bez przeprowadzenia szczegółowej kwerendy bibliotecznej i archiwalnej, gdyż tylko w ciągu ostatnich 15 lat działalności Wydawnictwo UNUM opublikowało blisko 200 książek. Warto wymienić choć kilka z nich.

W 2003 roku w 25. rocznicę pontyfikatu Jana Pawła II ukazało się trzecie wydanie książki kard. Karola Wojtyły: *U podstaw odnowy. Studium o realizacji Vaticanum II*.

Realizując projekty dofinansowane przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Wydawnictwo UNUM opublikowało kilka publikacji pokonferencyjnych, a wśród nich między innymi:

- *Świętość a dobro. Materiały z konferencji naukowej zorganizowanej 20 listopada 2008 roku w Krakowie przez Polskie Towarzystwo Teologiczne*, pod redakcją ks. Jana Żelaznego, Kraków 2008;
- *Przebaczymy i prosimy o przebaczenie. Materiały z konferencji naukowej zorganizowanej 14 maja 2008 roku w Krakowie przez Polskie Towarzystwo Teologiczne*, pod redakcją ks. Romana Kuligowskiego i ks. Tadeusza Panusia, Kraków 2008;
- *Via pulchritudinis. Wątki biblijne w literaturze i kulturze polskiej. Materiały konferencji naukowej zorganizowanej przez Komitet Nauk Teologicznych Polskiej Akademii Nauk, Wydział Teologiczny Uniwersytetu*

Papieskiego Jana Pawła II, Polskie Towarzystwo Teologiczne i Wydział Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego (Kraków, 16–18 listopada 2010), pod redakcją Alberta Gorzkowskiego, ks. Łukasza Kamykowskiego i ks. Kazimierza Panusia, Kraków 2010;

a także antologie homiletyczne:

- ks. Kazimierz Panuś, *Wielcy mówcy Kościoła*, Kraków 2004;
- ks. Kazimierz Panuś, *Wielcy mówcy Kościoła w Polsce*, Kraków 2005;
- *Wielcy kaznodzieje Krakowa. Studia in honorem prof. Eduardi Staniek*, pod redakcją ks. Kazimierza Panusia, Kraków 2006;
- ks. Edward Staniek, *Wielcy mówcy Kościoła starożytnego. Antologia*, Kraków 2007;
- ks. Kazimierz Panuś, *Wielcy mówcy katedry na Wawelu*, Kraków 2008.

Przywołane publikacje pokazują udział Wydawnictwa UNUM w realizacji projektów Polskiego Towarzystwa Teologicznego. Tego typu przedsięwzięcia powinny stanowić główny cel działalności wydawniczej w przyszłości. Na kolejne lata przybliżające do 100. rocznicy powstania pozostaje życzyć Polskiemu Towarzystwu Teologicznemu wielu inicjatyw, które pozwolą potwierdzić jego wkład w rozwój nauk kościelnych, a Wydawnictwu UNUM publikować ich wyniki.

Z życia oddziałów i sekcji specjalistycznych

Ks. Jerzy Bielecki, ur. 1960, kapłan diecezji częstochowskiej, doktor teologii.

KS. JERZY BIELECKI

Oddział w Częstochowie

W 1992 roku Konferencja Episkopatu Polski zatwierdziła nowy statut Polskiego Towarzystwa Teologicznego, który pozwalał na rozszerzenie działalności towarzystwa na cały kraj. Dzięki temu mogły powstawać i aktywizować się oddziały terenowe towarzystwa. Dlatego mając na uwadze możliwości prawne pozwalające powołać oddział terenowy towarzystwa, Kuria Metropolitalna w Częstochowie zwróciła się do zarządu Polskiego Towarzystwa Teologicznego z prośbą o powołanie terenowego oddziału Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Częstochowie. 17 lutego 1997 roku zarząd Polskiego Towarzystwa Teologicznego wyraził na to zgodę. Organizatorem nowego oddziału został ks. dr Teofil Siudy, wykładowca teologii dogmatycznej na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego oraz w Wyższym Seminarium Duchownym Archidiecezji Częstochowskiej i w Instytucie Teologicznym w Częstochowie¹. 11 kwietnia 1997 roku w auli Instytutu Teologicznego w Częstochowie odbyło się zebranie organizacyjne, podczas którego wybrano zarząd Polskiego Towarzystwa Teologicznego – Oddziału w Częstochowie. Przewodniczącym został ks. dr Teofil Siudy; sekretarzem – dr Karol Klauza; skarbnikiem – ks. dr Jerzy Bielecki. Od pierwszych dni istnienia częstochowski oddział Polskiego Towarzystwa Teologicznego włączył się w nurt życia Kościoła, szczególnie promując nauczanie Jana Pawła II i realizując założone cele towarzystwa. Częstochowskie środowisko teologiczne znalazło się organizacyjnie w nurcie

¹ Zob. biogram naukowy ks. dr. Teofila Siudego w: *Leksykon polskich dogmatyków XX i XXI wieku*, red. K. Gózdź, Lublin 2010, s. 340–341.

historii sięgającej roku 1924, kiedy to we Lwowie powołano Polskie Towarzystwo Teologiczne². W ramach częstochowskiego oddziału powstały trzy sekcje: Sekcja Teologii Systematycznej, Teologii Praktycznej i Sekcja Biblijna. Podjęto działalność statutową, zakładającą rozwój nauk kościelnych, zwłaszcza teologii, budzenie zainteresowania tymi dyscyplinami naukowymi w Częstochowie, a także współpracę z innymi towarzystwami naukowymi oraz uczelniami w Polsce.

Działalność częstochowskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Teologicznego w latach 1997–2013

Pierwszym działaniem podjętym przez częstochowski oddział Polskiego Towarzystwa Teologicznego był cykl wykładów pod hasłem: *Otwarcie na słowo Piotra*. Zostały one pomyślane jako jedna z form przygotowania do spotkania z Janem Pawłem II w czasie jego pielgrzymki do Polski w roku 1997. Wykłady odbywały się w dniach 18–24 maja 1997 roku po wieczornej mszy św. w kościele im. NMP w Częstochowie. Do uczestnictwa w wykładach zaproszono duchowieństwo, zakony, młodzież, dzieci, stowarzyszenia i ruchy maryjne, Koła Żywego Różańca, Akcję Katolicką i słuchaczy Radia „Fiat”. Wykłady zostały zainaugurowane przez abp. Stanisława Nowaka, metropolitę częstochowskiego, który w swoim wystąpieniu nakreślił „pontyfikat przełomu tysiącleci”. W kolejnych dniach wykłady poprowadzili: ks. dr Teofil Siudy, ks. dr Dariusz Nowak, ks. dr Ireneusz Skubiś, ks. dr Marian Duda, bp Antoni Długosz, ks. dr Jan Wilk.

Pierwszy rok działalności częstochowskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Teologicznego był zarazem pierwszym spośród trzech lat bezpośrednich przygotowań do Wielkiego Jubileuszu Roku 2000. Ten rok został poświęcony „refleksji o Chrystusie, Słowie Ojca, które stało się człowiekiem za sprawą Ducha Świętego”³. Podejmując program zarysowany przez Jana Pawła II, zorganizowano sympozjum chrystologiczne, które odbyło się w dniach 17–18 października 1997 roku pod hasłem: *Jeżus Chrystus – Je-*

² Por. J. A. Kabata, *Brylantowy jubileusz Polskiego Towarzystwa Teologicznego (1924–1999)*, [w:] *Felix Saeculum Cracoviae – krakowscy święci XV wieku. Materiały z sesji naukowej*. Kraków, 24 kwietnia 1997, red. K. Panuś, K. R. Prokop, Kraków 1998, s. 161–172.

³ Jan Paweł II, list apost. *Tertio millennio adveniente*, 40.

dyny *Zbawiciel świata, wczoraj i dziś*. Wybrane zagadnienia z dziedziny chrystologii podjęto w następujących referatach:

- ks. doc. dr hab. Stanisław Włodarczyk – *Chrystus Zbawiciel i Ewangelizator*,
- ks. doc. dr hab. Antoni Tronina – *Chrystologia Listu do Hebrajczyków*,
- o. prof. dr hab. Dionizy Łukaszuk OSPPE (Kraków) – *Chrystologiczne herezje pierwszych wieków*,
- ks. dr hab. Piotr Jaskóła (Opole) – *Jezus Chrystus jako jedyny Zbawiciel a zbawcze pośrednictwo Kościoła*,
- ks. dr Jerzy Borowiec – *Chrystus – Zbawiciel wszystkich*,
- ks. prof. dr hab. Stanisław Urbański – *Tęsknota za świętością czy doświadczenie Boga*⁴.

W pierwszym roku swojej działalności częstochowski oddział Polskiego Towarzystwa Teologicznego postanowił też zorganizować modlitewne wspomnienie zmarłych przedstawicieli świata nauki, tzw. Zaduszki Teologiczne. Miały one miejsce 8 listopada 1997 roku w kościele seminarijnym. Był to wieczór modlitewnego wspominania trzech pasterzy Kościoła częstochowskiego: bp. dr. Teodora Kubiny, bp. doc. dr. hab. Zdzisława Golińskiego i bp. dr. Stefana Bareły. Sylwetki biskupów częstochowskich przedstawili ks. prof. dr hab. Jan Związek⁵, ks. prof. dr hab. Jan Kowalski⁶ i ks. dr Ireneusz Skubiś⁷.

W 1998 roku częstochowski oddział Polskiego Towarzystwa Teologicznego wraz z Katedrą Mariologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego zorganizował ogólnopolskie sympozjum na temat: *Maryja a Duch Święty*. W liście zapraszającym kierownik oddziału ks. dr Teofil Siudy pisał, że „przez to sympozjum pragniemy włączyć się w przeżywanie obecnego roku Ducha Świętego, a także postawić pierwszy krok na drodze przygotowania udziału Polaków w Międzynarodowym Kongresie Mariologicznym w Rzymie w roku 2000”. W trakcie sympozjum, które odbyło się w dniach 22–23 maja 1998 roku w gmachu Wyższego Seminarium

⁴ Teksty wszystkich referatów zostały opublikowane w „Częstochowskich Studiach Teologicznych” t. 25 (1997), s. 13–79.

⁵ J. Związek, *Niezapomniany Biskup Częstochowski Teodor Kubina*, „Częstochowskie Studia Teologiczne” t. 25 (1997), s. 221–227.

⁶ J. Kowalski, *Zaduszkowa zaduma nad dokonaniem Biskupa Zdzisława Golińskiego*, „Częstochowskie Studia Teologiczne” t. 25 (1997), s. 227–230.

⁷ I. Skubiś, *Pamięci Biskupa Stefana Bareły III Ordynariusza Częstochowskiego*, „Częstochowskie Studia Teologiczne” t. 25 (1997), s. 230–233.

Duchownego w Częstochowie, dziewięciu wykładowców zaprezentowało następujące tematy:

- ks. dr Włodzimierz Cyran – *„Duch Święty zstąpi na Ciebie”*. *Więź Maryi z Duchem według Ewangelii św. Łukasza*,
- ks. dr hab. Józef Warzeszak (Warszawa) – *Maryja a Duch Święty według teologów średniowiecznych*,
- dr Danuta Mastalska (Szczawnica) – *Maryja a Duch Święty w kazaniach franciszkanów doby saskiej*,
- ks. dr Teofil Siudy – *„Panagion” i „Panagia”*. *Więź Maryi z Duchem Świętym według Pawła Evdokimowa*,
- ks. dr Kazimierz Pek MIC (Lublin) – *„Per Spiritum ad Mariam”*. *Poszukiwania z Yves Congarem*,
- o. prof. dr hab. Celestyn Napiórkowski OFMConv (Lublin) – *Maryja a Duch Święty*. *Badania Francuskiego Towarzystwa Mariologicznego 1975–1978*,
- ks. dr Krzysztof Kowalik SDB (Lublin) – *Maryja a Duch Święty w badaniach Katedry Mariologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego*,
- o. dr Grzegorz Bartosik OFMConv (Warszawa) – *Maryja – ikona Ducha Świętego według Brunona Forte*,
- ks. dr Wacław Siwak (Przemysł) – *Maryja a Duch Święty*. *Badania nad nauczaniem Jana Pawła II*⁸.

Oprócz ogólnopolskiego częstochowski oddział Polskiego Towarzystwa Teologicznego zorganizował jeszcze jedno sympozjum. 16 i 17 października 1998 roku dla uczczenia dwudziestolecia pontyfikatu Jana Pawła II odbyło się sympozjum pneumatologiczne, podczas którego wygłoszono następujące referaty:

- ks. dr hab. Stanisław Włodarczyk – *Jezus namaszczone Duchem Świętym według Ewangelii św. Łukasza*,
- ks. dr Sławomir Zieliński – *Moc Ducha w cudownych znakach Jezusa*,
- ks. dr Franciszek Dylus – *Pneumatologiczny aspekt tajemnicy zmartwychwstania*,
- ks. dr hab. Stanisław Bielecki (Kielce) – *Duch Święty a posłannictwo Kościoła*. *Aspekt pastoralny*,

⁸ Teksty wszystkich referatów zostały opublikowane [w:] *Maryja a Duch Święty – materiały z sympozjum mariologicznego*. Częstochowa 22–23 maja 1998, red. S. C. Napiórkowski OFM Conv, T. Siudy, K. Kowalik SDB, Częstochowa 1999, s. 11–29, 67–215.

- ks. prof. dr hab. Jan Kowalski – *Grzech, nawrócenie i wolność w Duchu Świętym*,
- o. dr hab. Zdzisław Kijas OFMConv (Kraków) – *Eucharystia sakramentem Ducha Świętego. Teologia epiklezy*,
- ks. dr Kazimierz Mielczarek – *Życie według Ducha*,
- ks. dr Teofil Siudy – *Namaszczeni Duchem Świętym. Wymiar pneumatologiczny posługi kapłańskiej*⁹.

W listopadzie tegoż roku teologiczne środowisko Częstochowy już po raz drugi spotkało się na Zaduszkach Teologicznych. Tym razem w modlitewnej wdzięczności wspominano częstochowskich biblistów: ks. prof. Feliksa Gryglewicza, ks. prof. Stanisława Grzybka i ks. doc. Stanisława Chłada. Sylwetki zmarłych biblistów zaprezentowali ich uczniowie: ks. doc. dr hab. Antoni Tronina¹⁰, ks. dr hab. Zdzisław Małecki¹¹ i ks. dr Włodzimierz Cyran¹².

14 września 1998 roku, w święto Podwyższenia Krzyża Świętego, Jan Paweł II ogłosił nową encyklikę *Fides et ratio*. W związku z tym 13 lutego 1999 roku w auli Instytutu Teologicznego w Częstochowie odbyło się sympozjum zorganizowane przez nasz oddział. Wygłoszono następujące referaty:

- ks. dr hab. Antoni Tronina – *Relacja między rozumem a wiarą w świetle Objawienia*,
- ks. lic. Jerzy Kowalski – *Niektóre aspekty relacji między filozofią a wiarą i teologią*,
- abp prof. dr hab. Józef Życiński – *Mysł chrześcijańska a współczesny kryzys kultury*,
- ks. dr Henryk Niemiec – *Antropologiczne implikacje encykliki „Fides et ratio”*¹³.

20 listopada 1999 roku w częstochowskim Oddziale Polskiego Towarzystwa Teologicznego miało miejsce trzecie sympozjum związane

⁹ Teksty wszystkich referatów zostały opublikowane w „Częstochowskich Studiach Teologicznych” t. 26 (1998), s. 9–85.

¹⁰ A. Tronina, *Sługa Ewangelii ks. prof. Feliks Gryglewicz (1909–1991)*, „Częstochowskie Studia Teologiczne” t. 26 (1998), s. 231–233.

¹¹ Z. Małecki, *Sługa Słowa ks. inf. prof. dr hab. Stanisław Grzybek (1915–1998)*, „Częstochowskie Studia Teologiczne” t. 26 (1998), s. 233–236.

¹² W. Cyran, *Silacz biblijny ks. docent dr hab. Stanisław Chład (1946–1993)*, „Częstochowskie Studia Teologiczne” t. 26 (1998), s. 236–243.

¹³ Teksty referatów z tego sympozjum zostały opublikowane w „Częstochowskich Studiach Teologicznych” t. 26 (1999), s. 7–46.

z bezpośrednim przygotowaniem do Roku 2000 zatytułowane *W stronę Jubileuszu 2000*. W trakcie sympozjum wygłoszono 3 referaty:

- bp dr hab. Jan Kopiec (Opole) – *Wokół historii Lat Świętych*,
- ks. dr hab. Zbigniew Wit – *Miejsce liturgii w Roku Świętym*,
- ks. dr Jerzy Bielecki – *Elementy prawdy o człowieku w świetle Chrystusa*¹⁴.

Rok 2000 rozpoczęto od spotkania ekumenicznego poświęconego podpisanej 31 października 1999 roku *Deklaracji o usprawiedliwieniu między Kościołem rzymskokatolickim a Światową Federacją Luterancką*. W czasie tego jubileuszowego spotkania abp prof. dr hab. Alfons Nossol podjął temat *Wspólnej deklaracji w sprawie nauki o usprawiedliwieniu. Jej znaczenie dla rozwoju światowej ekumenii*, natomiast bp Paweł Anweiler z diecezji cieszyńskiej Kościoła ewangelicko-augsburskiego – temat *Pokłosia luteranckich Ksiąg wyznaniowych we Wspólnej Deklaracji o usprawiedliwieniu*.

8 czerwca 2000 roku przeprowadzono wybory wyłaniające nowe władze częstochowskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Teologicznego. Na kierownika wybrano ponownie ks. dr. Teofila Siudego. Do zarządu na II kadencję weszli ponadto: ks. dr Jarosław Woch – jako sekretarz – oraz ks. dr Władysław Właźlak – obejmujący funkcję skarbnika. Dziękując za zaufanie, ks. dr Teofil Siudy wskazał jubileusz archidiecezji częstochowskiej jako pierwszy temat do podjęcia przez nowy zarząd. W roku 2000 roku przypadło bowiem siedemdziesiąt pięć lat od dnia, w którym papież Pius XI bullą *Vixdum Poloniae unitas* erygował diecezję częstochowską. Jubileuszowe uroczystości rozpoczęły się 26 października 2000 roku sympozjum historycznym, którego współorganizatorem był częstochowski oddział Polskiego Towarzystwa Teologicznego. W czasie sympozjum wygłoszono następujące referaty:

- ks. prof. dr hab. Jan Związek – *Początki Kościoła częstochowskiego*,
- ks. dr Czesław Tomczyk (Sosnowiec) – *Martyrologia Kościoła częstochowskiego*,
- ks. lic. Marian Mikołajczyk – *Księża częstochowscy w rzeczywistości państwa komunistycznego*,
- abp dr Stanisław Nowak – *Teologia Kościoła częstochowskiego*¹⁵.

¹⁴ Teksty referatów z kolejnego sympozjum zostały również opublikowane w „Częstochowskich Studiach Teologicznych” t. 27 (1999), s. 49–82.

¹⁵ Teksty tych referatów zamieszczono w: *Pamiętnik Jubileuszu Kościoła częstochowskiego 1925–2000*, Częstochowa 2001, s. 17–114.

4 listopada 2000 roku miały miejsce już po raz trzeci Zaduszki Teologiczne. W modlitewnej refleksji przypomniano wybitnych prawników: bp. dr. Tadeusza Szwaagrzyka, ks. dr. Jana Walickiego i ks. dr. Zdzisława Wajznera. Wspomnieniami podzielili się: ks. dr. Zenon Mońka¹⁶, ks. lic. Zenon Janyszek¹⁷ i ks. prof. dr hab. Jan Kowalski¹⁸. Wspólnej modlitwie i wspomnieniom towarzyszyły pieśni w wykonaniu chóru seminaryjnego.

Po zakończeniu obchodów Roku Świętego 18 maja 2001 roku zorganizowano sympozjum, podczas którego podjęto próbę odczytania programu dla Kościoła na podstawie listu apostolskiego Jana Pawła II *Novo millennio ineunte*. Otwierając sympozjum, kierownik oddziału ks. dr. Teofil Siudy przypomniał słowa z listu apostolskiego Jana Pawła II: „Nie potrzeba wyszukiwać nowego programu. Program już istnieje: ten sam, co zawsze, zawarty w Ewangelii i w żywej Tradycji. Jest on skupiony w istocie rzeczy wokół samego Chrystusa, którego mamy poznawać, kochać i naśladować”¹⁹. Słowa Jana Pawła II były inspiracją do zaprezentowania następujących referatów:

- ks. prof. dr hab. Jerzy Szymik (Lublin) – *Oblicze Chrystusa. Zarys chrystologii „Novo millennio ineunte”*,
- ks. dr. Franciszek Dylus – *Prawdziwe oblicze człowieka podarowane w obliczu Chrystusa*,
- ks. dr. Antoni Dunajski (Tczew) – *„Novo millennio ineunte” – inspiracje pastoralne dla Kościoła w Polsce*²⁰.

W roku 2002 zorganizowano sympozjum na temat dokumentu Papieskiej Komisji Biblijnej zatytułowanego *Naród żydowski i jego święte pisma w Biblii chrześcijańskiej*. Miało ono miejsce w auli Wyższego Seminarium Duchownego w Częstochowie 19 października 2002 roku. Wykłady wygłosili:

- ks. dr hab. Józef Kozyra (Katowice) – *Żydzi w Nowym Testamencie*,
- ks. prof. dr hab. Stanisław Włodarczyk – *Relacje między Starym a Nowym Testamentem w świetle dokumentu Papieskiej Komisji Biblijnej*,

¹⁶ Z. Mońka, *Wspomnienie o śp. Biskupie Tadeuszu Szwaagrzyku*, „Częstochowskie Studia Teologiczne” t. 28 (2000), s. 339–344.

¹⁷ Z. Janyszek, *Śp. ksiądz Jan Walicki*, „Częstochowskie Studia Teologiczne” t. 28 (2000), s. 344–347.

¹⁸ J. Kowalski, *Zaduszki wspomnieniowe o śp. księdzu Zdzisławie Wajznerze*, „Częstochowskie Studia Teologiczne” t. 28 (2000), s. 348–351.

¹⁹ Jan Paweł II, list apost. *Novo millennio ineunte*, 29.

²⁰ Zob. „Częstochowskie Studia Teologiczne” t. 29 (2001), s. 9–32.

- ks. dr hab. Zdzisław Małecki – *Egzegeza w Qumran*,
- ks. prof. dr hab. Sebastian Jasiński (Opole)– *Podstawowe tematy Pism narodu żydowskiego i ich recepcja w wierze Chrystusa*²¹,
- ks. prof. dr hab. Antoni Tronina – *Stulecie Papieskiej Komisji Biblijnej*.

W trosce o zachowanie w modlitewnej pamięci zasłużonych dla środowiska częstochowskiego teologów 9 listopada 2002 roku zorganizowano po raz czwarty Zaduszki Teologiczne. Tym razem wspomniano przed Bogiem rektorów Częstochowskiego Wyższego Seminarium Duchownego: ks. dr. Władysława Kasprzaka, ks. Adama Skrzypca i bp. dr. Miłostawa Kołodziejczyka.

W roku 2003 z okazji 25. rocznicy wyboru kard. Karola Wojtyły na Stolicę Piotrową częstochowski oddział Polskiego Towarzystwa Teologicznego wraz z Wyższym Seminarium Duchownym Archidiecezji Częstochowskiej zorganizował sesję papieską pod hasłem *Dar dla Kościoła i świata*. Odbędzie się ona 20 listopada 2003 roku w auli Wyższego Seminarium Duchownego w Częstochowie. Wykłady wygłosili wówczas:

- abp dr Stanisław Nowak – *Z Wadowic do Rzymu. Postać Jana Pawła II*,
- bp dr Zygmunt Zimowski – *Jan Paweł II w trosce o pełnię wiary*,
- ks. dr Teofil Siudy – *„Communio ecclesialis” w nauczaniu Jana Pawła II*,
- ks. dr Marian Szymonik – *Ku antropologii adekwatnej. Jana Pawła II filozofia człowieka*²².

23 października 2004 roku zorganizowano wspólnie z Wyższym Seminarium Duchownym sympozjum naukowe poświęcone 150. rocznicy ogłoszenia dogmatu o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny. Zaprezentowano trzy referaty:

- ks. prof. dr hab. Antoni Tronina – *Zachowana od wszelkiej zmyzy*,
- ks. dr Teofil Siudy – *Pierwsza wśród odkupionych*,
- dr hab. Karol Klauza – *Być ikoną Niepokalanej*²³.

Po zakończeniu sesji odbyło się zebranie sprawozdawczo-wyborcze. Wybrano nowego kierownika częstochowskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Teologicznego, którym został ks. dr Jerzy Bielecki, rektor Niższego Seminarium Duchownego w Częstochowie oraz wykładowca teologii dogmatycznej w Wyższym Seminarium Duchownym Archidiecezji

²¹ Zob. tamże, t. 30 (2002), s. 9–49.

²² Zob. tamże, t. 31 (2003), s. 11–67.

²³ Zob. tamże, t. 32 (2004), s. 7–32.

Częstochowskiej²⁴. Następnie ukonstytuował się nowy zarząd w składzie: kierownik – ks. dr Jerzy Bielecki, zastępca kierownika – ks. dr Dariusz Nowak, sekretarz – dr Beata Stypułkowska oraz przewodniczący Sekcji Teologii Systematycznej – ks. dr Teofil Siudy, przewodniczący Sekcji Biblijnej – ks. dr hab. Zdzisław Małecki i przewodniczący Sekcji Teologii Pastoralnej – ks. dr Andrzej Kuliberda.

Nowy zarząd rozpoczął działalność od przygotowań do najbliższego walnego zebrania, które miało miejsce 15 lutego 2005 roku w Krakowie. Podczas tego spotkania abp Stanisław Nowak, metropolita częstochowski został odznaczony medalem Zasłużony dla Polskiego Towarzystwa Teologicznego. Laudację na cześć arcybiskupa wygłosił ks. prof. dr hab. Jerzy Chmiel (PAT Kraków). W zebraniu wzięła udział około trzydziestoosobowa delegacja częstochowskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Teologicznego, w tym cały zarząd na czele z kierownikiem ks. dr. Jerzym Bieleckim oraz m.in. bp Antoni Długosz, bp Jan Wątroba, ks. inf. Marian Mikołajczyk, ks. inf. Ireneusz Skubiś, rektor Wyższego Seminarium Duchownego Archidiecezji Częstochowskiej ks. dr Włodzimierz Kowalik i rektor Instytutu Teologicznego w Częstochowie ks. prof. Stanisław Włodarczyk²⁵.

16 czerwca 2005 roku zorganizowano konferencję naukową, podczas której ks. dr Jerzy Bielecki – kierownik oddziału wygłosił referat *Benedykt XVI – Europa i jej podwaliny*. Następnie 22 października 2005 roku zorganizowano sesję naukową inaugurującą obchody 80-lecia diecezji częstochowskiej. Wygłoszone wówczas zostały następujące wykłady:

- ks. dr Jan Kocłęga – *Pytanie o Kościół 40 lat po Soborze Watykańskim II – odpowiedź na dziś i jutro Kościoła częstochowskiego*,
- ks. dr Teofil Siudy – *Wpatrzeni w Maryję, Niewiastę Eucharystii. Maryjne i eucharystyczne oblicze Kościoła częstochowskiego w świetle II Synodu Diecezji Częstochowskiej*.
- ks. dr Jarosław Grabowski – *„Instrumentum laboris” XI Synodu Biskupów w Rzymie inspiracją dla wzrostu życia eucharystycznego w archidiecezji częstochowskiej*.

²⁴ Biogram naukowy ks. dr. Jerzego Bieleckiego, zob. *Leksykon polskich dogmatyków XX i XXI wieku*, red. K. Gózdź, Lublin 2010, s. 40.

²⁵ Relację z nadania medalu arcybiskupowi przedstawiają: ks. J. Bielecki, ks. P. Maciaszek, „Niedziela częstochowska” 9 (2005), s. III, VII.

Najważniejszym wydarzeniem w życiu Kościoła w Polsce w 2006 roku była pielgrzymka Benedykta XVI do naszej ojczyzny. Wkrótce po jej zakończeniu 12 czerwca na zebraniu częstochowskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Teologicznego przedmiotem refleksji teologicznej stało się przesłanie Ojca św. Benedykta XVI do Polaków, a przyczynkiem do dyskusji był referat ks. dr. Mariana Szymonika²⁶. W trakcie dyskusji zauważono zdanie, które wypowiedział Benedykt XVI w homilii na placu Piłsudskiego w Warszawie: „nie możemy ulec pokusie relatywizmu...”. Zdecydowano zorganizować symposium, aby postawić szereg pytań: coż to jest relatywizm? Jakie są źródła relatywizmu? Dlaczego relatywizm staje się dominującym elementem kultury europejskiej? Jak oddziałuje na życie religijne? Symposium odbyło się 4 listopada 2006 roku w auli Wyższego Seminarium Duchownego w Częstochowie. Wygłoszono dwa referaty:

- ks. dr Sylwester Jaśkiewicz – *Relatywizm – od idei do dyktatury. Wybrane zagadnienia z nauczania kard. Josepha Ratzingera – papieża Benedykta XVI*,
- ks. dr hab. Janusz Królikowski – *Przejawy relatywizmu we współczesnym życiu Kościoła w teologii kard. Josepha Ratzingera*²⁷.

Po zakończeniu symposium odbyły się już po raz czwarty Zaduszki Teologiczne, podczas których wspomniano zmarłych w ostatnim czasie członków Polskiego Towarzystwa Teologicznego: ks. dr. Tadeusza Matrasa, ks. dr. Jana Wilka i brata dr. Stanisława Rybickiego. Sylwetki zmarłych profesorów przypomnieli: ks. dr hab. Stanisław Włodarczyk²⁸, ks. lic. Stanisław Gasiński²⁹ i ks. dr Zdzisław Wójcik³⁰.

W pierwszej połowie 2007 roku miało miejsce spotkanie, podczas którego podjęto tematykę z dziedziny mariologii. Przyczynkiem do

²⁶ M. Szymonik, *Polskie laboratorium wiary. Benedykt XVI w ojczyźnie Jana Pawła II*, „Częstochowskie Studia Teologiczne” t. 34 (2006), s. 203–215.

²⁷ Teksty referatów zostały opublikowane w „Częstochowskich Studiach Teologicznych” t. 34 (2006), s. 15–43.

²⁸ S. Włodarczyk, *Śp. ks. prał. dr Tadeusz Matras*, „Częstochowskie Studia Teologiczne” t. 34 (2006), s. 241–242.

²⁹ S. Gasiński, *Wspomnienie o śp. ks. Janie Wilku*, „Częstochowskie Studia Teologiczne” t. 34 (2006), s. 243–246.

³⁰ Z. Wójcik, *Śp. Brat Stanisław – Romuald Marian Rybicki*, „Częstochowskie Studia Teologiczne” t. 34 (2006), s. 247–248.

dyskusji był referat na temat: *Maryjna wiara i kult w ujęciu kard. Josepha Ratzingera – papieża Benedykta XVI*. Głównym prelegentem był ks. dr Teofil Siudy – prezes Polskiego Towarzystwa Mariologicznego w Polsce, a zarazem pierwszy kierownik częstochowskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Teologicznego. Spotkanie było także okazją do podsumowania dziesięcioletniej działalności częstochowskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Teologicznego i wytyczenia nowych dróg na przyszłość³¹.

W 2008 roku zorganizowano sympozjum przybliżające prawdziwe oblicze chrześcijańskiej nadziei. Przedmiotem sympozjum była druga encyklika Benedykta XVI *Spe salvi*. 5 kwietnia 2008 roku w auli Jana Pawła II w Wyższym Seminarium Duchownym Archidiecezji Częstochowskiej wygłoszono następujące referaty:

- ks. prof. dr hab. Antoni Tronina – *W nadziei jesteśmy zbawieni*,
- ks. dr Jerzy Bielecki – *Eschatologiczny wymiar chrześcijańskiej nadziei*,
- ks. prof. zw. dr hab. Stanisław Urbański – *Modlitwa jako szkoła chrześcijańskiej nadziei*³².

W 2010 roku w odpowiedzi na ogłoszony przez Benedykta XVI Rok Kapłański częstochowski oddział Polskiego Towarzystwa Teologicznego zorganizował sympozjum pod hasłem: *Kapłan – świadek miłości*. Zanim przystąpiono do naukowej refleksji, bp dr Jan Wątroba przewodniczył mszy św. w kościele seminaryjnym pw. Jezusa Chrystusa Najwyższego i Wiecznego Kapłana. W drugiej części spotkania wygłoszono trzy referaty:

- o. prof. dr hab. Tomasz Maria Dąbek OSB (Kraków) – *Biblijny obraz kapłana*,
- ks. prof. dr hab. Stanisław Longosz (Lublin) – *Kapłaństwo u Ojców Kościoła*,
- ks. bp prof. dr hab. Andrzej Czaja (Opole) – *Istota i specyfika tożsamości kapłańskiej*³³.

³¹ Por. J. Bielecki, *10 lat częstochowskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Krakowie*, „Częstochowskie Studia Teologiczne” t. 35 (2007–2008), s. 343–352.

³² Teksty referatów zostały opublikowane w „Częstochowskich Studiach Teologicznych” t. 37 (2009), s. 7–39.

³³ Teksty referatów zostały opublikowane w „Częstochowskich Studiach Teologicznych” t. 38 (2010), s. 9–66.

12 listopada 2011 roku odbyły się tradycyjne, piąte z kolei Zaduszki Teologiczne, podczas których wspomniano zmarłych w ostatnim czasie członków częstochowskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Teologicznego: ks. Mirosława Suchosza³⁴, ks. Wojciecha Pazere³⁵, ks. Mariana Dewudzkiego³⁶.

1 grudnia 2012 roku częstochowski oddział Polskiego Towarzystwa Teologicznego zorganizował sympozjum, aby w Roku Wiary, ogłoszonym przez Benedykta XVI, pochylić się nad dokumentami II Soboru Watykańskiego z okazji 50. rocznicy otwarcia Vaticanum II. Obydwa wydarzenia łączą słowa kard. Karola Wojtyły, które znajdujemy w studium zatytułowanym *U podstaw odnowy*. Autor, komentując teksty soborowe, podkreśla, że celem Soboru było ubogacenie i pogłębienie wiary. Zatem celem sympozjum było również ubogacenie i pogłębienie naszej wiary. W czasie sympozjum wygłoszono następujące referaty:

- abp dr Zygmunt Zimowski – *Kościół i powołanie człowieka w konstytucji „Gaudium et spes”*,
- ks. dr hab. Janusz Królikowski – *Objawienie a posłuszeństwo wiary w świetle konstytucji „Dei Verbum”*,
- ks. dr Teofil Siudy – *Maryjny wymiar Kościoła w konstytucji „Lumen gentium”*,
- o. dr Piotr Polek OSPPE – *Posoborowa reforma liturgii eucharystycznej według zaleceń zawartych w konstytucji „Sacrosanctum Concilium”*,
- ks. dr Jerzy Bielecki – *Współodpowiedzialność Kościoła za wychowanie młodego pokolenia jako przesłanie wypływające z Deklaracji o wychowaniu chrześcijańskim „Gravissimum educationis”*,
- abp dr Wacław Depo – *Dekret Inter mirifica – soborowy impuls dla ewangelizacji przez środki masowego przekazu*³⁷.

³⁴ J. Kapuściński, *Wspomnienie zaduszkowe o ks. prałacie Mirosławie Suchoszu (1935–2006)*, „Częstochowskie Studia Teologiczne” t. 40 (2012), s. 253–255.

³⁵ M. Świąch, *Wspomnienie śp. ks. prof. dr hab. Wojciecha Pazery*, „Częstochowskie Studia Teologiczne” t. 40 (2012), s. 256–259.

³⁶ M. Szymonik, *W rzetelnej posłudze słowu*, „Częstochowskie Studia Teologiczne” t. 40 (2012), s. 259–261.

³⁷ Teksty referatów zostały opublikowane w „Częstochowskich Studiach Teologicznych” t. 40 (2012), s. 9–90.

Zakończenie

Kilkunastoletni okres działalności częstochowskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Teologicznego obfitował w wydarzenia naukowe, które odpowiadały na potrzeby intelektualne częstochowskiego środowiska naukowego. Wszelkie inicjatywy w pierwszym okresie działalności częstochowskiego oddziału były wspierane przez abp. Stanisława Nowaka, a obecnie przez abp. Wacława Depo. Spośród księży diecezji częstochowskiej, którzy w sposób szczególny zasłużyli się w działalności towarzystwa, należy wymienić przede wszystkim ks. prof. Stanisława Grzybka – prezesa Polskiego Towarzystwa Teologicznego w latach 1962–1966, a także sekretarzy tegoż towarzystwa: ks. dr. Zdzisława Wajznera i ks. prof. Jana Kowalskiego oraz ks. dr. Teofila Siudego – organizatora i pierwszego przewodniczącego częstochowskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Teologicznego. Warto podkreślić, że ks. prof. Stanisław Grzybek i ks. prof. Jan Kowalski zostali uhonorowani medalem Zasłużony dla Polskiego Towarzystwa Teologicznego. W roku 2005 do grona odznaczonych dołączył abp Stanisław Nowak, metropolita częstochowski.

Mając na uwadze dotychczasową aktywność, należy spojrzeć w przyszłość z nadzieją, że oddział Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Częstochowie będzie nadal gromadził ludzi, którzy są teologami z zamiłowania, oraz duszpasterzy chcących poszerzać swoją wiedzę, aby później budzić zainteresowanie naukami kościelnymi wśród częstochowskiej społeczności katolickiej.

KS. ROMAN B. SIEROŃ
KS. TOMASZ MOSKAL

Powstanie i rozwój Oddziału w Sandomierzu

Polskie Towarzystwo Teologiczne założyli w 1924 roku profesorowie Wydziału Teologicznego Uniwersytetu im. Jana Kazimierza we Lwowie. Jako cel nowej organizacji postawili ożywienie życia naukowo-teologicznego i zainteresowanie nim jak najszerszych kręgów duchowieństwa. Miało to być realizowane przez działalność odczytową, wydawnictwa i biblioteki¹. W krótkim okresie czasu zaczęły powstawać oddziały towarzystwa w poszczególnych diecezjach. Przed 1933 rokiem dołączył do nich Sandomierz². Wśród organizacji kapłańskich istniejących wówczas na terenie diecezji sandomierskiej prężnie działały Towarzystwo Wzajemnej Pomocy Kapłanów Diecezji Sandomierskiej oraz Diecezjalne Koło Księży Prefektów. Pozostałe (np. Związek Misyjny Kleru czy Koło Księży Misjonarzy) nie wykazywały prawie żadnej aktywności³. Podobny los podzieliło także Polskie Towarzystwo Teologiczne, aczkolwiek pojedyncze informacje źródłowe wskazują na aktywność naukową jego sandomierskich członków.

¹ *Polskie Towarzystwo Teologiczne w Krakowie*, [w:] *Słownik polskich towarzystw naukowych*, t. 1, *Towarzystwa naukowe działające obecnie w Polsce*, red. L. Łoś, Wrocław 1978, s. 164–166; E. Wójcik, *Polskie Towarzystwo Teologiczne*, [w:] *Encyklopedia katolicka*, t. 15, red. E. Gigilewicz, Lublin 2011, kol. 1339–1340.

² J. A. Kabata, *Polskie Towarzystwo Teologiczne. 70 lat istnienia*, „*Analecta Cracoviensia*” 26 (1994), s. 316; tenże, *Sekcje Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Krakowie w latach 1946–1999*, „*Nasza Przeszłość*” 114 (2010), s. 227–262.

³ B. Stanaszek, *Duchowieństwo diecezji sandomierskiej w latach 1918–1939*, Lublin 1999, s. 120–134.

Ks. Roman Bogusław Sieroń, ur. 1972, dr hab. prof. KUL; kapłan diecezji sandomierskiej; absolwent rzymskiego Angelicum; prodziekan Wydziałów Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w Stalowej Woli w latach 2008–2010 oraz 2012–2014; dyrektor Instytutu Teologicznego im. bł. Wincentego Kadłubka w Sandomierzu.

Ks. Tomasz Moskal, ur. 1973, dr hab., kapłan diecezji sandomierskiej, pracownik Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

W 1931 roku na łamach oficjalnego pisma towarzystwa „Collectanea Theologica” (wcześniej „Przegląd Teologiczny”) ukazała się napisana w języku francuskim przez ks. Aleksandra Bastrzykowskiego (1879–1958) recenzja książki *Zabytki kościelne budownictwa drzewnego w diecezji sandomierskiej*. Autorem pracy opublikowanej w 1930 roku w Krakowie był profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego, wybitny historyk sztuki, ks. Tadeusz Albin Kruszyński (1884–1959)⁴. Wskazane w niej zostały pozytywne aspekty tego rodzaju publikacji. Zdaniem recenzenta było to ważne opracowanie, tym bardziej że – jak ks. Bastrzykowski zaznaczył we wstępie – diecezja sandomierska poniosła w tym przedmiocie w XIX wieku ogromne straty. O ile bowiem w 1818 roku było w niej 95 drewnianych kościołów i kaplic, o tyle w 1929 roku liczba ta zmniejszyła się o połowę, do 41. Tak więc opisanie zachowanych obiektów sakralnych, jak i tych, po których pozostały jeszcze ślady w połączeniu z fotograficzną dokumentacją zamieszczoną w książce stanowiło i nadal stanowi cenne źródło do badań nad dziejami budownictwa sakralnego na Sandomierszczyźnie.

W dniach 18–20 sierpnia 1933 roku w Warszawie odbył się drugi zjazd członków Polskiego Towarzystwa Teologicznego. Sprawozdanie z niego ukazało się w „Collectanea Theologica”⁵. Wśród prelegentów, którzy wystąpili z odczytami, znalazł się kapłan diecezji sandomierskiej, ks. Józef Pastuszka (1897–1989), profesor Uniwersytetu Warszawskiego. W swoim referacie przedstawił zagadnienie filozofii religijnej Bergsona. Tekst wystąpienia został zamieszczony jeszcze tego samego roku na łamach „Ateneum Kapłańskie”⁶. Sandomierski psycholog i filozof łączył w tej pracy antropologię augustyńską z tomistyczną, sięgając przy tym do fenomenologii i egzystencjalizmu. Zaprezentowane w referacie wyniki badań ks. Pastuszka kontynuował także w odniesieniu do innych filozofów, czemu dał wyraz w kolejnych publikacjach w „Ateneum Kapłańskie” i „Przeglądzie Katolickim”⁷.

⁴ A. Bastrzykowski, rec. książki: T. Kruszyński, *Zabytki kościelne budownictwa drzewnego w diecezji sandomierskiej*, „Collectanea Theologica” t. 1 (1931), z. 2–3, s. 277–279.

⁵ *Chronica, drugi naukowy zjazd teologiczny w Polsce. Warszawa 18–20 sierpnia 1930*, „Collectanea Theologica” 3 (1933), z. 1–2, s. 269–272.

⁶ J. Pastuszka, *Filozofia H. Bergsona (próba syntezy)*, „Ateneum Kapłańskie” 19 (1933), t. 23, s. 329–358.

⁷ Zob. J. Mandziuk, A. Skwara, *Pastuszka Józef*, [w:] *Słownik polskich teologów katolickich*, t. 8, red. J. Mandziuk, Warszawa 1995, s. 440–448; T. Ożóg, Z. Uchnast,

Nie można pominąć również informacji, jakie w „Collectanea Theologica” odnosiły się do pierwszego zjazdu biblistów polskich, który odbywał się w dniach od 31 marca do 1 kwietnia 1937 roku w Krakowie⁸. W pierwszym dniu spotkania biblista sandomierski ks. Franciszek Rosłaniec (1889–1942)⁹, profesor Uniwersytetu Warszawskiego, wygłosił o godz. 19.00. w Domu Katolickim otwarty wykład pt. *Stary i Nowy Testament*. Wskazał w nim na łączność między tymi księgami, podkreślając oparcie się Nowego Testamentu na Starym. Ponadto prelegent zwrócił uwagę na obiektywną wartość religii żydowskiej. Mówił, że

Stary Testament jest niejako cieniem Nowego Testamentu i stąd też różni się od niego pod niejednym względem w rzeczach religijnych i moralnych; boski jednak charakter Starego Testamentu widoczny jest na każdej jego stronie.

Przemyślenia ks. Rosłańca oparte były na jego książce *Stary Testament a chrystianizm*, która ukazała się w 1936 roku w Warszawie. Nawiązywał w niej do problematyki społeczno-politycznej, mającej związek z wydarzeniami ówczesnej dekady XX wieku. Potrzeba obrony ważności Starego Testamentu jako źródła wiary wynikała z ataków hitlerowskich nazistów kwestionujących w imię rasistowskiego antysemityzmu jego wartość religijną.

Ukazane egzemplifikacje działalności naukowej związanej z Polskim Towarzystwem Teologicznym w odniesieniu do diecezji sandomierskiej w okresie międzywojennym są nieliczne. Trzeba jednak podkreślić, że przytoczeni w tekście naukowcy są znani nie tylko na lokalnym gruncie naukowym, ale wpisali się na stałe w dzieje teologii, filozofii, historii czy psychologii polskiej XX wieku.

Uroczysta inauguracja reaktywowanego oddziału sandomierskiego Polskiego Towarzystwa Teologicznego odbyła się 11 marca 2006 roku w Sandomierzu z udziałem ówczesnego pasterza diecezji sandomierskiej Andrzeja Dziegi i prezesa Polskiego Towarzystwa Teologicznego ks. prof.

Pastuszka Józef, [w:] *Encyklopedia katolicka*, t. 15, red. E. Gigilewicz, Lublin 2011, kol. 19–21.

⁸ P. Stach, *Pierwszy zjazd biblistów Polskich w Krakowie*, „Collectanea Theologica” 18 (1937), z. 3–4, s. 701–722.

⁹ B. Szkier-Kramarek, *Rosłaniec Franciszek*, [w:] *Encyklopedia katolicka*, t. 17, red. E. Gigilewicz, Lublin 2012, kol. 341.

Kazimierza Panusia z Krakowa¹⁰. Kierownikiem oddziału sandomierskiego Polskiego Towarzystwa Teologicznego został ks. dr hab. Jan Zimny, wtedy dyrektor Instytutu Teologicznego im. bł. Wincentego Kadłubka w Sandomierzu, sekretarzem ks. dr Roman B. Sieroń, zaś skarbnikiem dr Zbigniew Kwaśnik. Jeszcze przed uroczystą inauguracją należy zauważyć – na podstawie księgi sekcyjnej oddziału – wzmożoną aktywność członków oddziału sandomierskiego. Jego cechą charakterystyczną jest grupowanie zarówno teologów, jak również badaczy nauk humanistycznych i społecznych skupionych wokół trzech instytucji naukowych diecezji sandomierskiej: Instytutu Teologicznego im. bł. Wincentego Kadłubka w Sandomierzu, związanego umową z Wydziałem Teologicznym Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie; Wyższego Seminarium Duchownego w Sandomierzu, związanego umową z Wydziałem Teologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II oraz Wydziałami Zamiejscowymi Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w Stalowej Woli (Wydziałem Zamiejscowym Nauk o Społeczeństwie 2004–2014, Wydziałem Zamiejscowym Prawa i Nauk o Gospodarce 2008–2014 oraz nowo powstałym od 2014 roku Wydziałem Zamiejscowym Prawa i Nauk o Społeczeństwie).

Wyróżnikiem działalności naukowo-badawczej, organizacyjnej i popularyzatorskiej oddziału od początku stała się ścisła współpraca międzynarodowa, nawiązująca do ulokowania Sandomierza na styku regionów, kultur, dróg Europy. Od 2005 roku organizowano konferencje naukowe w ramach wspólnych działań z ośrodkami naukowymi, kościelnymi, kulturalnymi z Węgier, Czech, Słowacji i Ukrainy. Dedykowano sesje naukowe osobie bł. Wincentego Kadłubka – patrona Instytutu Teologicznego i diecezji sandomierskiej. Szczególnym wymiarem działalności oddziału Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Sandomierzu były organizowane corocznie międzynarodowe konferencje poświęcone patronom Europy – świętym Cyrylowi i Metodemu w kontekście dzisiejszej współpracy Wschodu i Zachodu Europy na bazie wartości chrześcijańskich. Od początku ich głównym organizatorem i pomysłodawcą był biskup sandomierski, a koordynatorem w latach 2007–2010 ks. Roman B. Sieroń. Pierwsze Dni Cyrylometodiańskie w Sandomierzu zorganizowano 14 lutego 2006 roku pod hasłem: *Europa dwóch płuc*, a drugie 14 lutego 2007 roku pod

¹⁰ Księga sekcyjna oddziału Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Sandomierzu, s. 2 n.

tytułem: *Duchowe korzenie Słowian*. W 2008 roku spotkano się w Sandomierzu tradycyjnie 14 lutego pod hasłem *Ku nowemu społeczeństwu. Kościół dla Europy Środkowo-Wschodniej*, w 2009 roku wokół kwestii: *Chrześcijańska demokracja wyzwaniem dla współczesnej Europy*, a 13 lutego 2010 roku odbyło się V Spotkanie Cyrylometodiańskie pod tytułem *Sacri Canones. 20 lat doświadczeń*. Sandomierskie Spotkania Cyrylometodiańskie gromadziły hierarchów Kościoła rzymsko-katolickiego, jak i katolickich Kościołów wschodnich, głowy państw, parlamentarzystów, przedstawicieli świata polityki, nauki, kultury.

W tym samym roku opisywanego kalendarium w dniach 15–16 listopada 2007 roku zorganizowano dwudniową sesję w stulecie periodyku diecezjalnego „Kronika Diecezji Sandomierskiej”. Na uwagę zasługuje również konferencja w 30-lecie dokumentu *La scuola cattolica – szkolnictwo katolickie w myśli Kościoła*, która odbyła się 19 marca 2007 roku na Wydziale Zamiejscowym Nauk o Społeczeństwie Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w Stalowej Woli. Tam również zainicjowano od 2006 roku cykl wiosennych, odbywających się co dwa lata międzynarodowych konferencji naukowych poświęconych tematyce społecznej: *Pomoc rodzinie dysfunkcyjnej* (20 kwietnia 2006); *Pomoc dziecku i rodzinie w sytuacji kryzysowej – osiągnięcia, problemy, perspektywy* (17 kwietnia 2008), a od 2009 roku cykl *Styl i jakość życia współczesnego człowieka*.

W przededniu walnego zebrania Polskiego Towarzystwa Teologicznego, 30 stycznia 2008 roku, zorganizowano także spotkanie wszystkich członków oddziału sandomierskiego z udziałem biskupa sandomierskiego prof. Andrzeja Dziegi. Oddział liczył wtedy 20 członków. 13 maja 2008 roku ks. dr Roman B. Sieroń, sekretarz sandomierskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Teologicznego, uzyskał stopień doktora habilitowanego nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki.

W 2009 roku członkowie sandomierskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Teologicznego zorganizowali na Wydziałach Zamiejscowych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w Stalowej Woli kilka konferencji naukowych, m.in. *Kobieta w świecie współczesnym* (23 kwietnia), *Styl i jakość życia współczesnego człowieka* (7 maja), *Kim jest dla mnie św. Paweł?* (25 maja), tryptyk naukowy *Niebezpieczne substancje: dopalacze, pigułka gwałtu, problem nadużywania leków* (19 października–20 listopada–14 grudnia), *Rodzina wobec współczesnych wyzwań* (17 grudnia). Przykładowo w tymże 2009 roku członkowie oddziału Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Sandomierzu brali udział w 14 konferencjach

w kraju i za granicą, zarówno w sposób czynny, jak i bierny, oraz opublikowali 29 artykułów w pracach zbiorowych i czasopismach naukowych. 16 lipca 2009 roku odszedł do Pana członek sandomierskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Teologicznego liturgista śp. ks. dr Eugeniusz Piotrowski.

Rok 2010 przyniósł zmianę na stanowisku kierownika sandomierskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Teologicznego. 26 października został nim dotychczasowy sekretarz ks. dr hab. Roman B. Sieroń, prof. KUL, jednocześnie od 29 października tego roku dyrektor Instytutu Teologicznego im. bł. Wincentego Kadłubka w Sandomierzu. Sekretarzem oddziału wybrano ks. dr. Bogdana Krempe, a skarbnikiem – 1 grudnia 2011 roku – dr. Krzysztofa Stańka. W 2011 roku sandomierski oddział Polskiego Towarzystwa Teologicznego współuczestniczył w organizacji VI Spotkania Cyrylometodiańskiego *Wokół sztuki sakralnej chrześcijańskiego Wschodu z okazji inauguracji odnowionego prezbiterium Bazyliki Katedralnej w Sandomierzu*, którego głównym organizatorem był biskup sandomierski ks. dr Krzysztof Nitkiewicz. 11 maja 2011 roku sandomierski oddział zorganizował międzynarodową konferencję naukową *Biblijne modele wychowania odpowiedzią na kryzysy pedagogiczne ery ponowoczesnej* z udziałem gości ze Słowacji i Ukrainy. W roku sprawozdawczym członkowie oddziału opublikowali 28 publikacji naukowych, brali udział także w 31 konferencjach naukowych. Władze oddziału przy aprobacie członków podjęły decyzje o organizowaniu dwóch spotkań zwyczajnych w roku: jesienno-zimowego i wiosenno-letniego połączonych z prelekcją (wykładem) tematycznym członków oddziału Polskiego Towarzystwa Teologicznego i dyskusją (na wzór spotkań zarządu Polskiego Towarzystwa Teologicznego).

W roku 2012 oddział sandomierski Polskiego Towarzystwa Teologicznego organizował i współorganizował kilka międzynarodowych i krajowych konferencji naukowych, w tym: 21 kwietnia w Sandomierzu międzynarodową konferencję naukową pt. *Wokół chrześcijańskiego Wschodu*, której głównym organizatorem był biskup sandomierski ks. dr Krzysztof Nitkiewicz; 23 kwietnia w Radomiu międzynarodową konferencję naukową *Walor chrześcijańskiego wychowania*; 12 maja we Lwowie na Ukrainie międzynarodową konferencję naukową *W trosce o rodzinę*; 22–23 maja w Stalowej Woli międzynarodowe seminarium naukowe *Cultural changes in changing society*; 23 maja *Formacja inteligencji katolickiej w XXI wieku*; 19 czerwca II międzynarodową konferencję naukową z cyklu *Styl*

i jakość życia współczesnego człowieka – cierpienie, umieranie i śmierć człowieka – poszukiwanie wartości i znaczeń (patronat naukowy Polskiego Towarzystwa Teologicznego). W ciągu 2012 roku członkowie oddziału opublikowali 24 publikacje naukowe – szczególnie aktywni na tym polu byli: ks. dr hab. Roman B. Sieroń prof. KUL, ks. dr Bogdan Krempa, ks. dr Jerzy Dąbek, ks. dr Waldemar Olech, dr Ewa Sęk, dr Krzysztof Staniek; sandomierscy i stalowowolscy teolodzy uczestniczyli w sposób czynny i bierny w 27 konferencjach naukowych w kraju i za granicą. 27 listopada 2012 roku kierownik oddziału sandomierskiego Polskiego Towarzystwa Teologicznego ks. dr hab. Roman B. Sieroń, prof. KUL, wygłosił podczas zebrania zarządu Polskiego Towarzystwa Teologicznego wykład: *Wychowanie chrześcijańskie jako antidotum na kryzysy pedagogiczne ery ponowoczesnej – refleksja na bazie releksji Deklaracji „Gravissimum educationis” Drugiego Soboru Watykańskiego*. 12 grudnia 2012 roku odbyło się jesienno-zimowe zebranie oddziału Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Sandomierzu. W jego trakcie wykład okolicznościowy nt. *Współczesnych dylematów moralnych w Roku Wiary* wygłosił ks. dr Waldemar Olech, wicerektor WSD w Sandomierzu, członek oddziału sandomierskiego Polskiego Towarzystwa Teologicznego.

W 2013 roku praca oddziału Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Sandomierzu była skoncentrowana wokół współorganizacji 11 stycznia międzynarodowej konferencji naukowej *Stosunki chrześcijańsko-żydowskie w historii, sztuce i pamięci. Europejski kontekst dzieł w katedrze sandomierskiej*, której głównym organizatorem był biskup sandomierski ks. dr Krzysztof Nitkiewicz. Oddział zorganizował w Stalowej Woli i Tarnobrzegu 25–26 kwietnia dwudniową, krajową konferencję naukową z obszaru nauk humanistycznych i społecznych pt. *Profilaktyka i prewencja wobec zachowań ryzykownych młodzieży*. 26 listopada 2013 roku odbyła się w Sandomierzu międzynarodowa konferencja naukowa z cyklu *Sandomierskie spotkania z Biblią. Biblia – Wiara – Kultura. Postmodernistyczny człowiek – pielgrzym czy emigrant ze świata kultury biblijnej?* z udziałem gości z Chin, Ukrainy i Słowacji. Na koniec 2013 roku oddział Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Sandomierzu liczył 30 osób.

Rok 2014 jest jubileuszowym, 90. rokiem istnienia Polskiego Towarzystwa Teologicznego. Obchody Roku Jubileuszowego rozpoczęto już 19 listopada 2013 roku w kolegiacie uniwersyteckiej św. Anny w Krakowie. Uroczystą mszę św. przy konfesji św. Jana z Kęt, patrona Polskiego Towarzystwa Teologicznego, koncelebrowali pod przewodnictwem ks. inf.

prof. Andrzeja Offmańskiego, kierownika oddziału szczecińskiego Polskiego Towarzystwa Teologicznego, kapłani należący do zarządu towarzystwa. Oczywiście nie zabrakło przedstawicieli oddziału sandomierskiego Polskiego Towarzystwa Teologicznego. W modlitwie polecono Miłosierdziu Bożemu zmarłych członków towarzystwa oraz upraszano błogosławieństwo Boże na dalsze lata pracy Polskiego Towarzystwa Teologicznego. Z kolei w czasie zebrania zarządu Polskiego Towarzystwa Teologicznego w dniu 21 maja 2014 roku nakreślono plan działalności towarzystwa na lata 2014–2016.

Oddział sandomierski Polskiego Towarzystwa Teologicznego pragnie uczcić i podkreślić jubileusz 90-lecia istnienia towarzystwa, uczestnicząc aktywnie w jego różnorodnych odśłonach. Podczas wiosenno-letniego walnego zebrania 10 czerwca kierownik oddziału Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Sandomierzu przedstawił przedłożenie pt. *Służyć wiekuistej Prawdzie. Powstanie i rozwój oddziału Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Sandomierzu*.

KS. JAN ORZESZYNA

Oddział w Sosnowcu

Spotkanie konstytutywne oddziału sosnowieckiego Polskiego Towarzystwa Teologicznego odbyło się 20 listopada 2009 roku w budynku Wydziału Katechetycznego Kurii Diecezjalnej w Sosnowcu przy ul. Gospodarczej 14a. Posiedzenie rozpoczęło się wspólną modlitwą, którą poprowadził biskup diecezjalny dr Grzegorz Kaszak. Modlono się o dary Ducha Świętego i wstawieństwo Matki Bożej. Prowadzący spotkanie ks. prof. dr hab. Jan Orzeszyzna powitał wszystkich zebranych i podziękował za przyjęcie zaproszenia na spotkanie.

W okolicznościowym słowie bp dr Grzegorz Kaszak wyraził ogromną radość z utworzenia na terenie diecezji sosnowieckiej oddziału terenowego Polskiego Towarzystwa Teologicznego. Zwrócił uwagę na dość liczną grupę teologów w diecezji, którzy kontynuują pracę naukową i przyczyniają się do postępu nauki.

Prezes Polskiego Towarzystwa Teologicznego ks. prof. dr hab. Kazimierz Panuś z Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie przedstawił cele, środki i zakres działania Polskiego Towarzystwa Teologicznego. Następnie zwrócił uwagę na strukturę i sposób funkcjonowania towarzystwa i wyakcentował najważniejsze chwile w jego historii. Do najważniejszych zadań ksiądz prezes zaliczył rozwój nauk kościelnych, zwłaszcza teologii, i budzenie zainteresowania tymi dyscyplinami wśród ogółu społeczeństwa katolickiego oraz współpracę z innymi towarzystwami naukowymi oraz z uczelniami kościelnymi w Polsce, a zwłaszcza z Uniwersyte-tem Papieskim Jana Pawła II w Krakowie, stanowiącym kontynuację tradycji najstarszego w Polsce wydziału teologicznego.

Ks. Jan Orzeszyzna, ur. 1954, prof. zw. dr hab., teolog moralista, pracownik naukowy Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.

W wyniku przeprowadzonych wyborów na kierownika Polskiego Towarzystwa Teologicznego oddział w Sosnowcu został powołany ks. prof. dr hab. Jan Orzeszyna, a na jego zastępcę wybrano ks. dr. Ryszarda Adrjanka. Stanowisko sekretarza objął ks. mgr lic. Michał Borda, a funkcję skarbnika powierzono ks. mgr. lic. Krzysztofowi Wąsikowi.

W wolnych wnioskach wystąpiła pani dr Aneta Kempa, pytając o ewentualną możliwość powołania sekcji w ramach oddziału sosnowieckiego Polskiego Towarzystwa Teologicznego i sugerując powstanie Sekcji Teologii Życia Wewnętrznego i Sekcji Teologii Pastoralnej. W odpowiedzi ksiądz kierownik zwrócił uwagę, że kolejne sekcje będą powoływane w toku dalszej pracy oddziału. Spotkanie zakończono wspólną modlitwą i błogosławieństwem, którego udzielił bp dr Grzegorz Kaszak. Warto dodać, że spotkaniu tym wzięło udział 29 członków.

Tak zapoczątkowany oddział sosnowiecki Polskiego Towarzystwa Teologicznego podjął swoją działalność. W roku 2011 odbyły się cztery spotkania. Dwa dni skupienia, jedno spotkanie robocze zarządu oddziału Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Sosnowcu oraz jedno sympozjum naukowe: Wielkopostny Dzień Skupienia (16 kwietnia 2011); spotkanie w sprawie katechezy dorosłych (14 maja 2011) z liturgią godzin pod przewodnictwem biskupa diecezjalnego dr. Grzegorza Kaszaka w kaplicy Domu Księży św. Józefa w Będzinie, sesja robocza: omówienie idei oraz założeń katechezy dorosłych w diecezji sosnowieckiej w roku akademickim 2011/2012 oraz Adwentowy Dzień Skupienia (10 grudnia 2011).

W związku z promowaniem satanizmu w polskiej telewizji oddział sosnowiecki Polskiego Towarzystwa Teologicznego przygotował specjalny list, który bp Grzegorz Kaszak skierował do wszystkich księży. Biskup diecezjalny zachęca w nim, aby wraz z parafianami podjąć konkretne działania i wyraźnie sprzeciwić się obecności Adama Darskiego w programie telewizji publicznej. List był przekazany do wiadomości duchowieństwa, a załączony plakat należało wywiesić na kościelnej tablicy ogłoszeniowej. W związku z nadchodzącymi wyborami oddział sosnowiecki przygotował katechezę parafialną na temat obrony życia ludzkiego i wyborów parlamentarnych (22 września 2011). Zgodnie z decyzją biskupa katecheza została odczytana o godzinie rozpoczęcia każdej mszy świętej w niedzielę 25 września 2011 roku.

Na szczególną uwagę zasługuje organizacja sympozjum: *Jan Paweł II – człowiek modlitwy* (22 października 2011) z udziałem ks. dr. Mariusza Karasia, kanclerza Kurii Diecezjalnej w Sosnowcu i ks. dr. Pawła

Sobierajskiego, wykładowcy katechetyki Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie oraz pracownika naukowo-dydaktycznego Katedry Wokalistyki Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach. Również w roku 2012 odbyły się cztery spotkania oddziału sosnowieckiego Polskiego Towarzystwa Teologicznego: w tym dwa dni skupienia, jedno spotkanie robocze zarządu oraz jedno omówienie obronionej rozprawy doktorskiej.

Dni skupienia związane były z celebracją roku liturgicznego. Pierwszy – Wielkopostny Dzień Skupienia (24 marca 2012) połączony był z wykładem nt. *Wychowanie jest sztuką* ks. dr. Marka Studenskiego. Mszy św. koncelebrowanej przewodniczył bp dr Grzegorz Kaszak. Na drugi, Adwentowy Dzień Skupienia (1 grudnia 2012) złożyła się konferencja ks. Piotra Madei, ojca duchownego Wyższego Sosnowieckiego Seminarium Duchownego w Krakowie, pt. *Spotkanie katechety z Bogiem jako podstawa Nowej Ewangelizacji*.

5 czerwca 2012 roku członkowie sosnowieckiego oddziału Polskiego Towarzystwa Teologicznego wzięli udział w omówieniu rozprawy doktorskiej ks. Michała Bordy pt. *Biblijna koncepcja powołania w katechezie ponadgimnazjalnej i jej recepcja przez uczniów (na podstawie badań maturalistów w liceach ogólnokształcących diecezji sosnowieckiej)*. Praca porusza aktualne problemy związane z recepcją biblijnej koncepcji powołania w katechezie ponadgimnazjalnej klas maturalnych w liceach ogólnokształcących. Na podstawie analizy literatury, zebranego materiału badawczego oraz przemyśleń własnych autora sformułowane zostały wnioski oraz postulaty katechetyczne. Celem pracy było zaproponowanie konkretnych rozwiązań w celu zwiększenia efektywności kształcenia i wychowania w czasie szkolnej katechezy ponadgimnazjalnej.

21 września 2012 roku odbyło się spotkanie robocze zarządu sosnowieckiego oddziału Polskiego Towarzystwa Teologicznego. W związku z Rokiem Wiary w parafiach diecezji sosnowieckiej w jedną niedzielę miesiąca przed każdą mszą świętą były odczytywane katechezy dla dorosłych podejmujące fundamentalne lub bieżące tematy w świetle nauczania Kościoła. Oddział sosnowiecki przygotował kilkuminutową katechezę dotyczącą tzw. związków partnerskich i ich oceny etyczno-moralnej.

Dni skupienia dla członków i sympatyków Polskiego Towarzystwa Teologicznego odbywały się również w roku 2013. Pierwszy – Wielkopostny Dzień Skupienia (16 marca 2013) połączony był z sesją wykładową. Ks. mgr lic. Tomasz Zmarzły wygłosił referat pt. *Biblijne rozumienie nowej*

ewangelizacji, a ks. dr Paweł Pielka *Świadectwo chrześcijańskie jako „język” w ewangelizacyjnym posłannictwie dzisiejszego Kościoła*. Mszy św. koncelebrowanej przewodniczył bp dr Grzegorz Kaszak. Na drugi, Adwentowy Dzień Skupienia (7 grudnia 2013), złożyły się wykłady ks. dr. Michała Bordy pt. *Miejsce i rola współczesnych mediów w katechezie* oraz ks. ks. prał. Jana Szkoca np. *Złaicyzowanie współczesnego obrazu postaci św. biskupa Mikołaja*.

20 kwietnia 2013 roku oddział sosnowiecki zorganizował Sympozjum Diecezjalne w Roku Wiary pt.: *Taka jest nasza wiara! Wyzwania ewangelizacyjne dzisiaj*. Wzięli w nim udział biskupi Grzegorz Kaszak i Piotr Skucha. W trakcie sympozjum wykłady wygłosili: prof. Wojciech Giertych OP, teolog domu papieskiego z Rzymu, pt. *Mądrość wiary*, oraz prof. Jacek Salij OP (UKSW Warszawa) nt. *Co to znaczy być człowiekiem wierzącym? Spotkania w grupach podjęły zagadnienia: Przekaz wiary w rodzinie* – o. prof. Jacek Salij, Michał i Agnieszka Barszczewscy, ks. dr Andrzej Cieślak; *Wiara a kultura* – prof. Wojciech Giertych OP, Dariusz Niebudek, ks. dr Paweł Sobierajski; *Nowa ewangelizacja* – ks. Artur Sepioło, Roman Solecki, ks. dr Włodzimierz Skoczny; *Wyzwania dla wiary młodych* – ks. Stanisław Kołakowski, Magdalena Żyła, ks. dr Paweł Pielka; *Wiara a media* – Jan Pośpieszański, ks. Marek Gancarczyk, ks. Paweł Rozpiątkowski, *Wiara bez uczynków jest martwa* – ks. Jacek Stryczek, Agnieszka Bartnik, Ewa Stasikowska-Dutka, ks. dr Wojciech Kowalski; *Wiara a katecheza* – ks. dr Grzegorz Noszczyk, dr Elżbieta Tkocz, ks. dr Michał Borda.

Dni skupienia dla członków i sympatyków oddziału sosnowieckiego Polskiego Towarzystwa Teologicznego odbywały się również w roku 2014. Pierwszy – Wielkopostny Dzień Skupienia (5 kwietnia 2014) połączony był z wykładem nt. *Ideologia gender – fakty i mity* ks. dr. Andrzeja Cieślaka. Drugi, Adwentowy Dzień Skupienia (29 listopada 2014) zaszczyliła swoją obecnością pani prof. Anna Kozioł z wykładem nt. *Elementy metodyki wychowania prorodzinnego w polskim systemie oświaty*.

Warto podkreślić ogromną wagę i sukces zorganizowanego 18 października 2014 roku sympozjum naukowego *Gender – postęp czy zagrożenie dla cywilizacji życia?* Sympozjum to odbyło się w sali koncertowej Zespołu Szkół Muzycznych w Sosnowcu przy ul. Wawel 2. Patronat honorowy objęli: JE bp dr Grzegorz Kaszak, biskup diecezjalny, i mgr Grzegorz Raczek, dyrektor delegatury Śląskiego Kuratorium Oświaty w Sosnowcu. Uczestnicy sympozjum naukowego wysłuchali wykładów nt. *Gender – destrukcja tożsamości człowieka i jej społeczne konsekwencje* (ks. prof.

dr hab. Paweł Bortkiewicz) i *Wpływ ideologii gender na wychowanie dzieci i młodzieży* (dr Irena Grochowska). W dyskusji głos zabierali eksperci: dr Bożena Marzec, ekspert ds. prawa oświatowego, były Dyrektor Wydziału Nadzoru Pedagogicznego Kuratorium Oświaty w Katowicach, wykładowca Wyższej Szkoły Biznesu w Dąbrowie Górniczej, i ks. mgr lic. Grzegorz Koss, ekspert ds. medycznych, lekarz, Dyrektor Wydziału Duszpasterstwa Rodzin Kurii Diecezjalnej w Sosnowcu. Do udziału w sesji naukowej zostali zaproszeni: dyrektorzy, wicedyrektorzy wszystkich przedszkoli szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych diecezji sosnowieckiej, nauczyciele, wychowawcy, pedagodzy, katecheci, duchowieństwo, siostry zakonne oraz klerycy Instytutu Teologicznego Księży Misjonarzy w Krakowie.

Opracował ks. dr Michał Borda

Ks. Andrzej Offmański, ur. 1942, ks. prof. dr hab., infułat, katechetyk, pracownik naukowy Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Szczecińskiego.

KS. ANDRZEJ OFFMAŃSKI

Oddział w Szczecinie

Jeden z najmłodszych, bo liczący sobie dopiero trzy lata, oddział Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Szczecinie korzeniami swoimi sięga jednak bardzo głęboko w historię. Rozwój diecezji najpierw nazywanej pomorską z siedzibą biskupa w Wolinie, a następnie kamieńską, był w czasach średniowiecza tak dynamiczny, iż biskup kamieński Henning Iwen oraz książę Warcisław IX w połowie XV wieku mogli założyć uniwersytet w Gryfii. Bullę ustanawiającą uniwersytet w Gryfii wydał papież Kalkst III z datą 29 maja 1456 roku. Ta spuścizna, którą mogą się szczycić tylko nieliczne kościoły partykularne w Polsce, uzmysławia związki, jakie łączyły misję Kościoła z dziejami uniwersytetów. Uczelnia ta z Wydziałem Teologicznym o burzliwej historii dziś znajduje się w Greiswaldzie na terenie Brandenburgii.

Po II wojnie światowej w Szczecinie długo nie mogła powstać uczelnia humanistyczna z wydziałem teologicznym. Dopiero w latach siedemdziesiątych, gdy papież Paweł VI ustanowił diecezję szczecińsko-kamieńską, powstało Wyższe Seminarium Duchowne w Szczecinie i związane z nim dynamicznie funkcjonujące Kolegium Teologiczne oraz punkty dydaktyczne Instytutu Studiów nad Rodziną ATK. Trzydzieści lat temu przy dużej inspiracji bp. Kazimierza Majdańskiego powołano Uniwersytet Szczeciński. Dzięki staraniom abp. Zygmunta Kamińskiego i władz młodej uczelni oraz osobistej decyzji Jana Pawła II erygowano w roku 2003 Wydział Teologiczny na tymże młodym uniwersytecie. Dziesięć lat dynamicznego rozwoju doprowadziło do osiągnięcia przez ten wydział pełnych praw akademickich.

Z inspiracji prezesa Polskiego Towarzystwa Teologicznego ks. prof. Kazimierza Panusia i przychylności kolejnego metropolity szczecińskiego abp. Andrzeja Dzięgi z pracowników i absolwentów tego wydziału w dniu 8 grudnia 2011 roku powstał w Szczecinie kolejny, 13. wówczas oddział terenowy Polskiego Towarzystwa Teologicznego. Zebranie założycielskie zostało poprzedzone spotkaniem abp. Andrzeja Dzięgi, metropolity szczecińsko-kamieńskiego, z prezesem Polskiego Towarzystwa Teologicznego ks. prof. Kazimierzem Panusiem, dziekanem Wydziału Teologicznego US i prodziekanem ds. nauki Wydziału Teologicznego US, podczas którego pasterz archidiecezji przychylnie przyjął inicjatywę powołania do istnienia oddziału. Arcybiskup wskazał wówczas także na pewne priorytety, które oddział szczeciński miał podjąć: miejsce krzyża w teologii i życiu Kościoła na Pomorzu Zachodnim i Ziemi Lubuskiej, pogłębienie poznania rozwoju Kościoła na terenie metropolii nad Odrą i Bałtykiem oraz maryjny charakter religijności współczesnego człowieka wierzącego. Podkreślił przy tym, iż inauguracja w dzień 8 grudnia – w uroczystość Niepokalanego NMP – nie jest przypadkowa.

Wieczorem podczas posiedzenia Rady Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Szczecińskiego ksiądz prezes zaznajomił członków Rady z założeniami Polskiego Towarzystwa Teologicznego, sięgającego jeszcze lat przedwojennych i mającego już 12 oddziałów w całej Polsce (dwa następne miały powstać w najbliższym czasie), oraz życzył, by oddział w Szczecinie rozwijał się dynamicznie.

Po zakończeniu posiedzenia Rady Wydziału miało miejsce Zgromadzenie Eucharystyczne w intencji erygowanego szczecińskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Teologicznego w kościele Arcybiskupiego Wyższego Seminarium Duchownego. Przewodniczył mu ks. dr hab. Zdzisław Krolewski prof. US, dziekan Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Szczecińskiego. Wzięli w nim udział pracownicy Wydziału Teologicznego US, Archidiecezjalnego Wyższego Seminarium Duchownego, Kurii Metropolitalnej oraz inni kandydaci na członków Polskiego Towarzystwa Teologicznego Oddziału w Szczecinie. Uczestnikami mszy św. byli także alumni seminarium duchownego. Kazanie okolicznościowe wygłosił ks. prof. Kazimierz Panuś, ukazując rolę teologii w dziele zbawczym Chrystusa i w dzisiejszym życiu Kościoła.

Po Eucharystii odbyło się spotkanie założycielskie oddziału Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Szczecinie, które otworzył dziekan Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Szczecińskiego ks. dr hab. Zdzisław

Kroplewski, prof. US, przedstawiając zgromadzonym na Wydziale ks. prof. Kazimierza Panusia z Krakowa, prezesa Polskiego Towarzystwa Teologicznego. Od ogłoszenia informacji o utworzeniu terenowego oddziału Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Szczecinie pisemne zgłoszenia przystąpienia do towarzystwa złożyło 46 osób duchownych i świeckich.

Pierwszym kierownikiem ośrodka szczecińskiego został wybrany ks. prof. Andrzej Offmański, prodziekan ds. nauki, zaś jego zastępcami: dla rejonu koszalińskiego – ks. dr hab. Janusz Bujak, prof. US, zaś dla rejonu zielonogórskiego – ks. dr hab. Andrzej Draguła, prof. US.

Członkowie tego ośrodka pochodzą z bardzo odległych krańców szczecińskiej metropolii, co powoduje, iż nie wszyscy mogą uczestniczyć w każdym spotkaniu naukowym. Zawsze jednak otrzymują sprawozdania z odbytych porad naukowych. Niekiedy konferencje odbywają się poza siedzibą oddziału. Przedstawiciele oddziału szczecińskiego biorą udział w corocznym walnym zebraniu w Krakowie, zaś kierownik oddziału uczestniczy w statutowych posiedzeniach zarządu towarzystwa kilka razy w roku. Na rozpoczęcie jubileuszu 90-lecia Polskiego Towarzystwa Teologicznego 19 listopada 2013 roku kierownik szczecińskiego oddziału przewodniczył mszy św. koncelebrowanej przy relikwiach św. Jana z Kęt, patrona towarzystwa, w kolegiacie akademickiej św. Anny w Krakowie. Z kolei 24 listopada 2014 roku na posiedzeniu zarządu ks. Andrzej Offmański przedstawił wykład pt. *Ewangelizacyjna odnowa katechezy w duchu katechumenatu pochrzcielnego* przyjęty przez uczestników bardzo pozytywnie.

W ciągu trzech lat swego istnienia oddział nasz zorganizował osiem konferencji naukowych oraz ważnych spotkań otwartych (niekiedy we współpracy i innymi instytucjami). Były to:

- 30 maja 2012 roku – konferencja regionalna z udziałem pracowników szczecińskiego archiwum pt. *825. rocznica poświęcania kościoła św. Jakuba w Szczecinie – katedry archidiecezji szczecińsko-kamieńskiej (1187–2012)*,
- 18–19 czerwca 2012 roku – wraz z katedrą katechetyki WT US oddział zorganizował dwudniowe debaty: *Nauczyciel religii – katecheta we współczesnej polskiej rzeczywistości*,
- 17 listopada 2012 roku – w seminarium duchownym w Koszalinie miała miejsce konferencja naukowa w ramach Roku Wiary pt.: *Wczoraj i dziś Soboru Watykańskiego II*,
- 30 listopada 2012 roku – sympozjum naukowe pt.: *Kardynał Stefan Wyszyński – pamięć i wdzięczność na Pomorzu Zachodnim*,

- 10–11 czerwca 2013 roku – konferencja naukowa pt. *Współczesność – Wiara – Katecheza. Katecheza w służbie wiary*,
- 19 października 2013 roku – konferencja naukowa w Zielonej Górze pt. *Język Kościoła posoborowego*,
- 16 listopada 2013 roku – w ramach zamknięcia Roku Wiary w budynku Kurii Metropolitalnej w Szczecinie odbyła się konferencja naukowa członków Polskiego Towarzystwa Teologicznego pt. *Wiara we współczesnej rzeczywistości*,
- 22 maja 2014 roku – konferencja otwarta zorganizowana przez oddział szczeciński Polskiego Towarzystwa Teologicznego pt. *Genderyzm – a czy przeciw rodzinie?* Udział w niej wzięło ponad 200 zainteresowanych osób.

W ciągu tych pierwszych trzech lat działalności liczba członków oddziału szczecińskiego Polskiego Towarzystwa Teologicznego doszła do cyfry 51. Jeden z nas, ks. prof. zw. Henryk Wejman, dotychczasowy dziekan Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Szczecińskiego został wyniesiony przez Ojca Świętego Franciszka do godności biskupa pomocniczego diecezji szczecińsko-kamieńskiej (22 listopada 2014). Gratulacje i życzenia biskupowi nominatowi przekazał w imieniu zarządu Polskiego Towarzystwa Teologicznego ks. prof. Kazimierz Panuś.

Kończąc, pragnę wyrazić życzenie, aby oddział szczeciński rozwijał się dynamicznie w całej metropolii i wspierał Uniwersytet Szczeciński obchodzący w tym roku trzydziestolecie swojej działalności.

Ks. Tomasz Jelonek, ur. 1937, prof. zw. dr hab., biblista, przewodniczący Komisji Rewizyjnej w Zarządzie Polskiego Towarzystwa Teologicznego.

KS. TOMASZ JELONEK

Działalność Sekcji Biblijnej w latach 1986–1994

W latach powojennych Polskie Towarzystwo Teologiczne skupiało teologów różnych specjalności, którzy podejmowali swoją działalność w ramach sekcji przedmiotowych. Wśród nich istniała również Sekcja Biblijno-Liturgiczna. W jej ramach w 1948 roku powstał wydawany do dziś periodyk towarzystwa – „Ruch Biblijny i Liturgiczny”. Był on ważnym czynnikiem jednoczącym biblistów i liturgistów. W tym zespole powstało także Studium Synodonologiczne, skupiające osoby zainteresowane badaniem Całunu Turyńskiego. W końcu jednak wykształciły się trzy odrębne podmioty: Sekcja Biblijna, Sekcja Liturgiczna i samodzielne Studium Synodonologiczne, kierowane przez ks. doc. dr. hab. Jerzego Chmiela, dopóki stan jego zdrowia na to pozwalał.

W moim przedłożeniu zajmę się działalnością Sekcji Biblijnej w latach 1986–1994. Rzecz jasna, że sekcja ta poza podanymi datami przejawiała żywą działalność zasługującą na całościowe opracowanie. Oby to nastąpiło przed kolejnym jubileuszem, czyli stuleciem towarzystwa. Wybrany dla przedstawienia w jubileuszowej księdze pamiątkowej okres w dziejach omawianej sekcji należy ująć jako osobiste świadectwo autora.

W przedziale czasowym 1986–1994 działalność Sekcji Biblijnej posiadała pewne szczególne cechy. Wyrażał się on najpierw w ściśle wyznaczonym harmonogramie spotkań, które odbywały się regularnie trzy razy w roku kalendarzowym: na wiosnę i na jesieni w pomieszczeniach Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, a w czerwcu podczas sesji wyjazdowej. W spotkaniach tych brali udział bibliści zatrudnieni w instytucjach, które z Wydziałem Teologicznym Papieskiej Akademii Teologicznej

miały zawartą umowę o współpracę naukową. Byli oni w większości członkami towarzystwa. Z instytucji mających umowę z krakowską uczelnią nie brali udziału w tych spotkaniach jedynie przedstawiciele ośrodka olsztyńskiego.

Seria interesujących nas spotkań rozpoczęła się 20 listopada 1985 roku sesją naukową poświęconą dwudziestej rocznicy ogłoszenia konstytucji dogmatycznej Soboru Watykańskiego II *Dei Verbum*. W jej trakcie wygłoszono 3 referaty: *Aktualne wartości konstytucji „Dei Verbum”* (o. dr Tomasz Dąbek OSB), *Żywe słowo Boga według Pierwszego Listu św. Piotra* (ks. lic. Stanisław Hałas SCJ) i *Ujęcie problemu prawdziwości Biblii według konstytucji „Dei Verbum”* (ks. dr hab. Tomasz Jelonek).

Następne spotkanie odbyło się 19 lutego 1986 roku. W części naukowej wygłoszono 2 referaty: *Teologia Jezusa* (ks. dr hab. Stanisław Pisarek) i *Kto ponosi winę za śmierć Jezusa?* (o. lic. Augustyn Chadam OFM). Po dyskusji omówiono bieżące sprawy organizacyjne. Natomiast 2 czerwca bibliści spotkali się w Wyższym Seminarium Misyjnym Księży Sercanów w Stadnikach. Zebranie o charakterze towarzyskim, ale także integracyjnym, wypełnione było dyskusjami oraz wspólną Eucharystią z homilią. Część naukowa spotkania zorganizowana razem z Seminarium Sercańskim objęła dwa referaty z ciekawą dyskusją: *Ku dosłownej interpretacji Pieśni nad Pieśniami* (ks. dr Tadeusz Brzegowy) i *Uwagi na temat religioznawstwa w szkołach średnich* (ks. dr hab. Tomasz Jelonek). W tym roku odbyło się jeszcze w dniu 19 listopada spotkanie naukowo-organizacyjne. W części naukowej wygłoszono 2 referaty: *Eucharystia jako synteza czasu zbawienia według szóstego rozdziału Ewangelii św. Jana* (ks. dr Antoni Paciorek) i *Indywidualny moment Eucharystii na tle uczy pascchalnej i uczy wieczernikowej* (o. dr Damian Szojda OFM).

W roku 1987 pierwsze zebranie w dniu 18 lutego poświęcone zostało omówieniu programu kolejnych spotkań, które miały nawiązywać do pracy dydaktycznej i wyznaczać jej jednolity charakter, zapewniając tym samym odpowiedni poziom. 16 czerwca bibliści przybyli do sanktuarium w Kalwarii Zebrzydowskiej i do Wyższego Seminarium Duchownego oo. Bernardynów. W czasie Eucharystii polecano Bogu Wielkiego Pielgrzyma Kalwaryjskiego – Jana Pawła II. W części naukowej wysłuchano prelekcji lic. Augustyna Chadama OFM na temat Kalwarii i jej misterii oraz odczytu dr. Edmunda Świerczka OFM pt. *Próba wyjaśnienia genezy drózek Zaśnięcia Matki Bożej*. Zebranie jesienne odbyło się w dniu 18 listopada,

a więc w rocznicę ogłoszenia encykliki *Providentissimus Deus* oraz konstytucji dogmatycznej Soboru Watykańskiego II *Dei Verbum*. Poświęcone ono zostało omówieniu celów i sposobów realizacji na studiach pierwszego przedmiotu biblijnego, jakim po Soborze stała się biblijna historia zbawienia. Po dyskusji przyjęto odpowiednie wnioski praktyczne. Od tego roku jeszcze jedną okazją spotkania były coroczne wrześniowe Zjazdy Biblistów Polskich, na których członkowie Sekcji Biblijnej towarzystwa stanowili dość liczną i zwartą grupę. W roku 1987 zjazd taki odbył się na Jasnej Górze w Częstochowie.

W roku 1988 w dniu 2 marca odbyła się dyskusja na temat kolejnego przedmiotu biblijnego: wstępu ogólnego do Pisma Świętego, a 16 listopada tematem było nauczanie egzegezy Starego i Nowego Testamentu. Dwudniowe czerwcowe spotkanie (6–7 czerwca) odbyło się w Wyższym Seminarium Duchownym oo. Franciszkanów w Katowicach-Panewnikach. Oprócz wspólnej modlitwy ważnym elementem była okazja długich wieczornych rozmów, co pozwalało członkom sekcji tworzyć prawdziwą wspólnotę. W ramach tego spotkania prof. dr hab. Augustyn Jankowski OSB, członek Papieskiej Komisji Biblijnej, poinformował zebranych o aktualnych pracach tejże Komisji. W tym roku w Wyższym Seminarium Duchownym w Łodzi odbył się także doroczny Zjazd Biblistów Polskich.

Pierwsze w 1989 roku spotkanie sekcji w dniu 15 lutego podjęło temat nowych tez egzaminu magisterskiego. Ponieważ wszyscy studiujący pod kierunkiem członków sekcji składali egzamin magisterski firmowany przez Papieską Akademię Teologiczną w Krakowie, wydawało się, że ułatwieniem dla przygotowania studentów do tego egzaminu będzie wspólne ustalenie zakresu wymagań i sposobu przygotowania materiału. Natomiast spotkanie integracyjne odbyło się tego roku (31 maja–1 czerwca) w Wyższym Seminarium Duchownym oo. Redemptorystów przy sanktuarium maryjnym w Tuchowie. W jego trakcie dr Stanisław Stańczyk CSSR wygłosił prelekcję na temat historii Tuchowa i sanktuarium. Członkowie Sekcji Biblijnej spotkali się następnie w Lublinie w ramach Kongresu Teologii Polskiej. Spotkanie jesienne (15 listopada) jako przedmiotem wykładu zajęło się Starym Testamentem.

W roku 1990 na pierwszym spotkaniu (21 lutego) dr Tadeusz Loska TJ dzielił się swoimi przemyśleniami w opracowywaniu Ewangelii, a równocześnie poddał pod życzliwą, koleżeńską krytykę dalsze plany swej pracy naukowej. Kolejne spotkania Sekcji Biblijnej odbyły się w Stadnikach

(18–19 czerwca) i podczas jednodniowego Zjazdu Biblistów Polskich, który miał miejsce w Warszawie. Jesienne spotkanie w dniu 21 listopada odbyło się w 25. rocznicę ogłoszenia przez Sobór Watykański II konstytucji dogmatycznej *Dei Verbum* oraz setnej rocznicy urodzin ks. prof. Aleksego Klawka. W programie sesji wygłoszono trzy referaty: *Egzegeza Starego Testamentu pomiędzy Jerozolimą a Leuven* (ks. doc. dr hab. Jerzy Chmiel), *Nowa Ewangelizacja w świetle Kongresu Apostolatu Biblijnego w Bogocie 1990 – refleksje uczestnika* (ks. dr Konrad Keler SVD) i *Udział świeckich w dziele Nowej Ewangelizacji 2000 w aspekcie biblijnym* (mgr Maria Kantor). Po dyskusji w krakowskim kościele św. Marka odprawiona została msza św. koncelebrowana pod przewodnictwem i z kazaniem ks. inf. prof. Stanisława Grzybka.

Pierwsze spotkanie w roku 1991 w dniu 20 lutego zgromadziło biblistów i specjalistów od teologii fundamentalnej. Szukano na nim dróg owocnej współpracy naukowej i dydaktycznej. Po dyskusji oba zespoły odbyły jeszcze własne spotkania o charakterze organizacyjnym. Czerwcowe oo. Franciszkanów w Katowicach-Panewnikach. Tegoroczny Zjazd Biblistów odbył się w nowym i obszernym gmachu Seminarium Diecezji Siedleckiej. Na kolejnym spotkaniu 27 listopada Sekcja Biblijna podjęła tematykę wykładów kursorycznych, tym razem omawiając teologię biblijną – przedmiot zamykający wykłady o Piśmie Świętym w formacji naukowej realizowanej w seminariach duchownych.

W latach 1992 i 1993 nie było spotkań czerwcowych. W pierwszym z tych lat spotkanie wiosenne (19 lutego) ponownie zgromadziło biblistów i wykładowców teologii fundamentalnej. Na tym posiedzeniu ks. doc. dr hab. Tomasz Węclawski z Poznania poprowadził wykład na temat podejścia do problematyki zmartwychwstania w ramach wykładów kursorycznych. Po wspólnym zebraniu bibliści we własnym gronie omówili sprawę bieżącą, a zwłaszcza wydawnicze. W roku 1992 w ramach naszej sekcji zapoczątkowano wydawanie pozycji książkowych z serii „Biblia dla Wszystkich”. Spotkanie jesienne (18 listopada) Sekcji Biblijnej poświęcone było osobie prof. Józefa Paściaka OP w związku z jego przejściem na emeryturę. Odbyło się ono w kapitulniku krakowskiego klasztoru Ojców Dominikanów przy ulicy Stolarskiej. W części naukowej głos zabrał dr Bruno Mazur OP, przedstawiając naukową i dydaktyczną drogę ojca Józefa, natomiast lic. Leszek Ruszkowski OP wygłosił krótki komunikat nt. *Szkoła Biblijna w Jerozolimie – historia i teraźniejszość*. W tym roku Zjazd Biblistów Polskich odbył się w Łomży.

Z kolei 17 lutego 1993 roku całodziennie spotkanie Sekcji Biblijnej miało charakter *Colloquium Biblicum*. Tego typu konferencje organizowali bibliści austriaccy w Wiedniu, zapraszając na nie kolegów z krajów, które niegdyś należały do Austro-Węgier. W tych spotkaniach brali liczny udział Polacy, nie tylko reprezentujący dawną Galicję. *Colloquium Biblicum* składało się z kilku części omawiających poszczególne aspekty wspólnego tematu całości, z których każda zawierała wprowadzenie w formie referatu wygłaszanego przez wyznaczonego prelegenta, po którym następowała długa dyskusja. Nasze *Colloquium Biblicum* było trzyczęściowe i nawiązywało do rocznic związanych z encyklikami *Providentissimus Deus* (1893) i *Divino afflante Spiritu* (1943). Zostało zatem zatytułowane *Sto lat kościelnego nauczania o Biblii*. Wprowadzenia do dyskusji wygłosili: ks. Tomasz Jelonek – *Encyklika „Providentissimus Deus” na tle sporu nauk przyrodniczych z Biblią*; ks. Jerzy Chmiel – *„Divino afflante Spiritu”. Problem interpretacji Biblii* oraz ks. Józef Kozyra – *Sobór Watykański II o Biblii*. Po Zjeździe Biblistów, który tego roku odbył się w Ożarowie u księży pallotynów, ostatnie spotkanie Sekcji Biblijnej odbyło się 17 listopada. Poruszono na nim temat przygotowania do apostołstwa biblijnego w ramach studiów prowadzonych w naszych instytucjach.

Ostatni interesujący nas rok 1994 zaowocował spotkaniami w Krakowie 16 marca i 16 listopada, wspólnym spotkaniem na Jasnej Górze w dniach 7 i 8 czerwca oraz ponownym nawiedzeniem Częstochowy na Zjeździe Biblistów, organizowanym tym razem przez Wyższe Seminarium Duchowne w jego nowej siedzibie przy ulicy św. Barbary. Na pierwszym spotkaniu powstał projekt stworzenia nieformalnych w świetle prawa o uczelniach wyższych, ale współpracujących ze sobą zespołów grupujących się wokół samodzielnych pracowników naukowych. Osoby te służyłyby pomocą i opieką naukową tym, którzy nie należeli do konkretnych katedr uczelnianych. Miało to być koleżeńskie dopełnienie struktur uczelni, pomyślane jako miejsce pracy zespołowej i pomagające pracownikom instytucji związanych umowami z Papieską Akademią Teologiczną w ich awansach naukowych. Zamiast jesienno spotkaniu Sekcji Biblijnej towarzystwa Wydział Teologiczny zorganizował sesję komemoratywną z okazji pięćdziesiątej rocznicy śmierci w powstaniu warszawskim ks. prof. Józefa Archutowskiego oraz dr. Jana Mazerskiego SDB i 25. rocznicy śmierci ks. prof. Aleksego Klawka.

Po tych latach intensywnego działania nastąpiły lata mniej aktywne, co było wynikiem licznych zachodzących w tym czasie przemian. Należy jednak podkreślić, iż w wspomnianym wyżej okresie (1986–1994) udało się stworzyć coś, co określaliśmy Krakowskim Zespołem Biblistów. Zapisał się on przede wszystkim w pamięci uczestników oraz w licznych więzach przyjaźni, a jego konkretnym wyrazem pozostał zbiór publikacji książkowych, firmowanych przez wspomniany zespół i napisanych przez jego uczestników. Była to seria „Biblia dla Wszystkich”.

Stanisław Mieszczak SCJ, ur. 1953, doktor teologii, liturgista, pracownik Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, członek Komisji Liturgicznej Archidiecezji Krakowskiej.

Sekcja Liturgiczna

Sekcja Liturgiczna Polskiego Towarzystwa Teologicznego jest jedną z jego 16 sekcji. Trudno dzisiaj określić dokładnie, od kiedy ona istnieje, prawdopodobnie od początków istnienia towarzystwa, a przynajmniej znawcy teologii liturgii zawsze byli w towarzystwie obecni.

Członkowie rozwijają swą działalność w różnych kierunkach. Pierwszy to oczywiście działalność naukowa i uniwersytecka. Związana jest ona z Instytutem Liturgicznym przy Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie, szczególnie z dwoma jego katedrami – Katedrą Teologii Liturgii i Katedrą Historii Liturgii. Jest to zatem działalność dydaktyczna w Uniwersytecie, ale także poza nim (wyższe seminaria duchowne i instytuty teologiczne prowadzone przez zakony).

Ważnym elementem działalności członków są publikacje teologiczne. Jako przykładowy można wymienić niedawno wydany podręcznik przygotowany wraz z prof. bp. Wacławem Świerzawskim. Ten ośmiotomowy podręcznik liturgiki ogólnej i szczegółowej nosi tytuł *Misterium Christi*. W roku 2012 wyszły trzy tomy: *Fundamentalne rzeczywistości liturgii*, *Historia liturgii* i *Msza święta*, zaś w 2013 wyszło tych tomów pięć: *Sakramenty i sakramentalia*, *Liturgia uświęcenia czasu*, *Rok liturgiczny*, *Sztuka w liturgii* i *Formacja liturgiczna*. Dzieło to jest zbiorem artykułów wszystkich polskich liturgistów i zostało opracowane we współpracy Instytutu Liturgicznego z Ośrodkiem Formacji Liturgicznej w Zawichoście. Na uwagę zasługuje nowa seria „Ad Dominum” o charakterze interkonfesyjnym redagowana przez dr hab. Adelajdę Sielepin CHR, prof. UPJPII, i dr. Jarosława Supersona SAC z Katedry Teologii Liturgii. W ostatnich

latach ukazały się dwa tomy tej serii: *Inicjacja liturgiczna* i *Modlitwa liturgiczna*. Ponadto ukazało się wiele innych publikacji z dziedziny teologii i historii liturgii, duchowości liturgicznej i chrześcijańskiej inicjacji.

Członkowie sekcji organizowali i brali udział w sympozjach naukowych. W ostatnich latach ma miejsce cykl międzynarodowych sympozjów pt. *Ad fontes liturgicos*. Ostatnie pt. *Reformy liturgii a powrót do źródeł* odbyło się w dniach 23–24 października 2013. Zorganizowano też spotkanie ekumeniczne wokół książki ks. prof. Stefana Koperka pt. *Rekolleksje ze św. Janem Chryzostosem. Rozważania na kanwie Boskiej liturgii*. W tym roku członkowie sekcji zorganizowali międzynarodową konferencję naukową pt. *Tradycja, teraźniejszość i przyszłość przekazu muzyki kościelnej w kontekście współczesnych interpretacji i tendencji. Muzyka i wiara młodych* – 21 października 2014 roku. Na uwagę zasługują kontakty zagraniczne z liturgicznymi środowiskami naukowymi oraz popularyzacja nauki o liturgii w świeckich lub międzywyznaniowych ośrodkach naukowych. Do takich należą: wygłoszenie referatu podczas kongresu międzynarodowego stowarzyszenia „Societas Liturgica” pt. *Liturgical reforms in the Churches* 5–13 sierpnia 2013 w Würzburgu oraz udział w II Konferencji Naukowej pt. *Liturgia i teologia chrztu od starożytności chrześcijańskiej do czasów nowożytnych* zorganizowanej przez Instytut Kultury Europejskiej UAM w Gnieźnie oraz Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy z okazji obchodów 1050. rocznicy chrztu Polski (11–12 czerwca 2013). Nowe kontakty międzynarodowe zostały nawiązane przez wykłady z teologii liturgii w Instytucie Johna Newmana w Uppsali 25–31 listopada 2013 roku oraz przez organizację warsztatów naukowych dla studentów we współpracy z uniwersytetem we Fryburgu (Kraków, 8–10 maja 2013 roku). Ponadto wspomnieć trzeba udział w licznych sympozjach krajowych i zagranicznych.

Do ważnych zadań Polskiego Towarzystwa Teologicznego należy rozwijanie pogłębionej świadomości teologicznej. Stąd członkowie Sekcji Liturgicznej podejmują różnorodną pracę formacyjną. Pod patronatem Instytutu Liturgicznego przywrócono dwuletnie Studium Katechumenalne, które przygotowuje do formacji w procesie chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych. Studium jest formą edukacji i apostolatu liturgicznego, którego celem jest objęcie formacją liturgiczną oraz włączenie duchownych i świeckich w tę formę duszpasterstwa liturgicznego, jaką jest przywrócony po Soborze Watykańskim II katechumenat dorosłych. Prowadzona jest szeroko zakrojona formacja liturgiczna szafarzy nadzwyczajnych

komunii świętej, służby liturgicznej w archidiecezji krakowskiej oraz fotografów, którzy robią zdjęcia w czasie uroczystości kościelnych. Osoby pełniące te funkcje mają ważny wpływ na kształt naszych celebracji po Soborze, dlatego ich świadomość z zakresu teologii liturgii, a także znajomość przepisów Kościoła pomagają nadać tym celebracjom właściwy charakter.

Sekcja Liturgiczna, a przynajmniej wielu jej członków, stanowi potrzebne i skuteczne ciało doradcze przy organizacji wielu wydarzeń i uroczystych celebracji liturgicznych. Działo się to przy pielgrzymkach papieskich, przy organizowaniu specjalnych nabożeństw, a obecnie w ramach przygotowań do Światowych Dni Młodych – Kraków 2016.

Członkowie sekcji to głównie wykładowcy liturgiki w Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie, ale także wykładający w innych seminariach i instytutach teologicznych. Sekcja pełni więc rolę pewnej platformy wymiany doświadczeń wykładowców związanych z Krakowem. Oprócz wykładowców są także duszpasterze zaangażowani w duszpasterstwo liturgiczne, a także duszpasterze, którzy uczestniczyli osobiście w przeprowadzaniu reformy posoborowej na pierwszym jej etapie.

Oprócz zwyczajnej pracy dydaktycznej i naukowej w ostatnim czasie widzi się coraz bardziej potrzebę pogłębiania wymiany doświadczeń między wykładowcami i duszpasterzami. Pewne braki we wprowadzaniu zasad soborowej odnowy liturgicznej wymagają pobudzenia i wsparcia ze strony środowiska naukowego. Poprzez takie spotkania mamy nadzieję wpłynąć na rozwój tego dzieła w archidiecezji, a także w Polsce.

Sekcja rozwija się owocnie i mamy nadzieję, że Pan będzie błogosławił naszym poczynaniom dla dobra Kościoła przez wstawiennictwo św. Jana Kantego.

FRANCISZEK ADAMSKI

Sekcja Socjologiczno-Pastoralna

Sekcja Socjologiczno-Pastoralna została powołana decyzją zarządu Polskiego Towarzystwa Teologicznego w dniu 10 października 1986 roku. Dokonało się to po uprzednim przeprowadzeniu sondażu wśród członków Polskiego Towarzystwa Teologicznego i pozyskaniu opinii kilkunastu z nich wyrażających chęć należenia do tak nazwanej sekcji. Było ich 23.

Wśród osób chcących należeć do sekcji znaleźli się między innymi profesorowie Jan Sieg SJ i Franciszek Adamski, dr hab. Jan Wał, doktorzy Jan Chrapek, Stefan Dobrzanowski, Edward Formicki CM, Korneliusz Jackiewicz OCist, Oktawian Roman Jusiak OFM, Niward Karsznia OCist, Władysław Majkowski, Wiktor Paweł Mynarz OCist, Stanisław Ryłko, Władysław Skrzydlewski OP, Jan Szkodoń, Jerzy Woźniak CM, Jan Palusiński SDB, Henryk Baranek oraz osoby świeckie, adiunkci w Wyższej Szkole Ekonomicznej. Warto zauważyć, że członkami sekcji poza trzema osobami świeckimi w przeważającej części byli kapłani i zakonnicy. Dodajmy, że trzech z nich zostało biskupami, w tym jeden kardynałem.

Ciężar zorganizowania sekcji i kierowania jej pracami spoczywał od początku na barkach ks. dr. Stefana Dobrzanowskiego. Jako sekretarz wspierał go ks. Jan Palusiński. Z materiału dokumentacyjnego nie wynika, by sekcja miała konkretny, wieloletni program działania. Tematyka poruszana na posiedzeniach, konferencjach, sesjach, względnie sympozjach wskazuje raczej na skupianiu uwagi na bieżących zagadnieniach i problemach, które w poszczególnych latach nurtowały Kościół i polskie społeczeństwo.

Franciszek Adamski, ur. 1930, prof. dr hab. socjologii, pracownik Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego i Uniwersytetu Jagiellońskiego.

- W latach 1987–2013 Sekcja Socjologiczno-Pastoralna zorganizowała:
- 4 wielkie sympozja, w których każdorazowo uczestniczyło około 150 uczestników,
 - 11 konferencji jednotematycznych adresowanych głównie dla duchowieństwa,
 - 14 zebrań dla członków sekcji, na których omawiano bieżące zagadnienia nurtujące instytucję Kościoła i wiernych.

Zainteresowanie problematyką pracy sekcji było w początkowych latach, poprzedzających przemianę społeczno-polityczne i pierwsze lata kształtowania się nowej rzeczywistości ustrojowej, stosunkowo duże i zapowiadało znaczące miejsce tej jednostki w strukturze licznych, powstających wówczas grup, stowarzyszeń, organizacji, względnie zespołów dyskusyjnych włączających się żywo w tworzenie się nowej rzeczywistości polskiej. Szczególne zainteresowanie, zarówno duchownych, jak i świeckich, budziły w tym czasie problematyka społeczno-moralna, miejsce Kościoła i religii w życiu państwowym i społecznym, prawa człowieka i rodziny, moralność w polityce. Wspomniana wyżej liczba uczestników spotkań (nawet ponad 150 osób, głównie świeckich) stanowiła widoczny dowód potrzeby takich dyskusji. Niewątpliwie sekcja włączyła się wówczas w nurt problematyki wywołującej sprzeciw i konflikty zarówno wśród polityków, działaczy społecznych kościelnej hierarchii, jak i rzesz świadomych katolików przeciwstawiających się tendencjom do laicyzowania życia społecznego czy też budowania tzw. społeczeństwa obywatelskiego z jego wizją „Kościoła otwartego”.

Sekcja starała się odpowiadać na te zapotrzebowania. I tak, gdy w 1987 roku nasiliło się oddziaływanie ideologiczne władzy, a jednocześnie coraz bardziej otwarcie ujawniały się nurty wolnościowe, sekcja zorganizowała konferencję poświęconą prawdzie o człowieku i jego godności w nauczaniu Jana Pawła II (Jerzy Chmiel) oraz jej wypaczeniu w teologii wyzwolenia (Jan Sieg SJ).

W 1988 roku, gdy żywo rozwijała się sieć prasy podziemnej różnej orientacji, sekcja zorganizowała sympozjum *Kościół wobec kultury masowej*. Referaty wygłosili wówczas: Franciszek Adamski (*Mass media w roli indoktrynacji ideologicznej*), ks. Jan Chrapek (*Potrzeba otwarcia Kościoła na media jako środek narzędzia ewangelizacji*), T. Szyma (*Wartości wychowawcze filmu na polskich ekranach*); T. Olearczyk (*Antywychowawcze oddziaływania kultury masowej na polską rodzinę*) Jerzy Mikułowski-Pomorski (*Video jako nowe medium i jego rola w kulturze*).

W 1993 roku, gdy narastał kryzys religijności tradycyjnej w warunkach nowej rzeczywistości społeczno-ustrojowej, sekcja zorganizowała sympozjum na pt. *O możliwości wiary dzisiaj*. Referaty wygłosili: Franciszek Adamski (*Sytuacja społeczno-moralna społeczeństwa polskiego na progu III RP*), Stefan Dobrzański (*Fenomen religijności selektywnej*), T. Olearczyk (*Kryzys moralności polskiej rodziny*), Andrzej Zwoliński (*Inwazja nowych sekt*), Jan Mazur (*Kościół a polityka*).

W 1993 roku w odpowiedzi na propagandę New Age sekcja zorganizowała sympozjum *New Age – pseudoreligia*. Referaty wygłosili wówczas: Stefan Dobrzański (*New Age zagrożeniem i wyzwaniem dla chrześcijaństwa*); Jerzy Chmiel (*New Age a biblijny punkt widzenia*), Edward Staniek (*Proces zmagania się Kościoła z gnozą w czasie wieków*), Józef Makselon (*Psychologiczna atrakcyjność sekt*), Andrzej Zwoliński (*New Age parareligią*), Jan Wal (*Nowa ewangelizacja wobec New Age i nowych sekt*).

W 1994 roku odpowiedzią na ówczesne zapotrzebowania była sesja pt.: *Reinkarnacja jako zagrożenie dla świadomości religijnej*. Referaty wygłosili wtedy: Stefan Dobrzański (*Aktualność wiary w reinkarnację*), Andrzej Zwoliński (*Reinkarnacja dawniej i dziś*), Tomasz Dąbek (*Chrześcijańska pedagogia eschatologiczna*).

W 1996 roku tematem sympozjum zorganizowanego przez Sekcję Socjologiczno-Pastoralną Polskiego Towarzystwa Teologicznego była: *Akcja Katolicka – miejsce zaangażowania świeckich w życiu Kościoła*. W trakcie jego trwania biskupi Albin Małysiak i Jan Szkodoń przedstawili referat *Akcja Katolicka zadaniem dla świeckich*, Małgorzata Duda – *Potrzeba Akcji Katolickiej i jej szanse dzisiaj*; Krzysztof Gurba – *Perspektywy działalności Akcji Katolickiej w archidiecezji krakowskiej*, a Jan Wal – *Rola duszpasterstwa w organizowaniu i inspirowaniu ludzi świeckich do działania w ramach Akcji Katolickiej*.

Wyrażoną wyżej tezę o włączaniu się Sekcji Socjologiczno-Pastoralnej w toczący się nurt dyskusji politycznej, społecznej, względnie ideologicznej – czego dowodem są przywołane wyżej sympozja i konferencje – są także zebrania o mniejszym zasięgu uczestników i koncentrujące się na jednostkowych zagadnieniach. Warto przywołać jako przykład tematy i autorów tych wystąpień:

- 1990 – *Religijność polska w warunkach sekularyzacji* – Franciszek Adamski; *Liberalizm ekonomiczny a katolicka nauka społeczna* – Jan Mazur OSPPE;

- 1997 – *Chrześcijański polityk i jego odpowiedzialność moralna* – Jan Palusiński;
- 1998 – *Fenomen Radia Maryja – jego sukcesy i porażki* – Franciszek Adamski, *Radio Maryja w świadomości jego twórców* – M. Sojka CSsR;
- 2006 – *Lustracja „dzika” i lustracja w duchu chrześcijańskim* – Stefan Dobrzanowski;
- 2007 – *Czy rodzina ma przyszłość?* – Franciszek Adamski;
- 2009 – *Internet – nowa forma głoszenia ewangelii* – P. Chmura;
- 2010 – *Sakrament pojednania w życiu współczesnych polskich katolików* – Stefan Dobrzanowski; *Sakrament pojednania w opinii młodzieży maturalnej* – P. Chmura;
- 2013 – *Integralna wizja człowieka i jej wrogowie* – Franciszek Adamski.

Sekcja nie miała stałego miejsca posiedzeń ani stałego ich planu. Swą początkową żywotność straciła w późniejszych latach, gdy osłabł zapał społeczeństwa do udzielania się w życiu społecznym i toczących się lewicowo zorientowanych dyskusjach, a nastawienie mediów służących w swej większości ośrodkom władzy stało się jednoznacznie laickie. Można żywić nadzieję, że Sekcja Socjologiczno-Pastoralna chwyci wiatr w żagle. Nie brakuje bowiem ważnych problemów nurtujących polskie społeczeństwo katolickie.

KS. JACEK URBAN
TOMASZ WĘCŁAWOWICZ

Sekcja Sztuki Sakralnej

Sekcja Sztuki Sakralnej Polskiego Towarzystwa Teologicznego liczy sobie dopiero dwadzieścia pięć lat. „Rok 1989 to czas organizacji sekcji. W roku 1990 wybrano na jej kierownika ks. dr. Tadeusza Piętniewicza, historyka sztuki, mediewistę, a po jego śmierci w roku 1992 ks. dr. Zdzisława Klisia¹. Ks. prof. dr hab. Zdzisław Kliś (1955–2009) był przewodniczącym sekcji przez lat siedemnaście. Jako teolog został historykiem sztuki. Stopnie naukowe zdobywał w Uniwersytecie Jagiellońskim. Pasją jego życia stała się historia sztuki średniowiecznej, w szczególności – ikonografia. Do historii sztuki wniósł zatem wiele uzasadnień, wymagających teologicznego dopełnienia, a teologii przypomniał skarb bogatego materiału ikonograficznego – obrazów zapisanych na ścianach, witrażach i tryptykach. W rezultacie jego wytrwałych starań uruchomiono w Papieskiej Akademii Teologicznej (obecnie w Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II) studia z historii sztuki, dzienne i zaoczne. Początkowo był opiekunem tego kierunku, później kierował Katedrą Historii Sztuki Starożytnej i Średniowiecznej. Pozostawił znaczący dorobek naukowy, mimo że nić jego życia została przerwana przedwcześnie, bo w zaledwie w 1954 roku. Liczne i ważne publikacje stawiają go obok takich księży profesorów historyków sztuki, jak Szczęsny Dettloff, Janusz Pasierb, Władysław Smoleń, Bolesław Przybyszewski².

¹ J. A. Kabata, *Polskie Towarzystwo Teologiczne. 70 lat istnienia 1924–1994*, „Analecta Cracoviensia” 26 (1994), s. 322.

² Por. J. Urban, T. Węclawowicz, *Zdzisław Kliś 1955–2009*, „Biuletyn Historii Sztuki” 71 (2009), s. 259–263; J. Urban, T. Węclawowicz, *Książd profesor Zdzisław Kliś 9 XI 1955–25 I 2009*, „Rocznik Krakowski” 75 (2009), s. 215–216.

Ks. Jacek Urban, ur. 1953, prof. dr hab., pracownik Wydziału Historii i Dziedzictwa Kulturowego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.

Tomasz Węclawowicz, prof. dr hab., architekt i historyk sztuki.

Kraków i archidiecezja zawdzięczają mu cykl monografii o dziejach starych gotyckich kościołów: św. Krzyża (trzy tomy!)³, św. Marka⁴, św. Mikołaja⁵, św. Floriana⁶, bazyliki Ojców Franciszkanów⁷, także kościoła parafialnego w Niedzicy⁸. Są one rezultatem sesji naukowych organizowanych przez Sekcję Sztuki Sakralnej Polskiego Towarzystwa Teologicznego. Referentów, a tym samym autorów rozdziałów w monografiach, dobierał rozważnie, sugerując im tematy zgodnie z założoną całościową koncepcją. Badaczy wielu dziedzin – teologów, historyków, architektów, konserwatorów, archeologów, historyków sztuki, nawet etnologów – potrafił zebrać razem i zainteresować tematem. Jemu nie sposób było odmówić. Dlatego też każdy zredagowany przez niego tom znacząco zmienia stan dotychczasowej wiedzy. Jeszcze z końcem listopada 2008 roku doprowadził do sesji poświęconej kolegiacie św. Anny⁹. W planie miał dalsze – o monumentalnych kościołach kazimierskich: Bożego Ciała i św. Katarzyny.

Pierwsze tomy serii redagowanej przez ks. prof. Klisia powstały w związku z prowadzonymi w kościele św. Krzyża pracami konserwatorskimi wraz z nadzorowanymi przez niego badaniami architektonicznymi i kwerendą archiwalną. W pierwszym tomie dominują teksty ukazujące dotychczasowy stan badań i dzieje poprzednich konserwacji. W kolejnych dwóch przede wszystkim odkrycia dokonane w trakcie prac w tym ważnym i po prostu spektakularnie malowniczym gotyckim kościele Krakowa. Taki schemat sprawdził się w kolejnych książkach, choć żaden kościół nie doczekał się aż trzech woluminów. Punktem wyjścia były zawsze aktualnie prowadzone prace badawcze i konserwatorskie. Ich rezultaty zwykle wprowadzały nowe rekonstrukcje architektury, nową atrybucję obrazów, rzeźb i złotnictwa.

³ *Studia z dziejów kościoła św. Krzyża w Krakowie*, red. Z. Kliś, Kraków 1996; *Studia z dziejów kościoła św. Krzyża w Krakowie*, t. 2, red. Z. Kliś, Kraków 1997; *Studia z dziejów kościoła św. Krzyża w Krakowie. Księga poświęcona ks. prof. Bolesławowi Przybyszewskiemu w 90-lecie urodzin*, t. 3, red. Z. Kliś, G. Lichończak-Nurek, Kraków 1999.

⁴ *Studia z dziejów kościoła św. Marka w Krakowie*, red. Z. Kliś, Kraków 2001.

⁵ *Studia z dziejów kościoła św. Mikołaja w Krakowie*, red. Z. Kliś, Kraków 2002.

⁶ *Studia z dziejów kościoła św. Floriana*, red. Z. Kliś, Kraków 2007.

⁷ *Studia z dziejów kościoła Franciszkanów w Krakowie*, red. Z. Kliś, Kraków 2006.

⁸ *Studia z dziejów kościoła św. Bartłomieja Apostoła w Niedzicy*, red. Z. Kliś, Kraków 2006.

⁹ Tom pokonferencyjny ukazał się rok później: *Studia z dziejów kościoła św. Anny w Krakowie*, red. Z. Kliś, T. Węclawowicz, Kraków 2009.

Konferencje sekcji towarzystwa organizowane były właśnie w kościołach, ponieważ ich wnętrza były najlepszą ilustracją omawianej problematyki. To dzięki ks. prof. Klisiovi rozpoznano na nowo fazy budowy kościoła św. Krzyża, nieistniejące już, wsparte na dwu filarach, gotyckie sklepienie kościoła św. Marka, romańskie i gotyckie fazy kościołów św. Mikołaja i św. Floriana. W kościele parafialnym w Niedzicy ujawniono i opisano nowo odkryte freski, przeanalizowano dekorację maswerkową. Krakowski kościół Franciszkanów nosi ślady wielu faz budowy począwszy od wieku XIII, jednakże zatartych odbudową po pożarze w wieku XIX. W rezultacie wspólnej dyskusji wiele historycznych wątpliwości udało się z powodzeniem rozwiązać.

W historii sztuki i kultury Krakowa inicjatywę kierowanej przez ks. prof. Klisia Sekcji Sztuki Sakralnej były wydarzeniami naukowymi bez precedensu. Dzięki zaproszeniu specjalistów z różnych dyscyplin źródła materialne, czyli mury kościołów, ich dekoracja oraz wyposażenie, były zawsze analizowane w zestawieniu ze źródłami pisanymi, opracowanymi niejednokrotnie po raz pierwszy lub na nowo przez historyków źródłoznawców.

Na przełomie lat 2009–2010 następcą ks. prof. Zdzisława Klisia w roli kierownika Sekcji Sztuki Sakralnej został współautor tego tekstu, prof. Tomasz Węclawowicz – architekt i historyk sztuki. Rola następcy po tak znakomitym poprzedniku nie jest łatwa. Wpisując się w utrwalone metody działania sekcji, w dniach 8 listopada 2010 roku została zorganizowana sesja naukowa dotycząca dziejów kościoła Bożego Ciała na Kazimierzu, ponieważ właśnie wtedy rozpoczęto konserwację wnętrza. Prezentowany w referatach stan badań okazał się jednak niepełny i trudno było zamknąć je w tomie monograficznym, gdyż nadal pojawiało się więcej pytań niż odpowiedzi. Dopiero wiosną 2011 roku we współpracy z krakowskim oddziałem Stowarzyszenia Historyków Sztuki zorganizowana została w kościele ponowna konferencja z opracowaniami uzupełnionymi o najnowsze wyniki badań konserwatorskich.

W tymże roku pozyskano też dla sekcji nowych członków, historyków sztuki: Mateusza Kawę OCist z klasztoru w Mogile, prof. Andrzeja Włodarka z Instytutu Sztuki PAN w Warszawie i dr. Aleša Pospišila z Instytutu Sztuki Chrześcijańskiej Wydziału Teologii Katolickiej Uniwersytetu Karola w Pradze. Ojciec Kawa współorganizuje naukowe sesje cysterskie skupiające badaczy zajmujących się sztuką i kulturą zakonu cystersów. Doktor Aleš Pospišil bierze udział w licznych konferencjach w Krakowie oraz służy swą wiedzą przy wyjazdach zagranicznych polskich konserwatorów zabytków, zajmując się bowiem również konserwacją zabytków sakralnych w Kutnej Horze.

W kolejnych latach kierownik sekcji skupiał się na działalności naukowej i popularyzatorskiej, wygłaszając następujące referaty:

- *O sztuce kształtującej tożsamość narodu* w trakcie kolokwium Polskiego Towarzystwa Teologicznego, którego problematyka została zainspirowana słowami Jana Pawła II – „Przyszłość człowieka zależy od kultury” (2011);
- *Treści średniowieczne architektury sakralnej i jej retoryczne sformułowania* w trakcie sesji cyklicznej sesji w Instytucie Historii Sztuki i Kultury Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie pt. *Sztuka i kultura duchowa zakonu cystersów* (grudzień 2011), który w skróconej wersji został wygłoszony na posiedzeniu zarządu Polskiego Towarzystwa Teologicznego 25 kwietnia 2012;
- *Tradycja ikonograficzna w sztuce chrześcijańskiej* na seminarium towarzyszącym Międzynarodowej Wystawie Budownictwa i Wyposażenia Kościołów, Sztuki Sakralnej i Dewocjonaliów SACRO EXPO w Kielcach (czerwiec 2012);
- *Architektoniczny palimpsest klasztornej zespołu w Mogile* na konferencji z cyklu *Forum Architecturae Poloniae Medievalis* w Krakowie (marzec 2013);
- *Topographia sacra romańskiego Krakowa* w panelu wprowadzającym do konferencji pt. *Kraków romański* w Muzeum Historycznym miasta Krakowa (kwiecień 2013);
- *Tropy ikonograficzne dekoracji kościoła św. Anny* na konferencji naukowej z okazji 310. rocznicy konsekracji tego kościoła (listopad 2013) oraz oddzielnie, dwukrotnie dla członków Polskiego Towarzystwa Teologicznego.

Tegoroczny jubileusz Polskiego Towarzystwa Teologicznego zbiegł się w czasie z 650. rocznicą konsekracji katedry wawelskiej. Przy współudziale Polskiego Towarzystwa Teologicznego, Wydziału Historii i Dziedzictwa Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II oraz Krakowskiego Towarzystwa Edukacyjnego wydana została monografia średniowiecznych dzieł krakowskiego kościoła katedralnego opracowana przez kierownika sekcji z *editoriale* JE kard. Stanisława Dziwisza, ks. prał. prof. Jacka Urbana kanonika kapituły katedralnej oraz badacza architektury katedry, mediewisty prof. Paula Crossleya z Courtauld Institute of Art w Londynie. Publikacja ta stała się znaczącym wkładem sekcji w oba jubileusze¹⁰.

¹⁰ T. Węclawowicz, *Królewski kościół katedralny na Wawelu. W rocznicę konsekracji 1364–2014 / Royal Cathedral Church on Wawel Hill in Krakow. Jubilee of the Consecration 1364–2014*, Kraków 2014.

ADELAJDA SIELEPIN CHR

Sekcja Teologii Życia Konsekrowanego

Początki tej sekcji były bardzo spontaniczne. Na zebraniu zarządu Polskiego Towarzystwa Teologicznego 26 lutego 2013 roku wiceprezes towarzystwa ks. dr hab. Roman Kuligowski, prof. UKSW, wyraził potrzebę utworzenia sekcji osób konsekrowanych. Miała ona wprowadzić na forum teologii mało dotąd obecną dziedzinę życia Kościoła, jaką jest życie konsekrowane. Wszyscy wyrazili poparcie i zainteresowanie tym tematem, a działania wstępne w tej sprawie powierzono dr hab. Adelajdzie Sielepin CHR. Trzeba było zacząć od utworzenia grupy inicjatywnej, która mogłaby wypracować jakiś plan działania. Kilka wstępnych spotkań z doświadczonymi osobami konsekrowanymi, wykładowcami teologii i formatorami reprezentującymi zarówno zgromadzenia żeńskie, jak i męskie powoli prowadziły do zarysowania profilu i celu działania tej sekcji. Do pierwszych doradców i współautorów nowego dzieła należą: dr Emmauela Klich OSU, s. dr Lucyna Rąpała ze Zgromadzenia Sióstr Franciszkanek Rodziny Maryi, dr Joanna Nowińska SM, dr Ignis Flis CSSJ, dr Bogna Młynarz SDCh, dr Kazimierz Wójtowicz CR, dr Andrzej Ruszała OCD, ks. dr hab. Andrzej Bruzdziński, prof. UPJPII, i dr hab. Adelajda Sielepin CHR, prof. UPJPII.

Wraz z poszerzającym się składem uczestników grupy inicjatywnej dojrzała koncepcja i misja tej sekcji. Wielokrotne spotkania odbywały się najpierw w domu Sióstr Urszulanek Unii Rzymskiej na Starowiśniej 9 w Krakowie, a następnie w Sali Instytutu Liturgicznego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie na Sławkowskiej 24/3 w Krakowie. Najistotniejszą przesłanką dla powstania sekcji stanowiła potrzeba poznawania życia

Adelajda Sielepin CHR, dr hab. prof. UPJPII, kierownik Katedry Teologii Liturgii, autorka publikacji z teologii liturgii, duchowości liturgicznej i chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych. Opiekunka i katechistka w pierwszym w Polsce Ośrodku Katechumenalnym w Krakowie (od 1989).

konsekrowanego od strony jego teologii oraz kompetentnego promowania tej formy życia w Kościele we wszystkich środowiskach. Do tej pory żadne *ratio studiorum* nie zawiera takiego przedmiotu. Uzgodniono więc, że nowa sekcja nie będzie sekcją osób konsekrowanych, co groziłoby powstaniem swoistego getta, ale będzie zrzekać osoby różnych stanów dla prowadzenia studiów teologicznych na temat konsekracji w Kościele.

Biorąc pod uwagę dotychczasowe doświadczenie i stan wiedzy na ten temat, stwierdziliśmy, że gruntowne studia prowadzące do odkrywania teologii życia konsekrowanego mogą znacznie wpłynąć na pogłębianie motywacji i formację osób konsekrowanych oraz ożywić zainteresowanie konsekracją wśród świeckich. W wyniku tego przekonania postanowiono, że nowa sekcja będzie nosiła nazwę Sekcji Teologii Życia Konsekrowanego i o zatwierdzenie takiej ubiegano się na kolejnym zebraniu zarządu Polskiego Towarzystwa Teologicznego. Dnia 25 lutego 2014 roku zarząd Polskiego Towarzystwa Teologicznego powołał nową sekcję tematyczną o nazwie Sekcja Teologii Życia Konsekrowanego. Jej kierownikiem mianowano Adelajdę Sielepin CHR. Celem tej sekcji jest głębsze poznawanie teologii życia konsekrowanego i związana z tym jego wieloraka promocja, głównie oparta na studiach, publikacjach, spotkaniach naukowych i formacyjnych oraz na organizowaniu wydarzeń o charakterze kulturalnym. Do zadań sekcji należą m.in.:

1. opracowywanie i publikowanie prac naukowych, popularnonaukowych i materiałów formacyjnych z dziedziny życia konsekrowanego,
2. rozwijanie teologii życia konsekrowanego jako samodzielnej dziedziny nauk teologicznych,
3. zjazdy i dyskusje na ten temat,
4. działania interdyscyplinarne w ramach projektów, publikacji i spotkań łączące teologię życia konsekrowanego z innymi dyscyplinami teologicznymi i humanistycznymi, takimi jak: pedagogika, historia, literatura, nauki społeczne, itp.,
5. działania prowadzące do uwzględnienia teologii życia konsekrowanego jako przedmiotu w ramach *ratio studiorum* studiów teologicznych w seminariach duchownych i w instytutach naukowych,
6. współpraca z instytutami życia konsekrowanego oraz z uczelniami kościelnymi w celu promowania i pogłębiania wiedzy o teologii życia konsekrowanego, a także formacji teologicznej związanej z konsekracją, np. szkoły formatorów, studia duchowości i formacji do życia konsekrowanego, ośrodki rekolekcyjne dla osób konsekrowanych.

7. Prelekcje w celu przybliżenia różnym środowiskom istoty życia konsekrowanego i jego form w kontekście sekularyzacji i niezrozumienia podstawowych kategorii związanych z konsekracją chrześcijańską.

Przekonani, że w gronie duchownych i konsekrowanych jest wiele osób dobrze zorientowanych w tej problematyce lub otwartych na podjęcie takich studiów, zwróciliśmy się z zaproszeniem do współpracy i w miarę możliwości do włączenia się w tę sekcję do Konferencji Wyższych Przełożonych Męskich i Żeńskich. Z radością możemy przyznać, że inicjatywa utworzenia tej sekcji jest po myśli Bożej, bo stopniowo zgłaszają się do nas nowi kandydaci także spoza Krakowa. Są to kapłani i osoby konsekrowane z Warszawy, Lublina, a nawet z dalekiego Madrytu. Aktualnie sekcja liczy już piętnastu członków.

Czas, w którym sekcja została powołana do istnienia, jest znamienny, gdyż właśnie nadchodzący rok, od adwentu 2014 do 2 lutego 2016, został ogłoszony przez Ojca Świętego Franciszka Rokiem Życia Konsekrowanego. Będzie to dodatkowym impulsem i natchnieniem dla jednoczenia się w wysiłkach na rzecz ukazywania owej „ikony” Chrystusa przemienionego (VC 14) w życiu człowieka.

W związku z inauguracją tego roku sekcja podjęła pierwszą wspólną inicjatywę, jaką jest cykl sesji studyjno-formacyjnych pod hasłem „Życie z wiary”. Ich celem będzie ukazywanie istoty i bogactwa życia konsekrowanego w optyce teologicznej, czyli od strony jego źródła, jakim jest relacja z Chrystusem i z Kościołem, oraz wynikająca z tego rola i misja w Kościele i w świecie. Zawsze, ale w dzisiejszych czasach szczególnie, odczuwamy potrzebę ponownego odkrycia natury powołania i umiejscowienia go w obiektywnym i życiodajnym gruncie. Są nimi Boży plan, rozpoznawany w Jego słowie, i liturgia – początek i środowisko powołania oraz wzrostu. W tym kontekście rozpoznajemy życie konsekrowane jako nieodzowny, komplementarny i zawsze aktualny stan w Kościele, który nadaje mu świeżość i zapewnia ukierunkowanie ku Pełni, do której wszyscy zostaliśmy stworzeni i zaproszeni.

Pierwsza edycja tego cyklu została zatytułowana *Chrzest – Przymierze – Konsekracja* i odbyła się 21 października 2014 roku w auli Archidiecezjalnego Seminarium Duchownego w Krakowie. W wystąpieniach zwrócono uwagę na podstawowe założenia życia konsekrowanego, do których zawsze należy się odwoływać przy odkrywaniu powołania, w jego dojrzwaniu i w kryzysach, które najczęściej polegają na zaćmieniu widzenia i praktycznego traktowania tego źródła, jakim jest chrzcielne przymierze

z Bogiem. Dla konkretyzacji tego zagadnienia sięgnięto po ilustracje z życia bardziej i mniej znanych świętych, by w ich osobistej relacji z Bogiem dostrzec realne funkcjonowanie owej triady: chrzest – przymierze – konsekracja. Rozpoczęty cykl ma mieć charakter studyjno-duchowy, dlatego przewidujemy zawsze jakąś formę kultu jako modlitwę za powołanych i o powołania. Będą to: Eucharystia, liturgia godzin, nabożeństwo słowa Bożego lub adoracja. Ostatnia sesja została zainaugurowana uroczystymi nieszporemami w kaplicy seminarijnej. W programie sesji, którą poprowadził dr Kazimierz Wójtowicz CR, przedstawiono następujące tematy:

- *Owoce żywej więzi z Bogiem w życiu św. Anieli Merici* – Daria Klich OSU,
- *Nierozłączne Trio, czyli żyć Bogiem w permanentnym dialogu z człowiekiem. Św. Ludwika de Marillac i św. Wincenty à Paulo* – Joanna Nowińska SM, Konrad Jaworecki CM,
- *Św. ks. Zygmunt Gorazdowski w służbie Bogu i ludziom* – Ignis Flis CSSJ,
- *O harmonii miłości, czyli o owocach życia wiarą na podstawie nauczania bł. Franciszki Siedliskiej* – Jolanta Olczyk ZSNJ,
- *Wiara źródłem inspiracji i odwagi* – Michał Giedroyc zwany błogosławionym – Adelajda Sielepin CHR,
- *Sługa Boża Matka Paula Tajber – świadek Boga bliskiego człowiekowi* – Bogna Młynarz ZDCh.

Honorowy patronat nad całym przedsięwzięciem objęły obie Konferencje Wyższych Przełożonych oraz metropolita krakowski kard. Stanisław Dziwisz.

Przedstawione treści referatów, oprócz uprzyśtępnienia mało znanych i niezwykle oryginalnych postaci świętych konsekrowanych lub zatroskanych o tę formę życia, potwierdziły, jak zasadnicze fakty chrześcijańskiego życia, określone terminami „chrzest”, „przymierze”, „konsekracja”, realizowane są przez Boga i człowieka w niepowtarzalny sposób w każdej osobie i opierają się na obustronnej ich wierności. Można było się przekonać, że te interesujące szczegóły życia świętych mają zbawczą i społeczną wartość o tyle, o ile osnute są na tej właśnie osi: chrzest – przymierze – konsekracja, i kiedy te trzy jakości są w życiu świętych świadomie przeżywane. Naszym zamierzeniem jest docieranie z tą problematyką do różnych środowisk, dlatego zakładamy, że miejsca takich spotkań mogą być różne. Traktujemy je jako spotkania otwarte naszej sekcji, w ramach których podejmujemy temat w formie referatów i zachęty do dyskusji lub omawiamy

dokument Magisterium Kościoła lub jakąś publikację dotyczącą wprost życia konsekrowanego. Wielką pomocą w upowszechnianiu tych treści będą publikacje w czasopiśmie lub w formie książkowej.

Poza działaniami wspólnymi członkowie naszej sekcji odznaczają się działalnością indywidualną w dziedzinie teologii życia konsekrowanego we własnych środowiskach, i jest to drugi wymiar obecności Polskiego Towarzystwa Teologicznego w krajobrazie Polski i Kościoła. Tym sposobem sekcja może osiągnąć szerszy zakres oddziaływania i korzystać z bogactwa kompetencji każdego członka bez wyjątku.

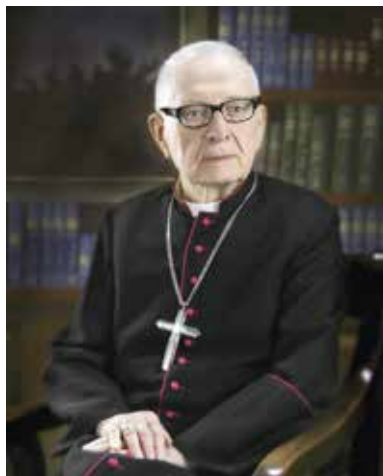
Problematyka zadań sekcji jest również konfrontowana z ogólnym programem działania Polskiego Towarzystwa Teologicznego. Po rozważeniu zaproponowanych ostatnio przez zarząd tematów uznano za bliskie naszej dziedzinie następujące obszary badań:

- znaczenie i rola duchownych w kształtowaniu kultury chrześcijańskiej;
- charyzmaty wspólnot zakonnych wobec wyzwań czasów minionych i perspektywy służby Bogu i ludziom w przyszłości;
- szkolnictwo katolickie dla „życia z wiary”;
- stowarzyszenia religijne i ich znaczenie dla kultury chrześcijańskiej;
- doniosłość sztuki sakralnej w przekazie „życia z wiary”;
- masowy ateizm i laicka mentalność jako wyzwanie dla chrześcijan jutra?;
- szanse ekumenizmu; globalizacja.

Aktualny stan Sekcji Teologii Życia Konsekrowanego, inicjatywy i perspektywy nowych członków, przychodzących z różnych stron i reprezentujących różne dziedziny teologii, pozwala mieć nadzieję, że zaczynając od naszych osobistych studiów i formowania siebie samych, będziemy powoli budować zarys tej nie dość jeszcze w Polsce znanej dyscypliny, jaką jest teologia życia konsekrowanego.

Wspomnienia

Ks. Adam Kubiś, ur. 1928, prof. dr hab., dr h. c., rektor Papieskiej Akademii Teologicznej w latach 1992–1998.

KS. ADAM KUBIŚ

Słowo

po otrzymaniu medalu *Bene Merenti*
Polskiego Towarzystwa Teologicznego
(Kraków, 26 lutego 2013)

Księża Biskupi, *Confratres*,
Szanowni Państwo, Panie i Panowie!

Medal *Bene Merenti*, przyznawany przez Polskie Towarzystwo Teologiczne, stanowi bardzo dobry pomysł najstarszego z towarzystw teologicznych. Jest w moim głębokim przekonaniu wyrazem wdzięczności za dzieło, które polska myśl teologiczna zawdzięcza towarzystwu. Osobiście czuję się bardzo zaszczycony otrzymaniem tego medalu.

W krótkim słowie wdzięczności, które wygłaszam, nie mogę przedstawić nawet skrótowego szkicu działalności Polskiego Towarzystwa Teologicznego. Fakt, że po drugiej wojnie światowej ocalało ono w Krakowie, jest niewątpliwie znakiem szczególnej Opatrzności Bożej nad naszym środowiskiem naukowym.

Polskie Towarzystwo Teologiczne organizowało Kongresy Teologów Polskich po II wojnie światowej, może dwa, z których jeden w 1948 roku w Krakowie na Uniwersytecie Jagiellońskim w związku z jubileuszem 550 lat istnienia Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego. Organizowanie Kongresów Teologów Polskich w 1958 roku przejęła Konferencja Episkopatu Polski ze względu na rozwiązanie ogólnopolskiej struktury Polskiego Towarzystwa Teologicznego. A sekcja krakowska Polskiego Towarzystwa Teologicznego zwołała taki kongres w 1957 roku, po odwilży gomułkowskiej. Miał się odbyć w Krakowie. Głównym organizatorem był ks. prof. Kazimierz Klósak. Jednak w przeddzień otwarcia Kongresu przyszło jego odwołanie. Miałem jednak zaszczyt być sekretarzem i wydać drukiem materiały z czterech Kongresów Teologów Polskich,

a mianowicie w Lublinie (1971), w Krakowie (PWT 1976), i znowu w Lublinie (1983 i 1989). Kongresy w Lublinie organizował Katolicki Uniwersytet Lubelski pod auspicjami Komisji Episkopatu ds. Nauki Katolickiej.

W moim wspomnieniu ograniczę się jeszcze do kilku słów o czasopiśmie „*Analecta Cracoviensia*”, z którymi Stolica Mądrości pozwoliła mi pracować przez 24 lata. Po likwidacji Wydziału Teologicznego na Uniwersytecie Jagiellońskim (1954) prawną i faktyczną możliwość wydawnictw naukowych – zresztą w bardzo ograniczonym zakresie – miały tylko Katolicki Uniwersytet Lubelski i Akademia Teologii Katolickiej w Warszawie. Kraków jako kościelne środowisko naukowe w opinii publicznej po prostu nie istniał. Kardynał Karol Wojtyła, otrzymawszy pozwolenie w 1969 roku na jednorazowe wydanie rocznika „*Analecta Cracoviensia*”, miał problem, w jakiej instytucji go wydać. Nie uznawany cywilnie Papieski Wydział Teologiczny nie mógł się podjąć tego przedsięwzięcia. Uczyniło to Polskie Towarzystwo Teologiczne, kontynuując regularne wydawanie rocznika „*Analecta Cracoviensia*”.

Dzięki temu Papieski Wydział Teologiczny w Krakowie zaistniał jako środowisko naukowe wśród instytucji akademickich w Polsce. A że było to poważne zaistnienie, świadczy między innymi trzecie wydanie *Lexikon für Theologie und Kirche* (1993–2001), jednej z najlepszych encyklopedii teologicznych nie tylko w Niemczech, ale i w Kościele powszechnym, która zawiera odrębny wolumen ze skrótami czasopism, serii tekstów źródłowych i podręczników. Z polskich czasopism filozoficzno-teologicznych zasłużyły na skrót jedynie „*Analecta Cracoviensia*” (ACra). Myślę, że fakt ten mówi sam za siebie i nie wymaga dalszych komentarzy.

Pragnę bardzo serdecznie podziękować zarządowi Polskiego Towarzystwa Teologicznego za przyznanie mi medalu *Bene Merenti* towarzystwa. Imiennie pozwolę sobie wymienić jedynie ks. prof. Kazimierza Panusia, prezesa, i ks. prał. Kazimierza Moskałę, sekretarza.

Wszystkich obejmuję moimi wyrazami wdzięczności.

KS. TOMASZ JELONEK

Wspomnienia

Ks. Tomasz Jelonek, ur. 1937, prof. zw. dr hab., biblista, przewodniczący Komisji Rewizyjnej w Zarządzie Polskiego Towarzystwa Teologicznego.

O istotę czasu i przemijania pytali filozofowie, a każdy człowiek – nieświadomy często tych problemów filozoficznych – odczuwa swoje zakorzenienie w mijającym czasie, a w pewnych okolicznościach stara się wydobyć ze swojej pamięci fakty z przeszłości, które się w niej zachowały zgodnie z intrygującym, a nie rozpoznanym do końca procesem pamiętania i zapomnienia.

Ponieważ okrążyła rocznica powstania Polskiego Towarzystwa Teologicznego jest taką szczególną okolicznością dopingującą do wygrzebywania z pamięci osobistych związków z daną organizacją, pragnę dorzucić do odtwarzanych dziejów towarzystwa kilka szczegółów, które zachowały się w mojej pamięci, choć właśnie takie poszukiwanie przekonuje o wyjątkowo wyrywkowym utrwalaniu się czegośkolwiek w pamięci, której brakuje pomocy ze strony odpowiedniego zapisu.

Moje pierwsze spotkanie z działającym w Krakowie towarzystwem miało miejsce pod koniec lat 50. ubiegłego stulecia. W tym czasie studiowałem teologię w Seminarium Duchownym Ojców Kapucynów i kilkakrotnie brałem udział w zebraniach naukowych, jakie towarzystwo organizowało w budynku przy ulicy św. Marka 10. Zarząd Seminarium otrzymywał drukowane na maszynie zawiadomienia o tych zebraniach, których głównym celem był udział w odczycie, wygłaszanym przez przebywających wówczas w Krakowie księży profesorów i ludzi nauki. Rektor seminarium, o. Alojzy Wojnar, o tych zebraniach informował kleryków, których uważał za zainteresowanych odpowiednią tematyką, i w ten sposób miałem okazję brać udział w zebraniach i dowiadywać się o problemach,

które w tamtym czasie dotyczyły przede wszystkim walki światopoglądowej z narzucanym „jedynie naukowym poznaniem świata” preferowanym przez marksizm. Niestety konkretnych tematów, jakie były poruszane, a także prelegentów już nie pamiętam i nie posiadam po wielu latach żadnych notatek z tamtych pierwszych spotkań w ramach towarzystwa, o którym wtedy nie mogłem myśleć, że w przyszłości będę z nim miał tak różnorodne powiązania.

Kolejne z nich wiązały się z pewnymi trudnościami i nastąpiły po przeszło dziesięciu latach od opisanych powyżej. W ciągu tego czasu najpierw przerwałem studia teologiczne, wystąpiłem z zakonu, ukończyłem studia matematyczne na Uniwersytecie Jagiellońskim i na nim podjąłem pracę naukowo-dydaktyczną. W czasie jej wykonywania mogłem ukończyć podstawowe studia teologiczne na Papieskim Wydziale Teologicznym w Krakowie, zdobywając w roku 1971 tytuł licencjata teologii, podejmując pracę na tymże wydziale w roku 1972 i osiągając laury doktorskie w roku 1974. W tym jednak czasie, mając ukończone studia teologiczne, nie mogłem być członkiem Polskiego Towarzystwa Teologicznego, gdyż jego statut zatwierdzony przez władze państwowe zawierał sformułowanie mówiące, że członkiem towarzystwa może być jedynie ksiądz katolicki, a ja byłem teologiem świeckim. Brałem jednak udział w zebraniach naukowych, gdyż rozwiązaniem było tak zwane członkostwo wspomagające, w którym uczestniczyli świeccy panowie, oddani sprawie Kościoła, i swymi składkami wspierający towarzystwo finansowo.

Warto zaznaczyć, że zmiana sformułowania statutu nie była możliwa, gdyż każde poddanie go do rewizji mogło skończyć się nieprzyjęciem nowego statutu i tym samym utratą państwowego bytu towarzystwa, który przede wszystkim umożliwiał prowadzenie wydawnictwa, w którym dzięki ks. prof. Stanisławowi Grzybkowi Wydział Teologiczny w Krakowie mógł drukować swoje prace naukowe. Przy notorycznym skreślaniu przez cenzurę nazwy uczelni towarzystwo firmowało wszystkie publikacje, które wiązały się z działalnością naszego wydziału.

Mój problem z członkostwem w towarzystwie rozwiązał się automatycznie, gdy kard. Karol Wojtyła udzielił mi święceń kapłańskich w roku 1976.

W tym czasie towarzystwo organizowało comiesięczne adoracje kapłańskie w Domu Arcybiskupów Krakowskich, po których wygłaszano referaty naukowe. Z serii tych wykładów zapadło mi w pamięć szczególnie wystąpienie ks. prof. Ignacego Różyckiego na temat *Dzienniczka*

s. Faustyny. Panowało przekonanie, że ksiądz profesor do sprawy objawień s. Faustyny odnosi się krytycznie i tej naukowej krytyki spodziewaliśmy się z związku z referatem. Osobiście było dla mnie szokiem, który pamiętam do dziś, gdy wypowiedzi tak wielkiego Autorytetu nie tylko nie zawierały żadnej krytyki, ale były prawdziwą apoteozą, podbudowaną rzetelną wiedzą teologiczną, treści objawień Miłosierdzia Bożego.

W towarzystwie pełniłem różne funkcje. Przez kilka lat byłem sekretarzem zarządu. Z tego czasu utkwiło mi w pamięci coroczne nawiedzanie wraz z prezesem, a był nim ks. doc. Jerzy Chmiel, urzędu przy Placu Wszystkich Świętych, w którym jako organizacja państwowo zarejestrowana składaliśmy sprawozdanie z rocznej działalności. Mam wrażenie, że byliśmy traktowani jako jakiś nieważny, ale również nieszkodliwy element. Składaliśmy pismo i wychodziliśmy.

Jako organizacja tego typu formalnie podlegaliśmy zakazowi wszelkiej działalności w początkowej fazie stanu wojennego, choć przy kolejnym składaniu sprawozdania nie umiano nam odpowiedzieć, czy jako stowarzyszenie kościelne rzeczywiście nie możemy działać. Zatem oficjalnie działalność na jakiś czas zawiesiliśmy, ale faktycznie była kontynuowana. Sposób takiego postępowania był następujący: organizowaliśmy posiedzenia naukowe, które odbywały się w czasie zaostrzonego stanu wojennego w gmachu Seminarium Duchownego przy ulicy Podzamcze 8. Zawiadomienia o tym odczucie były rozprawdane bez żadnej adnotacji, że jest to działalność towarzystwa, jako organizator występował Wydział Teologiczny, który nie podlegał zakazom państwowym, bo oficjalnie go w ogóle nie było, a ogłoszenia sygnowane były przez dziekana wydziału, ks. prof. Mariana Jaworskiego.

Przez rok w roku kalendarzowym 1990 byłem prezesem zarządu, na ostatnim zebraniu tej kadencji postanowiono przesłać projekt nowego statutu do Konferencji Episkopatu Polski. W odpowiedzi otrzymaliśmy pismo od prymasa Polski kard. Józefa Glempa stwierdzające, że sprawa zostanie rozważona na Konferencji Episkopatu Polski w końcu lutego 1991 roku. W tym czasie urzędował już kolejny zarząd, ale sprawa przez moich następców została doprowadzona do końca. Był to początek starań o nowy kościelny status towarzystwa, dzięki któremu pod opieką Kościoła rozwija się ono do dzisiaj.

Przez wiele lat prowadziłem Sekcję Biblijną towarzystwa, która wówczas skupiała przede wszystkim wykładowców przedmiotów biblijnych w seminariach duchownych, które współpracowały z Wydziałem

Teologicznym Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. Sprawowana równocześnie przeze mnie funkcja prodziekana tegoż wydziału bardzo ułatwiała kontakt z członkami sekcji, którzy zbierali się zarówno na spotkaniach w Krakowie, jak co roku na jednym spotkaniu w którymś seminarium, którego wykładowcy byli członkami sekcji. Spotkania krakowskie poświęcaliśmy przede wszystkim omówieniu sposobu i zakresu wykładania poszczególnych przedmiotów biblijnych, natomiast spotkania pozakrakowskie miały charakter wspólnototwórczy, czemu służyły wspólna Eucharystia, wycieczka i swobodna, zwłaszcza wieczorna, długa rozmowa towarzyska bez ustalonego z góry tematu, a więc obejmująca aktualne problemy, z którymi uczestnicy się spotykali. Uczestnicy ci do dziś pochlebnie wspominają te formy działalności.

Od wielu lat pełnię funkcję przewodniczącego Komisji Rewizyjnej, której skład już kilka razy się zmienił. Głównym zadaniem Komisji jest kontrola przed walnym zebraniem dokumentacji towarzystwa, która jest coraz bardziej obszerna. Dążymy do tego, aby była ona sporządzana w takiej formie, żeby w przyszłości mogła stanowić zasoby archiwum towarzystwa, które mogłoby stanowić podstawę do opracowania historii i działania towarzystwa przez przyszłych historyków. Byłoby to dzieło bardzo pożądane.

Moja pamięć więcej mi już nie podsuwa, gdyż o sprawach, które znajdują się w sprawozdaniach zarządu, oddziałów i sekcji, nie ma potrzeby pisać w tym miejscu. Chciałem podzielić się pewnymi wspomnieniami, a o całości trzeba by opracować obszerne dzieło, co – jak mam nadzieję – kiedyś zostanie przez kogoś dokonane.

Laudacje

KS. FRANCISZEK ŚLUSARCZYK

Płomień miłosierdzia

Laudacja z okazji wręczenia medalu Bene Merenti
Polskiego Towarzystwa Teologicznego
Księdzu Infułatowi Janowi Zajęcowi
(Kraków, 17 lutego 2004)

Ks. Franciszek Ślusarczyk, ur. 1958, doktor teologii, rektor sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Krakowie-Łagiewnikach.

Przed dwoma miesiącami w ogólnopolskim programie telewizyjnym z serii *Otwarte drzwi* ukazana została wymowna scena: Jan Paweł II w swej prywatnej kaplicy na Watykanie zapala od wiecznej lampki Ogień Miłosierdzia i przekazuje go kustoszowi sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Łagiewnikach. Ten płonący znak wiary i miłości podejmuje ks. infułat Jan Zajęc, by od tej pory żywy płomień nadziei mógł płonąć nie tylko w kaplicy wieczystej adoracji, lecz zapalał serca pielgrzymów całego świata do czynnego miłosierdzia. W centrum tej sceny nie jest Ksiądz Infułat i nie jest nawet papież, lecz Ogień Miłosierdzia, o którym Ojciec Święty Jan Paweł II powiedział: „Trzeba tę iskrę Bożej łaski rozniecać. Trzeba przekazywać światu ogień miłosierdzia. W miłosierdziu Boga świat znajdzie pokój, a człowiek szczęście!”. Myślę, że w tym watykańskim spotkaniu skupia się jak w soczewce to wszystko, co było i jest treścią życia i kapłańskiej posługi dzisiejszego Laureata – ks. infułata Jana Zajęca.

Do tego zadania Boża Opatrzność przygotowywała Księdza Jana bardzo intensywnie już od święceń kapłańskich, które otrzymał z rąk ówczesnego biskupa Karola Wojtyły w 1963 roku – w wigilię urodzin św. Jana Chrzciciela – odważnego Proroka znad Jordanu. Właśnie od swego patrona przejął jako motto prymicyjne te słowa, które mu towarzyszą od ponad 40 lat: „On ma wzrastać, a ja się umniejszać”. Jego placówki duszpasterskie to: Międzybrodzie Żywieckie, Chełmek, Wadowice i powrót na kolejne 6 lat do seminarium, by podjąć posługę ojca duchownego. Dalsza praca w terenie to: Nowa Huta–Bieńczyce, parafia św. Szczepana i znów powrót w mury seminarium na następne 9 lat – już jako rektor

tej szczególnej wspólnoty Kościoła, którą określa się mianem *pupilla oculi!* – „żrenica oka” – nie tylko biskupa, ale i całej archidiecezji.

To poprzez seminaryjną posługę Ksiądz Infułat wpisał się w żywą historię setek nowych kapłanów, którzy w murach tego seminarium – u stóp katedry wawelskiej – rozpoznawali swoje powołanie i kształtowali umysł, wolę i serce, by oddać je na wyłączną służbę Bogu i ludziom. Pod jego troskliwym okiem przygotowywali się do kapłaństwa i poznawali tajniki teologii. Dziś zastępy kapłanów, a wśród nich wielu wybitnych teologów i duszpasterzy, mówią z wdzięcznością: „to mój Rektor; to mój ojciec duchowny”. I chociaż sam nie wszedł na drogę ściśle naukowych poszukiwań, to poprzez swoich wychowanków wciąż wpisuje się w dzieje współczesnej teologii, a zarazem w trud duszpasterstwa.

Ten ponadczasowy trud przełożenia języka teologii na działania duszpasterskie w posłudze Księdza Infułata trwa nadal. Od 11 lat kieruje on Wydziałem Koordynacji Duszpasterstwa Kurii Krakowskiej; jest kanonikiem Kapituły Metropolitalnej na Wawelu, wikariuszem biskupim, członkiem Rady Konsultorów, Rady Kapłańskiej i Duszpasterskiej, ojcem duchownym Studium Formacji Stałej Kapłanów Archidiecezji Krakowskiej,

a od 2 lat pełni równocześnie funkcję Kustosza Świątowego Sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Łagiewnikach. Poprzez tak liczne godności oraz pełnione funkcje Opatrzność Boża wpisała Księdza Infulata w niezwykły pontyfikat Jana Pawła II oraz tak bardzo bliską współpracę z obecnym metropolitą kard. Franciszkiem Macharskim.

Jednakże pod adresem dostojnego Księdza Infulata Jana mają niektórzy również wiele zastrzeżeń i pretensji:

- że zbyt pokorny,
- że mimo upływu lat wciąż wygląda młodziej od wielu swoich wychowanków,
- że nie pokusił się o habilitację,
- że mimo tak wielu godności wciąż tryska humorem,
- że do tej pory nie przyjął sakry, a infulę nosi tylko od wielkich dzwonów...

Ale mimo tytułu „tak poważnych zastrzeżeń” tym bardziej jesteśmy wdzięczni Księdzu Infulatowi za to, że wyraził gotowość, a nawet radość z przyjęcia medalu Zasłużony dla Polskiego Towarzystwa Teologicznego. Pragniemy więc gorąco życzyć, by jego pogoda ducha i tak charakterystyczna otwartość serca pomagały mu nadal „rozniecać ogień miłosierdzia i przekazywać go całemu światu”, bo – jak mówi Ojciec Święty – jedynie „w Miłosierdziu Boga świat znajdzie pokój, a człowiek szczęście!”.

KS. JANUSZ MASTALSKI

Laudacja

z okazji wręczenia medalu Bene Merenti
Polskiego Towarzystwa Teologicznego
prof. dr. hab. Franciszkowi Adamskiemu
(Kraków, 26 lutego 2013)

„Interrogare sapienter est docere” („mądrze pytać to znaczy uczyć”). Tę łacińską sentencję można w sposób jednoznaczny przypisać twórczości i działalności prof. dr. hab. Franciszka Adamskiego, który całe życie pyta, aby odpowiadać, a przez to kształcić oraz wychowywać siebie i innych.

Nie ma wątpliwości, iż przyznawany dziś medal *Bene Merenti* Polskiego Towarzystwa Teologicznego jednemu z najwybitniejszych żyjących socjologów polskich jest dowodem na ogromne uznanie, jakim cieszy się Profesor w środowisku teologicznym, a także ogólnokościelnym. Jego historia życia jest tak bogata w wydarzenia, że można by nią obdarzyć wiele osób. Jedno jest jednak pewne – mamy do czynienia z człowiekiem, naukowcem i katolikiem, którego należy podziwiać, naśladować, a przede wszystkim odkrywać bogactwo jego człowieczeństwa i twórczości.

Nie jest łatwo na paru stronach owo bogactwo opisać. Niech mi zatem będzie wolno wydobyć tylko cztery rysy charakterologiczne Profesora, które można odnaleźć w jego postawach, działalności i publikacjach.

W pierwszej kolejności to *homo fortis* (człowiek dzielny). Lata, w których prof. Adamski podnosił swoje kompetencje i zdobywał tytuły naukowe, były niezwykle trudne. Nie wszyscy wiedzą, iż był on przez władze marginalizowany i stygmatyzowany. Nie chciano dopuścić do głosu socjologa, który popularyzował katolicką naukę społeczną i był jej wierny na co dzień. Przez lata musiał się zmagać z niechęcią ówczesnych władz. A był i taki czas, kiedy Profesor został zatrudniony jako starszy wykładowca. Wykazał się jednak wtedy ogromną konsekwencją i hartem ducha. Jak sam mówi w wielu wywiadach, był mocny, bowiem w swoim

Ks. Janusz Mastalski, ur. 1964, prof. dr hab., pedagog, prorektor Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.

życiu postawił na prawdę. Do dziś zresztą jej służy jako socjolog kultury, religii i rodziny.

Ta odwaga w głoszeniu poglądów jest związana z inną cechą Profesora. Nie można zaprzeczyć opinii, że prof. Adamski to także *homo fidelis* (człowiek wierny). Otrzymał on staranne wychowanie katolickie i patriotyczne, a także moralne, bowiem rodzinny dom pielęgnował tradycje narodowe i religijne. Urodzony 18 sierpnia 1930 roku w Babicy, od najmłodszych lat rozumiał, że życie trzeba budować na wartościach. Był im wierny przez cały czas zarówno studiów, „pielgrzymowania” do różnych środowisk naukowych, jak i teraz na emeryturze. Jego wierność to dewiza związana z walką o wartości za wszelką cenę. W jednym z wywiadów powiedział, że najważniejsze z nich to „wolność, życie wieczne, transcendentja, człowiek jako osoba. Jeśli są one podważane, atakowane, wtedy znika pole dowolności i trzeba ich bronić”. Tak czyni Profesor do dzisiaj, sprzeciwiając się relatywizmowi, gdyż – jak sam mówi – „granice kompromisu wyznacza prawda”.

O Profesorze można także powiedzieć, iż jest on *homo creator* (twórca). Działalność naukowo-badawczą prowadził w zakresie społecznego nauczania Kościoła, rodziny oraz wychowania i kultury, zwłaszcza w aspekcie jej odniesienia do religii. Jest autorem ponad 110 prac naukowych. Profesor stworzył także program badawczy „Katolicki model rodziny a współczesna polska rodzina”. Był również członkiem Komisji Episkopatu ds. Środków Społecznego Przekazu oraz ds. Kultury, a także ekspertem Komisji Episkopatu ds. Duszpasterstwa Rodzin. Jest laureatem nagrody im. Sługi Bożego Jerzego Ciesielskiego przyznawanej przez Fundację „Źródło” za szczególne zasługi w działalności na rzecz umacniania rodziny. Obecnie czynnie angażuje się w pracę Sekcji Socjologiczno-Pastoralnej.

W swej działalności zarówno naukowej, dydaktycznej, jak i organizacyjnej Profesor dał się poznać jako twórca z głęboko humanistycznymi horyzontami. Jego zaangażowanie w ratowanie tradycyjnej polskiej rodziny jest nie do przecenienia. A przecież wybitny twórca to ktoś, kto potrafi stworzyć ponadczasowe dzieło. Prof. Adamski już przeszedł do historii jako kreator w obszarze socjologii kultury, rodziny oraz religii.

I wreszcie należy dostrzec, iż Profesor jest także *homo artifex* (artysta). We wszystkich swoich wypowiedziach, a także publikacjach widać jego niezwykłą biegłość, a wręcz mistrzowski kunszt naukowca, który poświęcił całe swoje życie, aby pytając, odpowiadać – w celu szukania prawdy. Nieraz jego wypowiedzi były ostre i bezkompromisowe. To przecież

Profesor powiedział, że „kiedy w środowisku uczonych, ale też duchownych, rozpleni się pycha, to skutki stają się bolesne”.

Prawdziwy mistrz musi być pokorny, jeśli pragnie być dla innych drogowskazem i przewodnikiem. Prof. Franciszek Adamski takim mistrzem jest dla wielu pokoleń. Cała rzesza socjologów, psychologów, pedagogów i teologów wychowała się na mądrym słowie Profesora. Co więcej, jego głos (nawet wtedy, gdy był niewygodny) był zawsze słyszalny i brany pod uwagę.

Podsumowując, medal Polskiego Towarzystwa Teologicznego odbiera dziś osoba, która będąc wybitnym naukowcem, jest jednocześnie człowiekiem Kościoła, któremu poświęciła całe swoje życie osobiste, rodzinne oraz naukowe. Profesor Franciszek Adamski swoim autorytetem wspiera także działalność Polskiego Towarzystwa Teologicznego. Zawsze dyspozycyjny, pełen życzliwości i wręcz ujmującej szczerości służy radą, wskazuje drogi rozwiązania. Jest więc ogromnym zaszczytem uczestniczyć w tej podniosłej uroczystości, w której tak zasłużona osoba dla Kościoła i środowisk teologicznych odbiera nagrodę.

Goethe napisał kiedyś: „Nauczyciel, który potrafi wzbudzić wyższe uczucia dla jednego choćby dobrego czynu, jednego dobrego wiersza – osiąga więcej aniżeli ten, który zapełnia naszą pamięć nieskończonymi rzędami przedmiotów naturalnych, sklasyfikowanych pod względem nazwy i kształtu”. Profesor Franciszek Adamski jest takim właśnie nauczycielem, który pociąga, fascynuje, a jednocześnie nie ubezwłasnowolnia, ale motywuje do szukania prawdy.

Ad multos annos, Profesorze!

KS. TADEUSZ PANUŚ

„Pojawił się człowiek posłany przez Boga. Jan mu było na imię”

Laudacja z okazji wręczenia medalu *Bene Merenti*
Polskiego Towarzystwa Teologicznego
Biskupowi Doktorowi Janowi Szkodoniowi
(Kraków, 25 lutego 2014)

Ks. Tadeusz Panuś, ur. 1960, prof. dr hab., katechetyk, pracownik Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, proboszcz parafii św. Anny w Krakowie.

W *Liber baptisatorum* parafii pod wezwaniem świętej Anny w Chyżnem na stronie 18 pod numerem 17 znajdujemy zapewne pierwszą piśmem udokumentowaną adnotację o bohaterze tej uroczystej chwili, JE Biskupie Doktorze Janie Szkodoni, który jako syn Jana i Joanny z domu Tysończyk przyszedł na świat 19 grudnia, a 7 dni później, 26 grudnia 1946 roku, został przez sakrament chrztu włączony w społeczność Kościoła. Pierwszego i najważniejszego sakramentu udzielił mu proboszcz miejsca – Bronisław Brniak, karmelita. W księdze tej jest odnotowane, iż „confirmatus est” oraz „vi rescripti Curiae Metropolitanae Cracoviensis, de die 2 Ianuarii 1970, Joannes Szkołoń suscepit sacrum ordinem subdiaconatus”. Znamienne, iż brak jest adnotacji o innych święceniach.

Eminencjo,
Ekscelencjo,
Magnificencjo,
Dostojni Goście,
Optimi Auditores,

a nade wszystko Czcigodny Księżu Laureacie!

Niech mi będzie wolno zaprosić do wysłuchania laudacji, której zaszczyt wygłoszenia z woli Biskupa Jana Szkołonia został mi dany.

1. Biogram Laureata

Biogram Dostojnego Laureata można rozpocząć, przytaczając ewangeliczne słowa „Pojawił się człowiek posłany przez Boga. Jan mu było na imię” (J 1, 6–8.19–28). Przeszedł on na świat i wraz z rodzeństwem – Marią i Karolem – spędził szczęśliwe dzieciństwo w domu w tle Babiej Góry.

W 1953 roku w rodzinnym Chyżnem rozpoczął swoją szkolną edukację. Mimo iż w szkole otrzymał landrynki od dziadka Stalina, nie zachwyił się ideami, które za nimi stały – wspomina Dostojny Laureat. Kolejny krok na tej drodze szkolnej edukacji to przekroczenie progu Liceum Ogólnokształcącego w Jabłonce. Po zdaniu matury w 1964 roku, idąc za głosem powołania, rozpoczął studia filozoficzno-teologiczne jako alumn Wyższego Seminarium Duchownego Archidiecezji Krakowskiej. Wobec tajemnicy

powołania kapłańskiego godzi się w tym miejscu przywołać słowa Jana Pawła II: „Każde powołanie jest wielką tajemnicą, jest darem, który nie-skończenie przerasta człowieka. Każdy z nas, kapłanów, doświadcza tego bardzo wyraźnie w całym swoim życiu”¹.

22 marca 1970 roku w Jabłonce diakon Jan Szkodoni został wyświęcony na kapłana przez kard. Karola Wojtyłę. Po święceniach pracował przez 3 lata jako wikariusz: 2 lata w Makowie Podhalańskim, następnie przez rok w Borku Fałęckim. Kolejnym etapem w życiu Laureata były studia w Instytucie Pastoralnym Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, w którym w roku 1977 obronił rozprawę doktorską pt. *Nierozzerwalność małżeństwa jako problem pastoralny Kościoła w Polsce w latach 1945–1975*, napisaną pod kierunkiem ks. prof. Piotra Poręby. Po powrocie z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego otrzymał stypendium naukowe do Wiednia i Louvain, jednakowoż z nich nie skorzystał. Usłyszał słowa kard. Karola Wojtyły: „Potrzebny jest sekretarz Synodu, może by Ksiądz nim został”. I w ten oto sposób nasz Laureat podjął się zadania sekretarza Synodu, przy okazji pomagając ks. Janowi Bielańskiemu w duszpasterstwie w „Piekarni” na Bronowicach. O tym, jak bardzo ważna była dla Jana Pawła II idea Synodu i jak bardzo łączył ją z naszym Dostojnym Laureatem, świadczą słowa, które Ojciec Święty wypowiedział do Niego następnego dnia po inauguracji pontyfikatu (23 października 1978): „Jasiu, pilnuj Synodu”. Wierność idei synodu sprawiła, że JE Biskup stworzył w 1992 roku dwuletnie Studium Apostolstwa Świeckich, istniejące do dzisiaj w siedmiu ośrodkach. Studium Apostolstwa Świeckich to synod w praktyce, to nie tylko formacja intelektualna, ale także duchowa świeckich, to poważna katecheza dorosłych, w którą włącza się nasz Laureat, także sam prowadząc rekolekcje w Księżówce.

W 1979 roku została naszemu Laureatowi powierzona funkcja ojca duchownego w Wyższym Seminarium Duchownym Archidiecezji Krakowskiej. Po 10 latach wykonywania tej posługi Ojciec Święty mianował go biskupem tytularnym Turrishlandy (obecnie w Tunezji)². Warto dodać, że wcześniej biskupem tytularnym tego miejsca w latach 1962–1988 był Jan Pietraszko.

¹ Jan Paweł II, *Dar i tajemnica*, Kraków 1996, s. 7.

² Turrishlanda – łac. *Turreblandensis* – stolica historycznej diecezji w Cesarstwie rzymskim w prowincji Byzacena.

Konsekracja Biskupa Jana Szkodonia miała miejsce 4 czerwca 1988 roku w katedrze wawelskiej. Warto zwrócić uwagę na herb Biskupa Laureata. Są w nim 3 chleby: jeden to chleb zwykły, potrzebny do codziennego życia, drugi nawiązuje do świętego Brata Alberta, a trzeci eucharystyczny. Ten herb to wyznanie, iż nasz Laureat w sobie uosabiać pragnie te dwa kierunki, służby Bogu i człowiekowi, w wrażliwości na to, co święte, i co ludzkie, wierności Bogu i człowiekowi. Za motto swojej biskupiej posługi nasz Laureat obrał sobie zdanie „Dominus ipse faciet”. To też wyznanie, iż Bóg działa, sam, osobiście. I tak oto przez 26 lat polem jego duszpasterskiej troski jest Kościół krakowski, w którym pełni posługę słowa i sakramentów. Do tej posługi dodać należy działalność na płaszczyźnie ogólnopolskiej – członka Komisji ds. Rodzin i kapłańskiej – członka Konferencji Episkopatu Polski.

Czcigodny Księżu Laureacie,

Optimi Auditores,

niech mi będzie wolno zatem zatrzymać się na trzech wymiarach życia naszego Dostojnego Laureata, a mianowicie: posłudze słowa, posłudze pióra, posłudze pędzla.

2. „Pojawił się człowiek posłany przez Boga. Jan mu było na imię” – posługa słowa Bożego

Posługa słowa Bożego Biskupa Jana jest niezwykle bogata. Głosi je podczas wizytacji, bierzmowań i wielu okolicznościowych wydarzeń. Samych wizytacji – rocznie ok. 30 – było w ciągu 26 lat jego pasterzowania ponad 800. Dopełnieniem tego obrazu niech będzie wymienienie setek głoszonych homilii, konferencji i rekolekcji dla różnych odbiorców: masowych – jak te głoszone na Rynku krakowskim w czasie procesji Bożego Ciała; specjalistycznych – do środowisk akademickich, lekarzy, prawników, kapłanów, sióstr zakonnych, instytucji świeckich i alumnów, przygotowywanych zawsze z niezwykłą starannością i każdorazowo mocno przeżywanych. Posługa słowa tylko w tych 26 latach to ponad 10 tysięcy wystąpień – rokrocznie około 400 kazań... W swoich Biskupiejskich refleksjach popularyzuje teologię małżeństwa, rodziny, kapłaństwa, życia duchowego. Nasz Laureat działa nie tylko w świątyniach, ale od lat jest obecny na falach Radia „Aleks” i to nie tylko na Podhalu, ale i w USA. Mam tu na

myśli *Słowo na niedzielę* – realizowane przez Niego od 17 lat komentarze do czytań niedzielnych.

Z perspektywy mówiącego te słowa w obliczu 26. rocznicy śmierci sługi Bożego bp. Jana Pietraszki, nie sposób nie wspomnieć o takim fakcie: wielu krakowian zatroskanych o głębsze życie religijne, gromadzących się wokół bp. Pietraszki, gdy go zabrakło, zaczęło się gromadzić wokół jego następcy na stolicy biskupiej. Chodzi mi tu o spotkania formacyjne profesorów Akademii Górniczo Hutniczej – wspólne medytowanie słowa Bożego. Interesujące, ale nasz Laureat jest nie tylko następcą na stolicy biskupiej bp. Jana Pietraszki, ale też opiekunem grupy profesorów, którzy najpierw z bp. Pietraszką, a teraz z bp. Szkodoniem zgłębiają naukę Kościoła.

W tej posłudze słowa na wyeksponowanie zasługuje – troska o katechetów – *amicus catechesae*. Na ten tytuł zasługuje nasz Laureat także z innego powodu. Jednym z wielkich wydarzeń w najnowszej historii Kościoła w Polsce był powrót katechezy do szkoły po 30 latach przerwy. Gdy 1 września 1990 roku polski „siewca ziarna słowa Bożego wyszedł siał” (por. Mk 4,3) i zgodnie z prawem przekroczył próg szkoły, dokonało się to za pasterzowania bp. Jana Szkodonia. Dzięki staraniom jego i bp. Kazimierza Nycza katecheza w dobrym stylu wróciła do szkoły.

Mówiący te słowa czuje wewnętrzną potrzebę wyrażenia wdzięczności wobec Dostojnego Laureata, wypowiedzenia wdzięczności za wielkie wsparcie, jakie otrzymywał od Eksceleńcji w realizacji formacji katechetów archidiecezji krakowskiej. To wsparcie wyrażało się w uczestnictwie przez 19 lat w maratonie sześciu spotkań podczas Sierpniowych Dni Katechetycznych, w konferencjach głoszonych w czasie rekolekcji w zakopiańskiej Księżówce. Biskup znajdował czas w swym kalendarzu, aby spotkać się katechetami. Zdarzało się, że wyruszał z Krakowa o godzinie 5.00 rano, aby dotrzeć do Księżówki na godzinę 7.00, wygłosić odczyt, spotkać się z katechetami i wrócić do krakowskiej Kurii na swój dyżur o godzinie 11.00.

Grzegorz Thaumaturgos w mowie pochwalnej na cześć Orygenesusa mówił o swoim mistrzu, iż „zdolność słuchania i rozumienia słów Bożych posiadał w stopniu najwyższym”. Zdanie to można w całej pełni odnieść do kaznodziejstwa bp. Jana Szkodonia – stąd przystaje do niego myśl, jaką wypowiedział św. Augustyn: „Karmię was, czym sam żyję”. Sięga on tam, gdzie wzrok nie sięga, i ze swych studiów, z ciągłego przebywania

z Niewidzialnym mówi innym tak, „jakby widział Niewidzialnego” (por. Hbr 11, 27). Dał temu wyraz w swych książkach i w kilkuset rozważaniach religijnych drukowanych w różnych czasopismach.

3. „Pojawił się człowiek posłany przez Boga. Jan mu było na imię” – posługa pióra

Posługa pióra Biskupa Jana zaowocowała powstaniem ponad 40 książek, o takich m.in. tytułach: *Prawo objawione a prawo naturalne; Odpowiedzi na 101 pytań o duchowość w życiu codziennym, Chrystus – droga dla moich bezdroży*, (we wstępie czytamy tam: „Sięgałem nade wszystko do Pisma Świętego, uwzględniałem nowy *Katechizm*. Akcentowałem te zagadnienia, które są najbardziej zagrożone. Rok Chrystusa minął, ale problematyka jest wciąż żywa”), *Chrystus moja nadzieja, Mocni w duchu, Modlitwa zniechęconego, Otoczmy troską życie, Singiel – szczęście czy porażka?*. Można je podsumować tak: teologia bliższa życiu!

Dodajmy tylko, sygnalizując, że nasz Laureat od roku 1978 prowadzi wykłady z życia wewnętrznego najpierw na Papieskim Wydziale Teologicznym w Krakowie, a od 1981 na Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, aktualnie na Uniwersytecie Jana Pawła II w Krakowie.

Mówiący te słowa był wśród słuchaczy laureata, a rocznik księży z 1985 roku przyznał Eksceleńcji wyróżnienie: „Znakomitemu ojcu duchownemu i wykładowcy: «wyróżnienie jednego jamnika» w kategorii wierności zasadzie „«trzech punkcików»”. Troska o wysoki poziom polskiej teologii to 100 prac magisterskich napisanych pod kierunkiem Dostojnego Laureata. Nawiązując do słynnej mowy pochwalnej na cześć Orygenesusa Grzegorza Thaumaturgosa, trzeba dziękować Bogu za to, iż tak pokierował ich drogami, że doprowadził ich do spotkania z prawdziwym mistrzem teologii. Grono tych, którzy w dużej mierze zawdzięczają wiele Biskupowi, to penitenci, w tym mówiący te słowa: zawdzięczam Mu swoją formację duchową.

Podziw budzi rozległość zainteresowań Laureata. Tak ogromne dzieło twórcze wymaga skrętnego przestrzegania dewizy Apellesa z Kolofonu, greckiego malarza z dworu Aleksandra Wielkiego, słynnego z niezwykłej pracowitości: „nulla dies sine linea”, a więc napisania bodaj jednej linijki tekstu każdego dnia.

Dostojni Goście,
Optimi Auditores,
po raz kolejny można powiedzieć:

4. „Pojawił się człowiek posłany przez Boga. Jan mu było na imię” – posługa pięknu

Oprócz zasygnalizowanej powyżej posługi teologii realizowanej słowem, piórem, wart zauważenia jest wątek artystyczny w życiu naszego Laureata. Uczynimy to, odwołując się do Ojca Świętego. Otóż Jan Paweł II, mający duszę artysty wrażliwą na piękno, nie przeszedł obojętnie nad dziełami malarskimi Laureata. Gdy tylko wieść o Jego malarstwie przeniknęła za Spiżową Bramę, Jan Paweł II zainteresował się dziełami, które wyszły spod pędzla Ekscelencji. „Na mieście się mówi”, iż do przyozdobienia papieskich apartamentów dziełami Laureata miało dość w następujący sposób: don Stanislao miał powiedzieć do naszego Laureata: „Może byś dał Ojcu Świętemu jakiś swój obrazek?”. Biskup Jan nie miał na ziemi włoskiej żadnego. Wzorem więc wielkich mistrzów zabrał się do malarskiego dzieła i szybko powstał widok Tatr z Chyżnego, Babiej Góry i Orawy. Dzieła te – zdaniem jak zawsze dobrze poinformowanego bp. Tadeusza Pieronka – ubogaciły zbiory Muzeum Watykańskiego i znajdują się w trakcie katalogowania. Kwestia wynagrodzenia za owe dzieła owiana jest tajemnicą.

Mówiący te słowa zachęca do spojrzenia na naszego Laureata jako na człowieka renesansu, o którym za Terencjuszem można powiedzieć, że „nic, co ludzkie, nie jest mu obce”³. Świadczą też o tym *Refleksje o życiu* – wiersze bp. Jana Szkodonia w interpretacji Anny Dymnej, a ostatnio *Rozważania o singlach* w wykonaniu Jerzego Trela.

Optimi Auditores,
czas kończyć, choć nie wszystko zostało powiedziane, a najlepiej dobrane słowa nie potrafią oddać właściwego kształtu myśli. Wydaje się, że znakiem charakterystycznym naszego Laureata, mogą być słowa św.

³ „Homo sum; humani nihil a me alienum putto” (łac.). Autorem tych słów jest Publius Terentius Afer (ok. 195–ok. 159 przed Chr.), komediopisarz rzymski, jeden z dwóch twórców (obok Plauta), których komedie zachowały się do naszych czasów.

Augustyna znajdujące się na medalu, który zostanie Mu wręczony: „Deum et animam scire cupio! Nihil ne plus? Nihil omnino”. („Boga i duszę – człowieka pragnę poznać, czy tylko tyle? Nie tylko tyle, ale aż tyle!”).

Gdy patrzymy na rozległość zainteresowań Laureata: teologia kapłaństwa, życie wewnętrzne, małżeństwo, rodzina, pochycenie się nad kondycją dzisiejszego człowieka, jego bunt, samotność singli, do tego poezja – bez przesady można stwierdzić, iż nasz Laureat to zaiste człowiek wszechstronny, przenikliwy umysł, wrażliwy na prawdę i piękno. Dlatego uważam, iż Biskup, „sacerdos excellentissimus, vir doctissimus et creator rerum omnium, amicus catechesis cracoviaensis, amicus poesie, amicus artis”, zasługuje w pełni na uznanie i wyróżnienie. To dzisiejsze wyróżnienie medalem Polskiego Towarzystwa Teologicznego, dokonujące się w jubileuszowym 90. roku jego działalności, w przekonaniu mówiącego te słowa jest skromnym wyrazem uznania dla szerokich zainteresowań i badań teologicznych naszego Laureata, a nade wszystko podzięką za wierne i wytrwałe uczestniczenie w życiu i troskach Polskiego Towarzystwa Teologicznego.

Spis treści

Słowo Metropolity krakowskiego 4

Słowo biskupa Stefana Cichego 6

I. O Polskim Towarzystwie Teologicznym

KS. KAZIMIERZ PANUŚ
90 lat historii 10

KS. JAN MACIEJ DYDUCH
Współpraca duchownych ze świeckimi 26

KS. ROMAN KULIGOWSKI, KS. KAZIMIERZ PANUŚ
Sesje naukowe i programy badawcze 37

KS. KAZIMIERZ PANUŚ
Wyróżnienia i medale 50

KS. STANISŁAW WRONKA
Czasopismo naukowe „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 56

SEBASTIAN WOJNOWSKI
Działalność wydawnicza 62

II. Z życia oddziałów i sekcji specjalistycznych

KS. JERZY BIELECKI
Oddział w Częstochowie. 70

KS. ROMAN B. SIEROŃ, KS. TOMASZ MOSKAL
Powstanie i rozwój Oddziału w Sandomierzu. 83

KS. JAN ORZESZYNA
Oddział w Sosnowcu 91

KS. ANDRZEJ OFFMAŃSKI
Oddział w Szczecinie 96

KS. TOMASZ JELONEK
Działalność Sekcji Biblijnej w latach 1986–1994 100

STANISŁAW MIESZCZAK SCJ
Sekcja Liturgiczna 106

FRANCISZEK ADAMSKI
Sekcja Socjologiczno-Pastoralna 109

KS. JACEK URBAN, TOMASZ WĘCŁAWOWICZ
Sekcja Sztuki Sakralnej 113

ADELAJDA SIELEPIN CHR
Sekcja Teologii Życia Konsekwowanego 117

III. Wspomnienia

KS. ADAM KUBIŚ
Słowo po otrzymaniu medalu *Bene Merenti* Polskiego
Towarzystwa Teologicznego (Kraków, 26 lutego 2013) 124

KS. TOMASZ JELONEK
Wspomnienia. 126

IV. Laudacje

KS. FRANCISZEK ŚLUSARCZYK
Płomień miłosierdzia. Laudacja z okazji wręczenia medalu
Bene Merenti Polskiego Towarzystwa Teologicznego
Księdzu Infułatowi Janowi Zajęcowski (Kraków, 17 lutego 2004) . . . 132

KS. JANUSZ MASTALSKI
Laudacja z okazji wręczenia medalu *Bene Merenti* Polskiego
Towarzystwa Teologicznego prof. dr. hab. Franciszkowi
Adamskiemu (Kraków, 26 lutego 2013) 135

KS. TADEUSZ PANUŚ
„Pojawił się człowiek posłany przez Boga. Jan mu było na imię”.
Laudacja z okazji wręczenia medalu *Bene Merenti* Polskiego
Towarzystwa Teologicznego Biskupowi Doktorowi Janowi
Szkodoniowi (Kraków, 25 lutego 2014). 138

Polskie Towarzystwo Teologiczne

ul. Kanonicza 3 • 31-002 Kraków
tel. (12) 394 56 76 • faks (12) 422 56 90
e-mail: zarzad@ptt.net.pl • <http://ptt.net.pl>

Regon 356875270 • NIP 676-22-23-670
PKO Bank Polski Oddział 1 w Krakowie
28 1020 2892 0000 5402 0150 5874

wydawnictwo
unum

31-002 Kraków • ul. Kanonicza 3
tel./faks (12) 422 56 90
e-mail: unum@ptt.net.pl • <http://unum.ptt.net.pl>

Regon 356875270-00021 • NIP 676-007-65-26
ING Bank Śląski Oddział w Wadowicach
39 1050 1100 1000 0023 1259 9091

Copyright © 2015 by Polskie Towarzystwo Teologiczne

ISBN 978-83-7643-115-4

Redakcja językowa
Monika Kucab

Opracowanie graficzne
Marta Jaszczuk

Zdjęcia

Jarosław Roland Kruk, Wikipedia, licencja: CC-BY-SA-3.0 (s. 4)

Maciek Pelc, freeimages.com (s. 1)

Tadeusz Panuś (s. 2, 3, 23, 28, 40, 46, 51, 53, 54, 55, 139, 147)

Tadeusz Warczak (s. 2, 3, 54)